

UTBILDNINGSMATERIAL FÖR ORDNINGSVAKTER

UPPDATERAT UTBILDNINGSMATERIAL FÖR GRUND- OCH REPETITIONSUTBILDNING FÖR ORDNINGSVAKTER

Framför dig har du det uppdaterade utbildningsmaterialet för ordningsvakter. Såväl uppbyggnaden som strukturen i materialet har delvis omarbetats. Tidigare har utbildningsmaterialet för grund- och repetitionsutbildningen varit uppdelat i separata publikationer, men nu har de sammanfogats till en helhet. Vår avsikt med denna reform har varit att säkerställa att ordningsvakterna med minst fem års mellanrum håller sig uppdaterade om viktiga frågor som gäller arbetet som ordningsvakt, trots att endast de centrala delarna i utbildningsmaterialet behandlas vid repetitionsutbildningen.

I repetitionsutbildningen har ändringar även gjorts med avseende på utbildningen i användning av maktmedel. I stället för tidigare två timmar håller man i samband med repetitionsutbildningen praktiska övningar i en timme, där fokus ligger på utförandet av inpasseringskontroller. Avsikten är att på ett mer effektivt sätt åtgärda detta praktiska problem och förhoppningen är att det ska ta sig uttryck i effektivare inpasseringskontroller på fältet. Det är dock viktigt att minnas att utbildningsarrangören får anordna en längre utbildning än åtta timmar, och att det är möjligt att använda en del av denna tid till utbildning i användning av maktmedel inom ramen för repetitionsutbildningen.

I framtiden kommer materialet att uppdateras i samband med lagändringar. Materialet finns på adressen www.poliisi.fi/tavy (Järjestyksensvalvojoiminta).

Detta utbildningsmaterial har framställts av polisöverinspektör Pekka Aho vid inrikesministeriets polisavdelning (Tavy), överkommisarie Tapani Hack vid inrikesministeriets polisavdelning (PY), överkommisarie Jari Kapiainen vid Polisyrkeshögskolan, kommissarie Reima Lajunen vid polisinrättningen i Satakunta, kriminalöverkommisarie Timo Komonen vid polisinrättningen i Päijänne-Tavastland och avdelningssekreterare Ritva Pelkonen vid inrikesministeriets polisavdelning (Tavy).

I samband med framställandet av materialet hörde arbetsgruppen dessutom utbildare av ordningsvakter vid läroanstalter och privata utbildningsarrangörer på olika håll i Finland. Arbetsgruppen vill tacka dem som uttalat sig för responsen och korrigeringsförslagen. Respons om utbildningsmaterialet av dem som genomgår utbildningen välkomnas också, den kan skickas elektroniskt till adressen tavy@poliisi.fi.

GENOMFÖRANDE AV GRUND- OCH REPETITIONSUTBILDNING FÖR ORDNINGSVAKTER

Allmänt

Grund- och repetitionsutbildningen för ordningsvakter skall genomföras enligt lagen om ordningsvakter (533/1999) och enligt inrikesministeriets förordning om godkännande som ordningsvakt samt om ordningsvaktsutbildning (209/2007), inrikesministeriets förordning om kroppsvisitation samt tagande i förvar som utförs av ordningsvakt (304/2007) samt enligt det av inrikesministeriet den 15.12.2009 bekräftade grundutbildningsmaterialet för ordningsvakter. Avsikten med utbildningsmaterialet är att säkerställa en högklassig utbildning och riksomfattande enhetlighet.

Anordnande av utbildning och utbildarverksamhet

Grund- och repetitionsutbildningen för ordningsvakter (härefter utbildningen) kan anordnas av polisinrättningarna i häraden samt av läroanstalter med rätt att ge utbildning som leder till yrkesexamen för vakt eller grundexamen för säkerhetsvakt. Utbildningen kan organiseras av polisinrättningarna och de ifrågavarande läroanstalterna och dessutom av de utbildare som av inrikesministeriet (fr.o.m. 1.10.2010 Polisstyrelsen) beviljats godkännande att fungera som utbildare för ordningsvakter. Godkännandet förutsätter att en separat utbildarutbildning genomgått vid Polisyreshögskolan.

Endast personer som godkänts som utbildare i maktmedelsanvändning inom grundutbildningen för ordningsvakter får fungera som utbildare i den praktiska övning i användning av maktmedel (6 timmar) som nämns i den undervisningsspecifika timplanen.

Av utbildarna i undervisningsämnen om nödförstahjälpen samt brand- och räddningsväsendet krävs dock inte ett sådant godkännande. Utbildaren i nödförstahjälpen skall vara en yrkeskunnig person inom hälsovårdsbranschen som dessutom har erfarenhet av utbildningsuppgifter. Brand- och räddningsväsendets utbildare skall ha yrkeskunskap samt utbildarerfarenhet inom den aktuella branschen.

Utbildningens längd, struktur samt genomförande

Utbildningen skall genomföras enligt det av inrikesministeriet bekräftade utbildningsmaterialet (utbildningsmaterial för ordningsvakter) samt enligt timplanen för varje kurs undervisningsämne i detta material. Grundutbildningen

Utbildningsmaterial för ordningsvakter. Fastställt av inrikesministeriet 15.12.2009.

skall inkludera minst 32 lektioner och repetitionsutbildningen minst åtta (8) lektioner. Minimitimantalet kan inte till någon del kompenseras med självstudier. Ovannämnda lektioner enligt undervisningsämne skall följas på så sätt att alla undervisningsämnena som ingår i utbildningen genomgås under kursen åtminstone i den utsträckning de presenteras i utbildningsmaterialet.

För att kunna säkerställa deltagarnas förmåga att snabbt omfatta materialet samt undervisningens kvalitet under en dag, kan högst åtta lektioner arrangeras. Om utbildningen genomförs efter klockan 15 som s.k. kvällsundervisning, kan det under en kväll arrangeras högst sex lektioner. En lektion skall vara minst 45 minuter lång och högst två lektioner kan genomföras efter varandra utan avbrott. För att kunna säkra störningsfritt genomförande av pragmatisk utbildning får det finnas högst 40 personer i undervisningsgruppen (undervisning i form av föreläsningar). I grundkursen ingår praktiska övningar gällande användning av maktmedel och under dessa skall det finnas en utbildare per 20 personer som deltar i utbildningen. Vid de praktiska övningar i anslutning till säkerhetskontroller som ingår i repetitionsutbildningen rekommenderas att det likaså skall finnas en utbildare per 20 deltagare i övningen.

Deltagande i utbildningen

Den som skall utbildas måste regelbundet delta i utbildningen. I grundutbildningen kan ändå högst 4 (fyra) lektioners frånvaro godkännas p.g.a. tvingande skäl. I dessa fall skall utbildaren i ifrågavarande undervisningsämne kräva att den som utbildas håller sig uppdaterad genom självstudier eller på annat sätt kan påvisa att han eller hon är insatt i det aktuella ämnesområdet. Utbildaren skall alltid försäkra sig om att de sist nämnda sakerna utförts. Grunden för frånvaro från utbildningen skall också vid behov kunna framläggas för övervakningsmyndigheten. Om personen som skall utbildas varit frånvarande mer än fyra timmar från utbildningen eller om personen i övrigt väsentligt försummat undervisningsdeltagandet, skall utbildningen anses avbruten.

Den som deltar i repetitionsutbildningen skall närvara under hela utbildningstiden.

Genomförande av utbildningen i praktiken

Utbildningen och lokalerna som utnyttjas för denna skall vara lämpliga. Utbildningslokalerna skall göra det möjligt att kunna följa med undervisningen utan störningar samt att föra anteckningar. För utbildningen som ges i form av föreläsningar, skall helst klassrum eller andra motsvarande utrymmen utnyttjas. De praktiska övningarna i användning av maktmedel inom utbildningen skall genomföras i utrymmen lämpade för ändamålet och med korrekt övnings- och skyddsutrustning.

I den praktiska utbildningen svarar utbildaren själv för det material han eller hon använder. Bland annat om det undervisningsmaterial som utbildaren använder

huvudsakligen består av enbart kopior av utbildningsmaterialet, kan det inte anses som sakenligt genomförande av utbildningen.

Alla som deltar i utbildningen skall få det av inrikesministeriet fastställda utbildningsmaterialet för ordningsvakter. Materialet skall fungera som grund i undervisningen av de utbildningsämnen som krävs för den som skall utbildas. Upphovsrätten till det aktuella utbildningsmaterialet innehålls av inrikesministeriet.

Utbildaren väljer den fallstudie som ingår i repetitionsutbildningen på webbplatsen för Tillsynsenheten för säkerhetsbranschen på adressen www.poliisi.fi/tavy (Järjestyksenvalvojoiminta).

Prov som ingår i grundutbildningen

I slutet av kursen kontrolleras de kunskaper och färdigheter som man förväntas behärska efter grundutbildningen med ett teoriprov som tar högst 60 minuter. Den som deltar i provet skall vara i den lokal där provet avläggs minst en halv timme. Vid provet bör de provfrågeserier som sammanställts av inrikesministeriet för detta ändamål användas. Provdeltagarna får inte under provet använda sig av utbildnings- eller annat källmaterial. Frågor som ingår i utbildningsmaterialet får inte heller ges åt dem som utbildas under provet och frågorna får inte heller som sådana behandlas i undervisningen. I provet får endast den som har deltagit i utbildningen i fråga delta. Provet kan med anledning av en underkänd prestation avläggas på nytt högst tre gånger utan genomgå grundutbildningen på nytt.

Varje prov innehåller 50 påståenden (rätt/fel) samt två skriftliga frågor. För godkänd prestation krävs minst 38 rätta svar på påståendena samt att den som deltar i provet fått minst en poäng för vardera skriftliga frågan.

Provet kan avläggas på nytt tidigast den tredje dagen efter det att prestationen underkändes. En tidigare använd provfrågeserie får inte användas vid prov som avläggs på nytt med anledning av en underkänd prestation. Utbildaren skall samla in provfrågorna och tillhörande svarshandlingar av deltagarna. Utbildningsanordnaren skall förvara provdeltagarnas svarshandlingar i sex månader, varefter de skall förstöras.

Som prov i grundkursutbildningen för ordningsvakter som ingår i yrkesexamensutbildningen för väktare eller grundexamensutbildningen för ordningsvakter, kan de s.k. fristående yrkesproven i de ifrågakvarande utbildningssystemen användas.

Intyg

Den som anordnar eller genomför utbildningen skall utan dröjsmål ge den som fullgjort utbildningen på ett godkänt sätt ett intyg för ansökan om godkännande som ordningsvakt. Endast intygsmodeller som godkänts av inrikesministeriet får användas. Av intyget skall framgå namnen på alla utbildare som gett utbildning. En person som godkänts som utbildare av ordningsvakter skall få ett intyg över

godkännandet. Utbildningsanordnaren eller dennes representant skall datera och underteckna intyget.

På begäran skall utbildningsanordnaren också ge grundutbildningsdeltagaren ett intyg även när personen deltagit i utbildningen men inte blivit godkänd i provet som ingår i utbildningen. Även detta intyg skall utformas enligt inrikesministeriets modell.

Respons av utbildningsdeltagarna

Utbildningsanordnaren skall be utbildningsdeltagarna om respons på genomförandet av utbildningen. Responsen skall ges med en blankett som är utformad i enlighet med inrikesministeriets modell. Utöver de frågor som ingår i den ifrågavarande responsblanketten kan anordnaren inkludera även andra frågor till utbildningsdeltagarna.

Utbildningsanordnaren skall förvara responsblanketterna i sex månader, varefter de skall förstöras.

Beaktande av lagstiftningsändringar i utbildningen

Utbildningsanordnaren och utbildarna skall se till att eventuella lagstiftningsändringar beaktas i det praktiska genomförandet av utbildningen. I första hand är det utbildaren som ansvarar för att ifrågavarande detaljer följs upp och beaktas i utbildningen. Information om lagstiftningsändringar och övriga ändringar i utbildningen finns bl.a. vid den lokala polisinrättningen och på webbplatsen för tillsynsenheten för säkerhetsbranschen på adressen www.poliisi.fi/tavy. Utbildningsmaterialet för utbildningen för ordningsvakter finns också på ovannämnda webbplats.

GRUNDUTBILDNING FÖR ORDNINGSVAKTER, LEKTIONER ENLIGT UNDERVISNING

<i>Utbildning i undervisningsämnet, minimilängd</i>	<i>Undervisningsämne och centralt undervisningsinnehåll</i>
<i>45 min</i>	<i>Öppning, arrangemang, kursinnehåll och mål</i> <i>1.1 Allmänt om ordningsvaktsuppgifter</i>
<i>45 min</i>	<i>1.2 Ordningsvakt</i>
<i>45 min</i>	<i>1.3 Ordningsvaktens uppgifter</i> <i>1.4 Ordningsvaktens tjänstgöringsområde</i>
<i>45 min</i>	<i>1.5 Ordningsvaktens kännetecken</i>
<i>45 min</i>	<i>1.6 Beaktande av grundläggande rättigheter</i>
<i>45 min</i>	<i>1.7 Allmänna principer för ordnande av en tillställning</i> <i>1.8 Det allmännas skyldighet att främja mötesfriheten</i>
<i>45 min</i>	<i>1.9 Ansvar för upprätthållandet av ordningen</i> <i>1.10 Omedelbar närhet</i>
<i>45 min</i>	<i>2.1 Definitionen av allmän sammankomst</i> <i>2.2 Definitionen av offentlig tillställning</i> <i>2.3. Undantag i tillämpningen av lagen om sammankomster</i> <i>3.1 Rätten att ordna allmänna sammankomster</i> <i>3.2. Rätten att delta i allmänna sammankomster</i> <i>3.3. Anmälningsskyldighet</i> <i>3.4 Sammankomster på allmänna platser</i> <i>3.5 Avbrytande och avslutande av en allmän sammankomst</i>
<i>45 min</i>	<i>4.1 Ordnande av offentliga tillställningar</i> <i>4.2 Samtycke av ägare eller innehavare till användning av platsen för</i>

	<p><i>tillställningen</i></p> <p>4.3 Anmälan som görs med anledning av att en offentlig tillställning ordnas</p> <p>4.4 Förbud mot offentliga tillställningar</p> <p>4.5 Hindrande, avbrytande och avslutande av en offentlig tillställning</p> <p>4.6 Ansvarsförsäkring</p>
2 x 45 min	<p>5.1 Allmänna principer</p> <p>5.2 Ordningsvaktens rättigheter och skyldigheter</p>
2 x 45 min	5.3 Kontroll av personer och föremål + övning
7 x 45 min	5.4 Användning av maktmedel + övning
3 x 45 min	<p>5.5 Nödvarn</p> <p>5.6 Nödtillstånd</p> <p>5.7 Allmän rätt att gripa</p> <p>5.8 En ordningsvaks särskilda skyldigheter och straffrättsliga skydd</p> <p>5.9 En ordningsvaks straffrättsliga ställning</p> <p>6 Brott i samband med övervakning av ordningen</p>
2 x 45 min	<p>7.1 Aggressiva personer</p> <p>7.2 Alkohol</p> <p>7.3 Narkotika</p> <p>7.4 Tobak</p>
2 x 45 min	<p>8.1 Planer och övriga motsvarande omständigheter som skall tas i beaktande</p> <p>8.2 Nödsituationer</p>
45 min	8.3 Förhållningsregler vid offentliga tillställningar
2 x 45 min	Livräddande första hjälpen
2 x 45 min	Slutprov och responsdiskussion

REPETITIONSUTBILDNING FÖR ORDNINGSVAKTER, LEKTIONER ENLIGT UNDERVISNING

<i>Utbildning i undervisningsämnet, minimilängd</i>	<i>Undervisningsämne och centralt undervisningsinnehåll</i>
<i>45 min</i>	<i>Öppning, arrangemang, kursinnehåll och mål</i> <i>1.2 Ordningstvakt</i> <i>1.3 Ordningstvaktens uppgifter</i>
<i>45 min</i>	<i>1.4 Ordningstvaktens tjänstgöringsområde</i> <i>1.5 Ordningstvaktens kännetecken</i> <i>1.6 Beaktande av grundläggande rättigheter</i>
<i>45 min</i>	<i>5.2 Ordningstvaktens rättigheter och skyldigheter</i>
<i>2 x 45 min</i>	<i>5.3 Kontroll av personer och föremål + övning</i>
<i>45 min</i>	<i>5.4 Användning av maktmedel (teori)</i>
<i>45 min</i>	<i>5.5 Nödvärn</i> <i>5.7 Allmän rätt att gripa</i> <i>5.8 En ordningstvaktens särskilda skyldigheter och straffrättsliga skydd</i> <i>7.2 Alkohol</i>
<i>45 min</i>	<i>Case-studie</i>

FÖRKORTNINGAR SOM ANVÄNDS I UTBILDNINGSMATERIALET	4
MYNDIGHETSÖVERVAKNING OCH RÄTT ATT FÅ INFORMATION	5
1 TJÄNSTGÖRING SOM ORDNINGSVAKT	6
1.1 ALLMÄNT OM ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER	6
1.2 ORDNINGSVAKTEN	7
1.2.1 Godkännande som ordningsvakt	7
1.2.2 Godkännande för en enskild tillställning eller en tillställningsserie	9
1.2.3 Tillsättande av en ordningsvakt	10
1.2.4 Återkallande av godkännande som ordningsvakt	10
1.2.5 Tillfälligt återkallande av godkännande som ordningsvakt	11
1.3 ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER	13
1.3.1 Tryggande av säkerheten inom tjänstgöringsområdet	14
1.3.2 Skyddande av utomstående och av miljön	15
1.3.3 Förhindrande av skador	15
1.3.4 Skyldighet att anmäla om fara, skada eller störning	16
1.4 ORDNINGSVAKTENS TJÄNSTGÖRINGSOMRÅDE	16
1.4.1 Tjänstgöringsområden på olika områden och platser	16
1.4.2 Utvidgande undantag	18
1.5 KÄNNETECKEN FÖR ORDNINGSVAKTER	19
1.5.1 Användning av kännetecken	19
1.5.2 Märkningar på kännetecknet	19
1.5.3 Funktionsbeteckning	21
1.5.4 Väst som anger ordningsvaktstatus	21
1.5.5 Märken och texter på den ordningsvaksdräkt som används i	22
ordningsövervakningsuppgifter enligt ordningslagen	22
1.6 BEAKTANDE AV GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETER I ARBETET SOM ORDNINGSVAKT	23
1.6.1 Rätten till liv, personlig frihet och integritet	23
1.6.2 Rörelsefrihet	24
1.6.3 Skydd för privatlivet	25
1.6.4 Yttrandefrihet och offentlighet	25
1.6.5 Mötes- och föreningsfrihet	26
1.6.6 Egendomsskydd	27
1.6.7 Ansvar för miljön	27
1.6.8 Respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna	28
1.7 ALLMÄNNA PRINCIPER FÖR HUR TILLSTÄLLNINGAR SKALL ORDNAS	28
1.7.1 Diskriminering	29
1.8 DET ALLMÄNNAS SKYLDIGHET ATT FRÄMJA MÖTESFRIHETEN	30
1.9 ANSVAR FÖR UPPRÄTTHÅLLET AV ORDNINGEN	31
1.9.1 Allmän sammankomst och offentlig tillställning	31
1.9.2 Inkvarterings- och förplägnadsrörelser	33
1.9.3 Campingplatser	36
1.9.4 Passagerarfartyg	38
1.9.5 I ordningslagen avsedda ordningsvakter	38
1.10 OMEDELBAR NÄRHET	39
2 ALLMÄN SAMMANKOMST OCH OFFENTLIG TILLSTÄLLNING	41
2.1 DEFINITION AV ALLMÄN SAMMANKOMST	41
2.2 DEFINITION AV OFFENTLIG TILLSTÄLLNING	42
2.3 UNDANTAG FRÅN TILLÄMPNINGEN AV LAGEN OM SAMMANKOMSTER	43
3 ALLMÄN SAMMANKOMST	44
3.1 RÄTTEN ATT ORDNA ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER	44
3.2 RÄTTEN ATT DELTA I ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER	44
3.3 ANMÄLNINGSSKYLDIGHET	45
3.3.1 Anmälan som lämnas av enskilda personer	45
3.3.2 Innehållet i anmälan och kontaktpersonen	46
3.4 SAMMANKOMSTER PÅ ALLMÄNNA PLATSER	46
3.4.1 Begränsningar som gäller platsen för sammankomsten	47

3.4.2 Anvisande av en annan plats för en sammankomst och ändrande av ruten för en procession.....	47
3.4.3 Mötesutrustning.....	48
3.5 AVBRYTANDE OCH AVSLUTANDE AV ALLMÄN SAMMANKOMST	48
4 OFFENTLIGA TILLSTÄLLNINGAR.....	50
4.1 ORDNANDE AV OFFENTLIGA TILLSTÄLLNINGAR.....	50
4.2 SAMTYCKE AV ÄGAREN ELLER INNEHAVAREN TILL DEN PLATS DÄR TILLSTÄLLNINGEN ORDNAS.....	50
4.3 DEN ANMÄLAN SOM SKALL GÖRAS MED ANLEDNING AV ATT EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING ORDNAS	50
4.3.1 Tillställningar som omfattas av anmälningsskyldigheten.....	50
4.3.2 Undantag från anmälningsskyldigheten.....	51
4.3.3 Innehållet i anmälan och utredningar som polisen kräver	52
4.4 FÖRBUD MOT OFFENTLIGA TILLSTÄLLNINGAR	52
4.5 HINDRANDE, AVBRYTANDE OCH AVSLUTANDE AV EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING	53
4.6 ANSVARSFÖRSÄKRING	54
5 UPPRÄTTHÅLLET AV ORDNING OCH TJÄNSTGÖRING SOM ORDNINGSVAKT	55
5.1 ALLMÄNNA PRINCIPER.....	55
5.1.1 Principer för verksamheten.....	55
5.1.2 Förhållandet till tillställningsarrangören och till arbetsgivaren	56
5.1.3 Förhållandet till polisen och till övriga myndigheter.....	57
5.2 ORDNINGSVAKTENS RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER	57
5.2.1 Vägrande av tillträde – en ovillkorlig skyldighet	58
5.2.2 Vägrande av tillträde – en rättighet som baserar sig på bedömning	59
5.2.3 Avlägsnande	61
5.2.4 Gripande	62
5.2.5 Hållande i förvar.....	62
5.2.6 Gripande ombord på ett passagerarfartyg.....	64
5.2.7 Befogenheter för ordningsvakter som avses i ordningslagen	64
5.3 VISITERING AV PERSONER OCH GRANSKNING AV FÖREMÅL.....	65
5.3.1 Tillträdeskontroll - Förbjudna föremål och ämnen	67
5.3.2 Visitering vid gripande – Visitering av en gripen person	68
5.3.3 Visitering vid tagande i förvar	69
5.3.4 Rätten att frånta en person förbjudna föremål och ämnen.....	70
5.3.5 Förfarande gällande fråntagna föremål och ämnen	70
5.4 ANVÄNDNING AV MAKTMEDEL.....	71
5.4.1 Syftet med användningen av maktmedel.....	71
5.4.2 Maktmedlens försvarlighet.....	72
5.4.3 Maktmedelsutrustning och bärande av denna samt sätt att använda maktmedel.....	73
5.4.4 Medförande av hund.....	74
5.4.5 Maktmedel då en polisman bistås.....	75
5.4.6 Användningen av maktmedel och situationer som ger rätt att använda maktmedel.....	75
5.4.7 Gränserna för tillåtna maktmedel	76
5.4.8 Excess i samband med användning av maktmedel.....	77
5.5 NÖDVÄRN	79
5.5.1 Tidsmässig utsträckning - påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp.....	79
5.5.2 Obehörigt angrepp.....	79
5.5.3 Nödvändig försvarshandling för att avvärja ett angrepp.....	80
5.5.4 Försvarlighet - en helhet	80
5.5.5 Försvar av rättsligt skyddade intressen.....	81
5.5.6 Excess i nödvärn.....	81
5.6 NÖDTILLSTÅND.....	82
5.7 ALLMÄN RÄTT ATT GRIPA.....	83
5.8 ORDNINGSVAKTENS SÄRSKILDA SKYLDIGHETER OCH STRAFFRÄTTSLIGA SKYDD	84
5.8.1 Särskilda skyldigheter som gäller ordningsvakt och den som tillsätter en ordningsvakt och straffregler som föreskrivs som sanktioner för dessa	84
5.8.2 Iakttagande av bestämmelser och myndigheternas befallningar.....	85
5.9 EN ORDNINGSVAKTS STRAFFRÄTTSLIGA STÄLLNING	87
6 BROTT I SAMBAND MED ÖVERVAKNING AV ORDNINGEN	89

6.1 UTSÄTTANDE	89
6.2 MISSHANDEL OCH LINDRIG MISSHANDEL	89
6.3 SKAdegÖRELSE OCH LINDRIG SKAdegÖRELSE	89
6.4 BEDRÄGERI OCH LINDRIGT BEDRÄGERI	90
6.5 FÖRFALSKNING OCH LINDRIG FÖRFALSKNING	90
6.6 OM MASKERING TILL OIGENKÄNNLIGHET	90
6.7 BROTT MOT ORDNINGSLAGEN	91
6.7.1 Störande av den allmänna ordningen och äventyrande av säkerheten	91
6.7.2 Intagande av berusningsmedel	91
6.7.4 Innehav av föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan	91
6.7.5 Innehav av ämnen som lämpar sig för klottring	92
7 AGGRESSIVA PERSONER OCH RUSMEDEL	93
7.1 AGGRESSIVA PERSONER	93
7.1.1 Identifiering av en aggressiv person	93
7.1.2 Frågor i anslutning till bemötande av en aggressiv person	93
ALKOHOL, NARKOTIKA OCH TOBAK	94
7.2 ALKOHOL	94
7.2.1 Innehav av alkoholdryck	94
7.2.2 Intagande av alkoholdryck	95
7.2.3 Fråntagande, omhändertagande och förstöring av alkoholdrycker	95
7.2.4 Servering av alkoholdrycker vid en offentlig tillställning	96
7.2.5 Berusade personer	97
ÖVRIGA BERUSNINGSMEDEL	98
7.3 NARKOTIKA	98
7.3.1 Narkotikamissbrukare	98
7.3.2 Omständigheter som skall beaktas i ordningsvaktsuppgifter vid misstänkta fall av narkotikabrott	99
7.4 TOBAK	100
8 PLANER OCH VERKSAMHETSANVISNINGAR	102
8.1 PLANER OCH ÖVRIGA MOTSVARANDE OMSTÄNDIGHETER SOM SKALL TAS I BEAKTANDE	102
8.1.1 Räddningsplan	102
8.1.2 Ansvar för den som erbjuder konsumtionstjänster	103
8.2 NÖDSITUATIONER	104
8.2.1 Nödanmälan	104
8.2.2 Brand	106
8.2.3 Åtgärder vid eldsvåda	106
8.3 VERKSAMHETSANVISNINGAR FÖR EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING	107
8.3.1 Före tillställningen	107
8.3.2 Dagen för tillställningen	109
8.3.3 Under tillställningen	110
8.3.4 Efter tillställningen	111

FÖRKORTNINGAR SOM ANVÄNDS I UTBILDNINGSMATERIALET

I detta utbildningsmaterial används följande förkortningar för författningarna:

Alkohollagen - AlkohL

Ordningsslagen - OL

Lagen om sammankomster - LS

Lagen om ordningsvakter - LOV

Lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet - IFL

Sjömanslagen - SML

Tvångsmedelsslagen - TvML

Polissslagen - PolL

Straffsslagen - SL

Inrikesministeriets förordning om ordningsvaktens kännetecken - FOK

Inrikesministeriets förordning om kroppsvisitation och hållande i förvar som utförs av ordningsvakter - FKHF

Finlands grundlag - GrL

Lagen om friluftsliv - LOF

MÅLEN FÖR GRUNDUTBILDNINGEN

Målsättningen för grundutbildningen för ordningsvakter är att ge den som på ett godkänt sätt genomgått kursen beredskap att tjänstgöra som ordningsvakt vid tillställningar i enlighet med lagen om ordningsvakter. Efter att grundutbildningen för ordningsvakter har fullgjorts är det möjligt att inhämta ytterligare yrkeskunskaper bl.a. genom tilläggsutbildningen för ordningsvakter i användningen av maktmedel (12 h). För att få bära gassprayer i ordningsvaktsuppgifter krävs att den allmänna delen i specialutbildningen om användning av maktmedel (4h) och specialdelen gällande gassprayer (5h) avlagts och blivit godkända samt ett av polisen beviljat innehavstillstånd för gassprayer. I ordningsvaktens uppgifter kan man också ha nytta av förstahjälpstudier och utbildning i trafikdirigering.

Polisinrättningen på den ort där tillställningen ordnas kan i vissa fall kräva att ordningsvakten utöver grundutbildningen har fullgjort tilläggsutbildningen för ordningsvakter i användningen av maktmedel.

Arrangören av en tillställning är alltid skyldig att orientera ordningsvakterna i de särskilda frågor som anknyter till den plats där tillställningen ordnas och de beslut och föreskrifter som getts för ordnandet av tillställningen samt i tillställningens räddnings- och säkerhetsplaner (t.ex. musikfestivaler, internationella idrottstävlingar, näringsrörelser och passagerarfartyg).

MÅLEN FÖR REPETITIONSUTBILDNINGEN

Ett nytt godkännande som ordningsvakt förutsätter repetitionsutbildning (8 h). Målet är att säkerställa att yrkeskickligheten hos ordningsvakten bevaras. I utbildningen repeterar man centrala frågor i anslutning till ordningsvaktsverksamheten och informerar deltagarna om lagändringar som hänför sig till ordningsvaktens arbete. Den praktiska delen av repetitionsutbildningen är tillägnad visitation av personer och kontroll av medförda föremål. I repetitionsutbildningen behandlas därtill en Case-studie som är baserad på händelser i det verkliga livet.

MYNDIGHETSÖVERVAKNING OCH RÄTT ATT FÅ INFORMATION

Inrikesministeriet (fr.o.m. 1.1.2010 Polisstyrelsen) svarar för den allmänna tillsynen över och styrningen i fråga om ordningsvakter, anordnare av utbildning för ordningsvakter och utbildare av ordningsvakter. Polisinrättningarna svarar inom sina distrikt för tillsynen över verksamheten.

Inrikesministeriet och polisinrättningarna har för utövande av tillsyn rätt att få behövlig information om utförandet av ordningsövervakningsuppgifter, anordnandet av ordningsövervakningsutbildning och andra liknande omständigheter. (LOV 19 §)

1 TJÄNSTGÖRING SOM ORDNINGSVAKT

1.1 ALLMÄNT OM ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER

I lagen om ordningsvakter (533/1999) och i ändringar som därefter gjorts i denna, föreskrivs om tillsättande av ordningsvakter, tjänstgöring som ordningsvakt samt om genomförande av utbildning för ordningsvakter. Denna lag innehåller även bestämmelser om ordningsvaktens rättigheter och skyldigheter samt befogenheter. I den av inrikesministeriet utfärdade förordningen om ordningsvakter och ordningsvaktsutbildare (209/2007) samt den av inrikesministeriet utfärdade förordningen om kroppsvisitation samt tagande i förvar som utförs av ordningsvakt (304/2007) finns närmare föreskrifter bl.a. om ordningsvakternas utbildning, godkännande som ordningsvakt, ansökan om godkännande samt om tagande i förvar av en gripen och registrering av detta.

Tjänstgöring som ordningsvakt förutsätter alltid att polisen har godkänt att ifrågavarande tjänstgör som detta. Förutsättningarna för godkännandet är att ifrågavarande person är tillförlitlig och hederlig samt att personen i fråga om sina personliga egenskaper och sin yrkesskicklighet är lämplig för uppgiften.

En ordningsvakt åtnjuter särskilt straffrättsligt skydd då han utför sina uppgifter. Med denna bestämmelse vill man trygga att ordningsvakten utför sina uppgifter på vederbörligt sätt och i samband med detta är ordningsvakten i vissa situationer berättigad och skyldig att ingripa i människornas grundläggande fri- och rättigheter.

Ordningsvaktens primära uppgift är att trygga säkerheten för dem som befinner sig inom hans tjänstgöringsområde. Ordningsvakten har en serviceuppgift vilket bl.a. innebär förebyggande av brott och olyckor. En ordningsvakt skall ingripa i ordningsstörningar samt i övriga händelser som kan riskera säkerheten under en tillställning eller för närvarande personer. Ingripande i ordningsstörningar skall i första hand ske med anvisningar, råd och uppmaningar. Av ordningsvakten krävs det i praktiken bland annat mod att ingripa i de mycket varierande situationer som han råkar ut för i arbetet. I sina uppgifter kan ordningsvakten också stöta på olika våldssituationer eller hot eller störande uppträdande som sannolikt leder till våldssituationer. Dessa situationer kan vara mycket olika och kan nödvändigtvis inte förutses eller definieras detaljerat i lagstiftningen eller i detta grundutbildningsmaterial. Framgång i ordningsvaktsuppgifter främjas av förutseende av risker och hot, säkerhetsplanering från fall till fall och handledning för ordningsvakter från fall till fall.

Ordningsvakten skall parallellt med tillställningsarrangören också se till att tillställningen inte medför oskäligen olägenheter för utomstående. Oskäligen olägenheter kan förorsakas t.ex. av oljud, nedskräpning och trafikarrangemang. Det kan i allmänhet inte anses att t.ex. publiken under idrottstävlingar stör tävlingsförloppet genom högljutt hejande, men på en symfonikonsert kan motsvarande uppträdande anses vara störande.

Ordningsvakten kan även fungera som trafikdirigerare, men skall i sådana fall åläggas uppgiften av polisen. Ordningsvakten skall i dessa uppgifter ha den utrustning som krävs för den som dirigerar trafiken.

Obligatorisk utrustning för en person som dirigerar trafiken är 1) ett skaffförsett vägmärke 311 (fordonstrafik förbjuden) med en diameter på 400 mm, och 2) signalfärgad, CE-märkt varningsklädsel som uppfyller kraven i standard SFS-EN 471 och vars skyddsklass är 3 definierat enligt den totala ytan (bakgrundstyg behandlat med gul eller orange fluorescerande färg). Därtill rekommenderas att man använder ljusa handskar.

Grundlagen tryggar medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter och en begränsning av eller ingripande i dessa rättigheter kräver en lagbestämmelse som berättigar till det. I lagen om sammankomster och lagen om ordningsvakter föreskrivs grunderna enligt vilka en ordningsvakt är berättigad och skyldig att ingripa i människors aktiviteter bl.a. genom att begränsa rörelsefriheten. Rättvist bemötande, respekt för människovärdet och sakligt uppträdande är självklara saker i ordningsvaktsverksamheten.

1.2 ORDNINGSVAKTEN

1.2.1 Godkännande som ordningsvakt

Som ordningsvakt kan godkännas en person som

- 1) har fyllt 18 år,*
- 2) är känd för tillförlitlighet och redbarhet och som till sina personliga egenskaper är lämplig för uppgiften,*
- 3) på godkänt sätt har fullgjort en utbildning som uppfyller de krav som inrikesministeriet fastställt och i vilken åtminstone ingår ämnen med anknytning till ordningsvaktsverksamhet, ordningsvaktens uppgifter samt ordningsvaktens rättigheter och skyldigheter (grundutbildning för ordningsvakter), samt*
- 4) på godkänt sätt tidigast sex månader före ansökan om ett nytt godkännande har fullgjort en repetitionsutbildning som uppfyller de krav som inrikesministeriet fastställt (repetitionsutbildning för ordningsvakter), om den som ansöker om godkännande som ordningsvakt redan tidigare har godkänts som ordningsvakt med stöd av 3 punkten.*

Ett godkännande som ordningsvakt är i kraft högst fem år. Ett godkännande som ordningsvakt kan av särskilda skäl med anledning av sökandens utbildning, personliga egenskaper och andra motsvarande omständigheter förenas med villkor och begränsningar avseende tid, geografiskt område samt ordningsövervakningsuppgifter.

Den som har en tidigare utbildning som motsvarar grundutbildningen för ordningsvakter kan utan hinder av 1 mom. 3 punkten på nytt godkännas som ordningsvakt på ansökan som skall göras inom sex månader efter det att det tidigare godkännandet som ordningsvakt har upphört att gälla. Ett villkor för godkännandet är då att sökanden på godkänt sätt har fullgjort den föreskrivna repetitionsutbildningen för ordningsvakter.

En sökande godkänns som ordningsvakt av polisinrättningen i sin hemkommun. Ett godkännande som ordningsvakt innebär att ett tidigare gällande godkännande som ordningsvakt förfaller. (LOV 12 §)

Som ordningsvakt får godkännas en för uppgiften lämplig person som fyllt 18 år med sådan utbildning som bestämts av inrikesministeriet. Med denna utbildning avses vid ansökan om första godkännande en grundutbildning för ordningsvakter

som varar minst 32 timmar. Från och med 1.3.2007 är intyget över fullgjord grundutbildning i kraft tills vidare. Då en person ansöker om nytt godkännande som ordningsvakt istället för ett kort som håller på att gå ut eller som gått ut (ordningsvaktskort), skall sökanden på godkänt sätt ha fullgjort den 8 timmar långa repetitionsutbildningen för ordningsvakter.

Repetitionsutbildningen skall vara fullgjord tidigast sex (6) månader före ansökan om nytt godkännande. Det bör också observeras att ansökan om ett nytt kort måste göras inom 6 månader efter att kortet upphört att gälla. Om personen inte inom sex månader efter att kortets giltighetstid gått ut ansöker om nytt godkännande som ordningsvakt, måste sökanden på godkänt sätt fullgöra grundutbildningen för ordningsvakter.

***Exempel:** En ordningsvakt vars godkännande är i kraft deltar i en repetitionskurs tre år efter grundkursen. Då är intyget från repetitionskursen i kraft i sex månader och man måste ansöka om nytt godkännande inom denna tid.*

En ordningsvakt deltar i en repetitionskurs tre månader efter att ordningsvaktskortets giltighetstid gått ut. Då måste personen ansöka om nytt godkännande inom tre månader från det att repetitionskursen har fullgjorts.

Grund- och repetitionsutbildningen för ordningsvakter kan anordnas av polisrättningar samt läroanstalter med rätt att ge utbildning som leder till yrkesexamen för vakt eller grundexamen för säkerhetsvakt. Utöver polisrättningar och läroanstalter kan utbildningen anordnas av de utbildare som av inrikesministeriet beviljats godkännande att fungera som utbildare för ordningsvakter.

En persons lämplighet som ordningsvakt beror i huvudsak på omständigheter som hänför sig till personen och som är svåra att exakt definiera i lag. Dessa omständigheter hör i praktiken samman med personens pålitlighet, hederlighet och personliga egenskaper. Att exempelvis ha gjort sig skyldig till brott kan utgöra ett hinder för att godkännas som ordningsvakt. Även hälsotillståndet eller vissa sjukdomar kan utgöra ett sådant hinder.

Godkännande som ordningsvakt utfärdas för högst fem år i sänder av polisrättningen på hemorten. Det senare medger regelbundna kontroller av att den som godkänts som ordningsvakt lämpar sig som ordningsvakt. Godkännandet gäller i hela landet. Ett godkännande kan av särskilda skäl, med anledning av sökandens utbildning, personliga egenskaper och andra motsvarande omständigheter, förenas med villkor och begränsningar avseende tid, geografiskt område samt ordningsövervakningsuppgifter. Vid vissa tillställningar kan också krävas att en viss del av ordningsvakterna på godkänt sätt fullgjort tilläggsutbildningen för ordningsvakter i användningen av maktmedel.

Ansökan om godkännande skall lämnas in till polisrättningen personligen. I regel skall ansökan lämnas till polisrättningen på hemorten men ansökan kan också lämnas in till någon annan polisrättning (LOV 14 § 1 mom.). Beroende på situationen skall en utredning om grund- eller repetitionsutbildning, tilläggsutbildning för ordningsvakter i användningen av maktmedel samt om att på godkänt sätt ha genomgått gassprayutbildning och lydnadskontroll för medförande av hund framläggas som bilaga till ansökan. Ifrågavarande uppgifter skall tillställas

för både beviljande av godkännande som ordningsvakt och kontroll av utbildningsuppgifter som är av vikt för ordningsvaktskortet.

1.2.2 Godkännande för en enskild tillställning eller en tillställningsserie

Med beaktande av en tillställnings omfattning och natur samt av andra särskilda skäl kan polisinsättningen på den ort där tillställningen ordnas som ordningsvakt vid en enskild tillställning enligt lagen om sammankomster eller vid likartade tillställningar som ordnas av samma arrangör på samma plats för högst fyra månader under ett år godkänna också en person som endast uppfyller kraven i 12 § 1 mom. 1 och 2 punkten. En sådan ordningsvakt har inte de befogenheter som anges i 7 § 2 och 3 mom. (LOV 2 a § 2 mom.).

Polisinsättningen på den ort där en tillställning ordnas kan som ordningsvakt vid en enskild tillställning godkänna även en person som inte på ett godkänt sätt har genomgått den i föregående punkt angivna grundutbildningen för ordningsvakter. En ordningsvakt som utsetts för en enskild tillställning kallas "tillfällig ordningsvakt". Av den som godkänns som tillfällig ordningsvakt krävs samma personliga lämplighet som av en ordningsvakt som genomgått grundutbildningen och fått godkännande. För likartade tillställningar som ordnas av samma arrangör på samma plats (tillställningsserie) kan samma tillfälliga ordningsvakt godkännas för högst fyra månader under ett år. Med likartade tillställningar avses att tillställningarna är jämförbara i fråga om programinnehåll, händelsetidpunkt, deltagare, huvudsaklig målgrupp samt övriga motsvarande faktorer. Anordnande av fotbollsmatcher under vår- och höstomgången är ett exempel på en tillställningsserie.

Godkännande som ordningsvakt vid en enskild tillställning eller en tillställningsserie är ett undantag från huvudregeln och i samband med det måste tillställningens omfattning och natur alltid tas i beaktande. Ordningsvakter som godkänts för en enskild tillställning används i synnerhet vid sådana tillställningar där det behövs ett så stort antal ordningsvakter att det inte går att få tag på tillräckligt många ordningsvakter som genomgått grundutbildningen för ordningsvakter. Vid dessa tillställningar skall dock alltid finnas en tillräcklig mängd ordningsvakter som genomgått grundutbildningen och vilkas godkännande är i kraft. Polisen kan vid behov kräva att både män och kvinnor utses som ordningsvakter.

Ett godkännande som gäller en enskild tillställning eller en tillställningsserie är i kraft endast under den tillställning eller den tillställningsserie som polisens beslut om godkännande gäller. Godkännandet ges ofta i det beslut som fattas med anledning av anmälningsförfarandet i lagen om sammankomster. I fråga om ordningsvakter som godkänns för en enskild tillställning eller en tillställningsserie är det skäl att observera att polisen för alla ordningsvakter som godkänns för en sådan tillställning eller tillställningsserie debiterar en separat prestationsavgift. Dessutom bör det observeras att en tillfällig ordningsvakt inte får bära maktmedelsutrustning i sin uppgift. En tillfällig ordningsvakt har inte i lagen om ordningsvakter avsedd rätt att gripa en person, inte heller att hålla en gripen i förvar.

I fråga om inkvarterings- och förplägnadsrörelser, passagerarfartyg och campingplatser kan antalet ordningsvakter som behövs uppskattas på basis av omfattningen av den normala verksamheten. De som utövar ovannämnda verksamhet kan därför förutsättas skaffa ett tillräckligt antal ordningsvakter som genomgått grundutbildningen för ordningsvakter.

1.2.3 Tillsättande av en ordningsvakt

Till ordningsvakt får utses en person som samtycker till uppgiften och som har ett av polisen meddelat giltigt godkännande som ordningsvakt. (LOV 2 a § 1 mom.).

Till ordningsvakt får utses en person som samtycker till uppgiften och som har ett av polisen meddelat giltigt godkännande som ordningsvakt. Godkännande som ordningsvakt påvisas med ett ordningsvaktskort som under tillsättandet skall vara giltigt. Godkännandet gäller i allmänhet fr.o.m. datum för beviljande i högst fem år. En person som inte har godkänts som ordningsvakt kan inte tjänstgöra som en sådan och har inga särskilda befogenheter och rättigheter som tillhör en ordningsvakt. Vid sidan av ordningsvakten kan även den part som ansvarar för tillsättande av ordningsvakt (t.ex. utövare av inkvarterings- och förplägnadsrörelse eller arrangör av offentlig tillställning) för sin egen del ansvara för att den som tillsatts som ordningsvakt har ett giltigt, av polisen beviljat godkännande för uppgiften. Den sistnämnda skyldigheten har ansetts så central att försummelse av den är straffbar som ordningsvaktsförbrytelse.

Tillsättande och tjänstgörning som ordningsvakt förutsätter dessutom alltid att ifrågavarande gett sitt samtycke till uppgiften. Skyldigheten att utföra denna uppgift kan dock grunda sig på ett arbetsavtal enligt vilket det hör till arbetsuppgifterna att vara ordningsvakt. För det samtycke som förutsätts finns ingen stadgad form. Att giltigt samtycke föreligger är av avgörande betydelse för bl.a. det civilrättsliga ansvaret i en situation då en ordningsvakt uteblivit från tjänstgöringsstället. Enbart samtycke till att utföra uppgifterna är inte nog, utan personen skall dessutom ha ett giltigt godkännande som ordningsvakt av polisen.

En polisman, en gränsbevakningsman eller en tullman som utför tullövervakning eller tullbrottsbekämpning får inte vara ordningsvakt. (LOV 2 a § 4 mom.).

Med bestämmelsen görs en entydig avgränsning av personer som inte får fungera som ordningsvakter och vilka som inte kan godkännas som ordningsvakter. Bestämmelsen i 2 a § 4 mom. i lagen är uttömmande och kan inte tolkas på annat sätt.

1.2.4 Återkallande av godkännande som ordningsvakt

Polisinrättningen i ordningsvaktens hemkommun skall återkalla ett godkännande som ordningsvakt om ordningsvakten begär det.

Ett godkännande som ordningsvakt skall återkallas helt och hållet eller för viss tid, om ordningsvakten

1) till följd av väsentliga förändringar i förhållandena inte längre uppfyller villkoren för godkännande som ordningsvakt i fråga om redbarhet, tillförlitlighet eller personliga egenskaper,

2) ordningsvakten genom dom som har vunnit laga kraft har dömts för ett brott som visar att han eller hon är olämplig för sin uppgift eller uppsåtligen har förfarit väsentligen felaktigt som ordningsvakt, eller

3) på ett väsentligt sätt har brutit mot villkor eller begränsningar som förenats med godkännandet som ordningsvakt.

Polisinrättningen kan i de fall som avses i 2 mom. i stället för att återkalla godkännandet tilldela ordningsvakten en varning, om det med hänsyn till omständigheterna vore oskäligt att återkalla godkännandet. (LOV 20 §)

Återkallande av godkännande

- polisinrättningen i hemkommunen återkallar
- måste återkallas på ordningsvaktens egen begäran

Återkallande i andra situationer

Godkännande som ordningsvakt skall återkallas också på initiativ av polisen när de i 20 § 2 mom. lagen om ordningsvakter definierade förutsättningarna uppfylls. LOV 20 § 2 mom. förpliktar polisen till att helt och hållet eller på bestämd tid återkalla godkännandet som ordningsvakt. De bestämmelser som ansluter sig till återkallandet syftar till att förhindra personer som inte är lämpliga som ordningsvakter från att tjänstgöra som sådana.

De skäl på vilka ett godkännande som ordningsvakt återkallas skall vara minst lika vägande som de skäl som leder till att en ansökan om att godkännas som ordningsvakt kan avslås. Det måste ha skett sådana förändringar i personens uppförande eller levnadssätt att det finns skäl att ifrågasätta hans ärlighet och pålitlighet. Sådana orsaker kan t.ex. vara upprepade fall av tagande i förvar p.g.a. berusning eller hembesök som utförts av polisen. Återkallande är också möjligt om ordningsvakten med en lagakraftvunnen dom dömts för ett brott som visar att han eller hon inte lämpar sig för uppgiften. Brott som tyder på olämplighet har bl.a. varit brott mot liv och hälsa, till exempel misshandel eller övriga brott såsom narkotika- och egendomsbrott. Även ett uppsåtligt och i väsentlig grad felaktigt förfarande som ordningsvakt eller om personen på ett väsentligt sätt har brutit mot villkor eller begränsningar som fogats till godkännandet som ordningsvakt kan leda till att godkännandet återkallas. Polisen kan i stället för att återkalla godkännandet tilldela ordningsvakten en varning, om det med hänsyn till omständigheterna vore oskäligt att återkalla godkännandet.

Tillämpning av förvaltningslagen

Förfarandet med återkallande av godkännande som ordningsvakt eller utbildare för ordningsvakter, är förvaltningsförfarande för vilket förvaltningslagen (434/2003) tillämpas och vid överklagande av beslut föreskrifterna i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I praktiken har ifrågavarande förfarande visat sig vara tillräckligt då återkallandet av godkännandet grundat sig på lagakraftvunnen brottsdom eller annat motsvarande myndighetsbeslut. Förvaltningsförfarandet eller den lagstiftning det främst regleras av, har ändå inte gjort att händelserna kunnat utredas tillräckligt detaljerat eller tillförlitligt när grunden för återkallande av godkännandet inte är en lagakraftvunnen dom. För att trygga detta förfarande regleras i lagen om möjligheten att genomföra en polisundersökning för konstaterande av att grunder för återkallande existerar. (LOV 24 §)

1.2.5 Tillfälligt återkallande av godkännande som ordningsvakt

En polisman som hör till befälet kan tillfälligt återkalla ett godkännande som ordningsvakt, om polisen har fått kännedom om omständigheter vilka sannolikt leder till att godkännandet återkallas.

Om ett godkännande som ordningsvakt har återkallats eller om det finns förutsättningar att tillfälligt återkalla ett godkännande, kan en polisman omhänderta ordningsvaktskortet för att överlämna det till en polisman som hör till befälet. Den polisman som hör till befälet skall inom 14 dagar besluta om godkännandet skall återkallas tillfälligt. En polisman kan omhänderta ett ordningsvaktskort även då godkännandet som ordningsvakt har återkallats. Utan hinder av vad som bestäms i 5 kap. 10 § i tvångsmedelslagen (450/1987) kan kroppsvisitering förrättas för framtagna av ett ordningsvaktskort.

Ett tillfälligt återkallande av godkännande som ordningsvakt skall genast anmälas till polisinspektionen i ordningsvaktens hemkommun. Ett beslut att tillfälligt återkalla ett godkännande som ordningsvakt är i kraft högst tre månader. Polisinspektionen i ordningsvaktens hemkommun kan förlänga beslutets giltighetstid med högst sex månader åt gången, om ordningsvakten misstänks för ett brott som sannolikt leder till att godkännandet som ordningsvakt återkallas. (LOV 21 §)

Ett tillfälligt återkallande av godkännandet är möjligt om polisen har fått kännedom om omständigheter vilka sannolikt leder till att godkännandet som ordningsvakt återkallas.

Det tillfälliga återkallandet kan verkställas av den behöriga polismyndighet som har konstaterat att det föreligger omständigheter som sannolikt leder till att godkännandet återkallas. Ett tillfälligt återkallande av godkännande som ordningsvakt skall genast anmälas till polisinspektionen i ordningsvaktens hemkommun för fortsatt behandling av ärendet. Ett tillfälligt återkallande gäller högst tre månader och under denna tid skall polisinspektionen i hemkommunen fatta beslut om antingen återkallande av godkännandet eller förlängning av temporärt återkallande i högst sex månader per gång.

Exempel: En person från Kuopio misstänks ha gjort sig skyldig till misshandel under arbete som ordningsvakt i Jyväskylä. Då har en polisman vid polisinspektionen i Jyväskylä rätt att frånta personen dennes ordningsvaktskort på händelseplatsen. En polisman som tillhör befälet i Jyväskylä fattar beslutet om ett tillfälligt återkallande av ordningsvaktskortet skall göras. Om händelsen föranleder ett återkallande av godkännande som ordningsvakt skall beslutet om detta fattas av polisen i Kuopio. Polisen i Kuopio kan i stället för att återkalla godkännandet tilldela ordningsvakten en varning, om det med hänsyn till omständigheterna vore oskäligt att återkalla godkännandet.

Med den bestämmelse som anknyter sig till återkallandet av ett godkännande som ordningsvakt vill man säkerställa att polisen även i brådskande situationer kan återkalla ett godkännande och därigenom hindra ifrågasatt person att tjänstgöra som ordningsvakt. Bestämmelsen möjliggör även att polisen omhändertar ordningsvaktskortet. För att omhänderta kortet kan vid behov en i tvångsmedelslagen avsedd kroppsvisitering genomföras.

Inrikesministeriet skall återkalla ett godkännande som utbildare av ordningsvakter om utbildaren begär det.

Ett godkännande som utbildare av ordningsvakter kan återkallas helt och hållet eller för viss tid, om utbildaren av ordningsvakter

1) till följd av väsentliga förändringar i förhållandena inte längre uppfyller villkoren för godkännande som utbildare av ordningsvakter i fråga om redbarhet, tillförlitlighet eller personliga egenskaper,

2) genom dom som har vunnit laga kraft har dömts för ett brott som visar att han eller hon är olämplig för sin uppgift eller uppsåtligt har förfarit väsentligen felaktigt som utbildare av ordningsvakter, eller

3) på ett väsentligt sätt har brutit mot villkor eller begränsningar som förenats med godkännandet som utbildare av ordningsvakter.

Inrikesministeriet kan i de fall som avses i 2 mom. i stället för att återkalla godkännandet tilldela utbildaren av ordningsvakter en varning, om det med hänsyn till omständigheterna vore oskäligt att återkalla godkännandet. (LOV 22 §)

Inrikesministeriet kan tillfälligt återkalla ett godkännande som utbildare av ordningsvakter, om polisen har fått kännedom om omständigheter vilka sannolikt leder till att godkännandet återkallas. (LOV 23 § 1 mom.).

Förfarandet som gäller återkallande av godkännande som utbildare motsvarar förfarandet för återkallande av godkännande som ordningsvakt. Den enda skillnaden är att beslutsfattaren är inrikesministeriet i stället för polisinrättningen eftersom ministeriet beviljat utbildarrättigheterna. I praktiken avses här tillsynsenheten för säkerhetsbranschen vid inrikesministeriet.

1.3 ORDNINGSVAKTENS UPPGIFTER

En ordningsvakt har till uppgift att upprätthålla ordning och säkerhet samt förhindra brott och olyckor vid den tillställning eller inom det område för vilket han eller hon med stöd av en författning som nämns i 1 § 1 mom. har utsetts till ordningsvakt (tjänstgöringsområde).

En ordningsvakt skall handla i enlighet med bestämmelser i lag och förordning samt iakttä de befallningar och föreskrifter som polisen samt räddningsmyndigheter och övriga myndigheter meddelar antingen på förhand eller under tillställningen. (LOV 2 §)

I denna bestämmelse i lagen om ordningsvakter föreskrivs om ordningsvaktens uppgifter. Bestämmelsen definierar också i vilka fall och under vilka förutsättningar ordningsvakten kan använda de befogenheter han har. En ordningsvakt kan således använda sina befogenheter enbart för att upprätthålla ordning och säkerhet eller förhindra brott eller olyckor på sitt tjänstgöringsområde.

Användningen av befogenheterna skall således anknyta till de uppgifter för en ordningsvakt om vilka föreskrivs i den nämnda bestämmelsen. Ordningsvakten har således inte rätt att använda sina befogenheter enbart på grund av nitiskhet eller för att framhålla sin ställning för andra.

Ordningsvaktens uppgifter och befogenheter är dessutom i kraft vid endast den tillställning eller på det tjänstgöringsområde där han på det sätt som möjliggörs i lagen (LOV 1 § 1§ mom.) har tillsatts som ordningsvakt. En plats där en offentlig tillställning äger rum och dess omedelbara närhet är ett exempel på sådana områden.

En ordningsvakt skall handla i enlighet med bestämmelser i lag och förordning samt iakttä de befallningar och föreskrifter som polisen samt räddningsmyndigheter och övriga myndigheter meddelar. Syftet med förordningen är att tydligt bestämma ordningen för efterlevande av befallningar och föreskrifter. Befallningar eller föreskrifter som myndigheter meddelat under eller före tillställningen skall efterlevas fastän den som utsett ordningsvakterna skulle ha gett avvikande bestämmelser. Arbetsledningens rätt att ge order går inte före befallningar och föreskrifter som meddelats av myndigheterna.

1.3.1 Tryggande av säkerheten inom tjänstgöringsområdet

En ordningsvakt skall särskilt övervaka att säkerheten inte äventyras för någon inom hans tjänstgöringsområde. Han skall utan dröjsmål underrätta den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området om sådana omständigheter som kommit till hans kännedom och som uppenbarligen äventyrar säkerheten, och omedelbart vidta brådskande åtgärder som är nödvändiga för att upprätthålla säkerheten, såsom att varna allmänheten och dirigera allmänheten bort från det farliga området samt avlägsna orsaken till faran.

Om de åtgärder för avvärjande av fara som har vidtagits av arrangören eller av områdets innehavare och ordningsvakten inte har varit tillräckliga, skall ordningsvakten underrätta polisen och vid behov räddningsmyndigheterna om de omständigheter som äventyrar säkerheten.. (LOV 4 §)

Ordningsvaktens primära uppgift är att trygga säkerheten för dem som befinner sig inom hans tjänstgöringsområde. Ordningsvakten har enligt bestämmelsen särskild skyldighet att ingripa, vilket dock inte förutsätter att han måste vidta exceptionellt riskabla åtgärder med fara för eget liv eller hälsa. Speciell skyldighet att ingripa innebär bl.a. att ordningsvakten inte får vara den första som avlägsnar sig från platsen när en fara hotar utan han skall rädda och hjälpa andra. Att avlägsna sig är möjligt endast då övermäktig fara eller en motsvarande omständighet hotar ordningsvakten.

Oberoende av att ordningsvakter eventuell tillsatts är det i första hand arrangören av tillställningen som ansvarar för deltagarnas säkerhet, i andra hand ordningsvakterna. Ordningsvakten skall utan dröjsmål underrätta arrangören eller platsens innehavare om faran, eftersom de är ansvariga för säkerheten vid tillställningen. I brådskande situationer skall ordningsvakten först hjälpa och rädda och därefter meddela om faran.

Innan ordningsövervakningsuppdraget inleds skall ordningsvakten klarlägga hur publiken kan varnas för en hotande fara och hur utrymning av området vid behov kan ske. Dessutom måste ordningsvakten utreda var olika räddnings-, primärsläckningsredskap och utrusning för första hjälp finns samt hur man annars har förberett sig för eventuella räddningsåtgärder.

Om inte andra åtgärder är tillräckliga för att klara av situationen eller om händelsen förutsätter myndighetsåtgärder skall ordningsvakten underrätta polisen om saken och vid behov även räddningsmyndigheten (t.ex. eldsvåda eller personskada).

Skyldigheten att underrätta myndigheterna är inte beroende av arrangörens eller områdets innehavares ställningstagande. Arrangören eller innehavaren kan i vissa fall vara ovilliga att anmäla om problemen till myndigheterna eftersom de exempelvis kan vara rädda för att de villkor som gäller anordnandet av tillställningen skärps eller att en tillställning som planerats genomföras på samma sätt förbjuds. De sistnämnda omständigheterna påverkar vidare den ekonomiska nytta arrangören har av att ordna tillställningen och han kan i vissa fall helt och hållet gå miste om denna.

1.3.2 Skyddande av utomstående och av miljön

En ordningsvakt skall övervaka att tillställningen inte medför fara eller oskäligen störningar för utomstående, trafiken eller hemfriden. (LOV 5 § 1 mom.).

En ordningsvakt skall i sina uppgifter beakta även andra än tillställningsdeltagarnas intressen. Tillställningen får inte orsaka utomstående någon som helst fara. De störningar utomstående orsakas får inte vara oskäligen.

En avvägning av intressen kan vara svår exempelvis i fråga om det buller en tillställning orsakar. På bedömningen av om störningen skall anses vara oskäligen eller ej inverkar i första hand bullrets karaktär och nivå samt den tidpunkt då tillställningen äger rum. Medborgarnas toleransgräns för buller varierar avsevärt. Även miljömyndigheterna kan, med anledning av en anmälan enligt miljöskyddslagen (miljöskyddslagen 60 §), ge egna föreskrifter gällande det buller en tillställning orsakar. Om sådana föreskrifter har getts skall den som ordnar tillställningen och även ordningsvakten göra sig förtrogna med beslutets innehåll och försäkra sig om att de gränser som uppsatts inte överskrids.

Eventuella trafikarrangemang som genomförs med anledning av tillställningen skall skötas smidigt så att inte den övriga trafiken störs eller störs så lite som möjligt. Ett tillräckligt antal parkeringsområden och personer som dirigerar trafiken skall reserveras. Även polisen eller vägghållaren kan ge föreskrifter gällande trafiken, vilkas innehåll ordningsvakten skall göra sig förtrogen med.

1.3.3 Förhindrande av skador

Ordningsvakten skall inom sitt tjänstgöringsområde också övervaka att annans egendom inte skadas och att miljön inte orsakas annan skada än vad som kan anses godtagbart med hänsyn till tillställningens syfte och övriga omständigheter. (LOV 5 § 2 mom.).

Ordningsvakten skall övervaka att ingen skadar andras egendom. Ordningsvakten skall därmed sträva efter att förhindra alla slag av skador på andras egendom.

Ordningsvakten skall dessutom övervaka att miljön inte orsakas annan skada än vad som kan anses godtagbart med hänsyn till tillställningens syfte och övriga omständigheter. I fråga om skador på miljön är bestämmelsen relativ. Detta beror närmast på att det inte vid alla tillställningar går att undvika någon form av skador på miljön. Till exempel vid stora offentliga tillställningar utomhus, såsom parkkonserter, lider den plats där tillställningen ordnas i allmänhet oundvikligen vissa skador. Om detta har i allmänhet överenskommit i ett avtal mellan den som ordnar tillställningen och området ägare eller innehavare.

Den som arrangerar tillställningen är skyldig att städa upp det område som skräpats ned till följd av tillställningen. Det är skäl att på förhand förbereda sig på detta med ett tillräckligt antal avfallskärl (avfallslagen 20 §). För många tillställningar krävs en renhållningsplan som man bör bekanta sig med på förhand.

På platsen skall också finnas det antal godkända sanitetsutrymmen som hälsoskyddsmyndigheten har bestämt.

1.3.4 Skyldighet att anmäla om fara, skada eller störning

Ordningsvakten skall utan dröjsmål underrätta den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området om sådana omständigheter som avses i 1 och 2 mom. och som kommit till hans kännedom och omedelbart vidta åtgärder för att avvärja fara, skada eller störning.

Om de åtgärder som tillställningens arrangör eller innehavaren av området och ordningsvakten har vidtagit för att avvärja fara, störning eller skada som avses i 1 och 2 mom. inte har varit tillräckliga, skall ordningsvakten underrätta polisen och vid behov räddningsmyndigheterna om faran, störningen eller skadan. (LOV 5 § 3 och 4 mom.)

När ordningsvakten agerar med anledning av de skyldigheter han ålagts (för att avvärja fara, störning eller skada som riktar sig mot utomstående, på grund av trafikproblem eller störande av hemfriden och för att begränsa skador på egendom eller miljön) skall ordningsvakten alltid underrätta den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området. Detta är av central betydelse, bl.a. på grund av att ifrågavarande parter ofta har tillgång till effektivare medel för att avhjälpa situationen. Den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området kan exempelvis skaffa ytterligare arbetskraft eller ge ordningsvakterna nya instruktioner. Syftet med anmälningskyldigheten är att garantera att den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området får kännedom om de händelser som lett till åtgärderna.

Ordningsvakten skall även själv utan dröjsmål vidta åtgärder för att avvärja eller minska de problem som anges i bestämmelsen. Ofta lönar det sig att vara förberedd på dessa problem genom att också ha tillgång till t.ex. högtalare eller ljudåtergivningsutrustning för att effektivt kunna ge publiken anvisningar.

Om de åtgärder som vidtagits för att avhjälpa situationen inte har varit tillräckliga skall polisen underrättas och vid behov även räddningsmyndigheterna.

1.4 ORDNINGSVAKTENS TJÄNSTGÖRINGSOMRÅDE

Ordningsvaktens tjänstgöringsområde definieras i 1 § lagen om ordningsvakter. Ordningsvakter kan dessutom utses med stöd av ordningslagen. *De ordningsvaktssuppgifter som grundar sig på ordningslagen avviker på många sätt från de ordningsvaktssuppgifter som grundar sig på de ovannämnda författningarna. Avvikelserna hänför sig bland annat till ordningsvaktens befogenheter.*

1.4.1 Tjänstgöringsområden på olika områden och platser

Med ordningsvaktens tjänstgöringsområde avses det område eller den tillställning där ordningsvakten har både rätt och skyldighet att tjänstgöra.

I fråga om allmänna sammankomster, offentliga tillställningar samt ordningsövervakningsuppgifter enligt ordningslagen fastställs tjänstgöringsområdet i allmänhet i det beslut som bemyndigar att utse ordningsvakter. Tjänstgöringsområdet kan till exempel märkas ut på en karta som

bifogas polisens beslut. I fråga om passagerarfartyg, förplägnadsrörelser och campingplatser fastställs en ordningsvaks tjänstgöringsområden i första hand enligt nämnda speciallagar.

Ordningsvaktens tjänstgöringsområde omfattar också den omedelbara närheten av ett område där en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning anordnas. Till den omedelbara närheten av tjänstgöringsområdet för en offentlig tillställning anses höra det område som grundar sig på tillställningens natur och omfattning och som väsentligt påverkas av tillställningen. Det avstånd på vilket tillställningen både syns och hörs utan hjälpmedel även när ingen bild- eller ljudåtergivningsutrustning används betraktas som ett exempel på omedelbar närhet.

Som ett motsvarande exempel kan nämnas ett parkeringsområde i närheten av ett dansställe, vilket är reserverat för dem som anlänt till dansen och där danspubliken även i allmänhet samlas under pauser. Å andra sidan kan dessa områden ligga längre ifrån själva platsen för den offentliga tillställningen, om de är nödvändiga för tillställningsarrangemangen. Färdvägar som används av dem som anländer till och avlägsnar sig från tillställningen och parkeringsområden är exempel på sådana områden. Som exempel kan nämnas offentliga tillställningar som arrangeras i en idrottshall och det inte finns tillräckligt med parkeringsplatser framför idrottshallen. För tillställningens besökare har man eventuellt reserverat ett parkeringsområde som ligger på ett längre avstånd, varifrån besökarna dirigeras längs en viss rutt. För denna kan också utses ordningsvakter.

1. Allmänna sammankomster lagen om sammankomster (530/1999)

Den egentliga mötesplatsen och dess omedelbara närhet är ordningsvaktens tjänstgöringsområde. Omedelbar närhet begränsas snävt och till ett avstånd som är nödvändigt för mötet. I bedömningen av nödvändigheten beaktas den faktiska möjligheten att hindra fysisk kontakt mellan mötesdeltagarna och utomstående. Det område som eventuellt hör till området för den allmänna sammankomstens arrangemang och som kan anses höra till arrangemangsområdets omedelbara närhet får inte utvidgas i onödan.

2. Offentliga tillställningar lagen om sammankomster (530/1999)

Platsen där den offentliga tillställningen ordnas och områden som hör till dess omedelbara närhet. I den omedelbara närheten finns sådana funktioner och områden som är till nytta i tillställningsarrangemangen eller som i övrigt är nödvändiga för att ordna tillställningen. Ordningsvakter kan utses också för områden som ligger längre bort än den omedelbara närheten, t.ex. på parkeringsplatser som är nödvändiga för tillställningsarrangemangen samt vid infarterna till dessa. Omedelbar närhet varierar beroende på hur tillställningen förlöper och framskrider. Då tillställningen inleds och avslutas är i allmänhet området större.

3. Inkvarterings- och förplägnadsrörelser lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006)

Ordningsvaktens tjänstgöringsområde är det egentliga rörelseområdet samt dess snävt tolkade omedelbara närhet. I lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet definieras tjänstgöringsområdet som affärslokalen och dess omedelbara närhet. I praktiken innebär detta exempelvis att de personer som står i kö som kunder till en förplägnadsrörelse är föremål för övervakning av ordningsvakten. Ordningsvakten skall se till att det inte uppstår oreda i kön och att kön inte oskäligt stör den övriga fotgängartrafiken och förbipasserande. Tjänstgöringsområdet kan även omfatta närområdet utanför fastigheten, om verksamheten har ett fast samband med inkvarterings- och förplägnadsverksamheten. Då förutsätts att området och verksamheten hör ihop.

4. Campingplatser lagen om friluftsliv (606/1973)

I allmänhet är tjänstgöringsområdet ett inhägnat område med klara gränser eller ett annat område som på annat sätt är tydligt markerat i terrängen samt dess omedelbara närhet. Med omedelbar närhet avses ett område från vilket störningar kan förorsakas för gäster på campingplatsen.

5. Passagerarfartyg sjömanslagen (423/1978)

Tjänstgöringsområdet omfattar fartyget och dess omedelbara närhet. Med omedelbar närhet avses i hamn t.ex. passagerartunneln till terminalen, dit ordningsvaktens befogenheter således utsträcks. Terminalens innehavare kan med tillstånd av polisen även utse i ordningslagen avsedda ordningsövervakare i terminalen.

6. Affärscentra, trafikstationer och kollektiva trafikmedel ordningslagen (612/2003)

Polisen fastställer tjänstgöringsområdet från fall till fall i det beslut som fattas med anledning av en ansökan av platsens eller trafikmedlets innehavare. Tjänstgöringsområdet kan förutom att omfatta en fastighet eller ett fordon även fastställas att omfatta dess omedelbara närhet. Som omedelbar närhet anses t.ex. infarts- och parkeringsområden för affärscentra och trafikstationer, kollektivtrafikens avgångs- eller ankomstplattformer. Polisen kan vid behov begränsa tjänstgöringsområdet så att det är mindre än vad som föreslagits i ansökan. Dessa uppgifter får endast skötas av ordningsvakter som är anställda av bevakningsföretag.

1.4.2 Utvidgande undantag

I fråga om samtliga tidigare nämnda objekt kan någon särskild orsak undantagsvis utvidga tjänstgöringsområdet. Nedan några exempel på detta:

1. en situation där en person som gjort sig skyldig till ett brott grips (gripande på bar gärning av den som gjort sig skyldig till brott innebär användning av den allmänna rätten till gripande med stöd av 1 § tvångsmedelslagen).

2. en situation i ett objekts konstruktioner som ger upphov till fara på grund av vilket publiken måste föras bort och hållas på avstånd (t.ex. eldsvåda, sabotagehot, en annan olycka som inträffat osv.)
3. tillfälligt behov av dirigering av trafiken.

1.5 KÄNNETECKEN FÖR ORDNINGSVAKTER

1.5.1 Användning av kännetecknet

En ordningsvakt skall i ordningsövervakningsuppgifter använda ett tydligt kännetecken som utvisar ordningsvaktens ställning (kännetecknet för ordningsvakter). Kännetecknet för ordningsvakter får endast användas av en ordningsvakt i ordningsövervakningsuppgifter. Det är förbjudet att använda märken, kännetecknet eller dräkter som är förvillande lika kännetecknet för ordningsvakter. (LOV 16 §)

När kännetecknet för ordningsvakter används visar det att personen tjänstgör som ordningsvakt och bl.a. har mer omfattande befogenheter än allemansrättigheterna. Med tanke på ordningsvaktens rättsskydd har kännetecknet för ordningsvakter betydelse vid bedömning av om personen gör sig skyldig till straffbart motstånd mot en ordningsvakt som upprätthåller ordningen enligt 17 kap. 6 § strafflagen. Att bära detta kännetecken är tillåtet endast för den som polisen har godkänt som ordningsvakt. Dessutom förutsätts att ordningsvakten har tillsatts för uppgiften på vederbörligt sätt.

Det är förbjudet att använda märken, kännetecknet eller dräkter som är förvillande lika kännetecknet för ordningsvakter. Användning av ett sådant tecken, kännetecknet eller sådana kläder regleras som ordningsövervakningsförbrytelse och är straffbart med böter. Dessa kännetecknet kan bl.a. till bottenfärgen samt texten och dess placering vara förvillande lika ordningsvaktens dräkt eller bricka.

Användningen av kännetecknet hör ihop med att tjänstgöra i en ordningsvaktsuppgift, under övriga tider än i tjänst får kännetecknet inte användas.

Med förbudet försöker man förhindra t.ex. att en ordningsvakt och en vaktmästare blandas ihop sinsemellan. I sina uppgifter fungerar vaktmästarna utan ordningsvaktens rättigheter och åtnjuter inte heller, såsom ordningsvakten, förhöjt straffrättsligt skydd. För undvikande av oklarheter i fråga om personens juridiska ställning skall de märken och kännetecknet som bärs av vaktmästare och övriga motsvarande personer med allemansrättigheter klart skilja sig från en ordningsvakts kännetecken. Det sist nämnda kan förverkligas bl.a. med hjälp av kännetecknets eller märkets storlek, bottenfärg och textens placering.

Om användningen av kännetecknet för ordningsvakt, typerna av kännetecknet samt de texter som förutsätts i kännetecknen stadgas närmare i inrikesministeriets förordning om ordningsvaktens kännetecken.

1.5.2 Märkningar på kännetecknet

I ordningsövervakningsuppgifter enligt lagen om sammankomster (530/1999), lagen om friluftsliv (606/1973), sjömanslagen (423/1978) samt lagen om inkvarterings- och förplägnadsrörelser (308/2006) skall en ordningsvakt som

kännetecken använda antingen en funktionsbeteckning eller en väst som anger ordningsvaktstatus. Polisinsättningen på den ort där ordningsvaktens tjänstgöringsområde finns kan vid behov bestämma vilket av de ovan nämnda kännetecknen ordningsvakten skall använda.

På kännetecknet skall märkas ordparet "JÄRJESTYKSEVALVOJA - ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT - järjestyksenvalvoja". På kännetecknet kan vid behov märkas det engelska ordet "security" som anger ordningsvaktstatus, eller i stället för det vid offentliga idrottstillställningar enligt lagen om sammankomster ordet "steward". Polisinsättningen på den ort där ordningsvaktens tjänstgöringsområde finns kan vid behov bestämma att ordningsvakten på kännetecknet skall använda text på engelska som anger ordningsvaktstatus. De ord som anger ordningsvaktstatus kan fördelas på flera rader på kännetecknet. Det eventuella engelska ord som anger ordningsvaktstatus skall på kännetecknet placeras under det ordpar som nämns i detta moment.

Texten på kännetecknet som anger ordningsvaktstatus skall kunna urskiljas tydligt. På kännetecknet får inte finnas någon sådan bild eller text som gör att den text som anger ordningsvaktstatus blir svårare att urskilja eller som kan anses olämplig med tanke på tillställningen i fråga. Polisinsättningen på den ort där ordningsvaktens tjänstgöringsområde finns kan vid behov förbjuda användningen av en bild eller text på kännetecknet, om bilden eller texten gör det svårare att urskilja den text som anger ordningsvaktstatus eller om bilden eller texten skall anses olämplig med tanke på tillställningens art. (FOK 1 §)

Ordningsvaktens kännetecken är, med undantag för uppgifter enligt ordningslagen, en funktionsbeteckning eller en väst som anger ordningsvaktstatus. Den som tjänstgör som ordningsvakt kan själv välja vilken beteckning (funktionsbeteckningen eller västen) han använder i uppgifter som ordningsvakt. Funktionsbeteckningen är närmast avsedd att användas inomhus. Polisinsättningen på det område där ordningsvakten tjänstgör kan dock vid behov bestämma vilken av dessa beteckningar ordningsvakten skall använda. Polisinsättningen kan exempelvis förutsätta att väst används vid offentliga tillställningar som ordnas enligt lagen om sammankomster.

På ordningsvaktens kännetecken (identifieringsbricka och väst) skall ordparet "JÄRJESTYKSEVALVOJA - ordningsvakt" eller "ORDNINGSVAKT - järjestyksenvalvoja" märkas.

På kännetecknet kan dessutom vid behov märkas det engelska ordet "security" som anger ordningsvaktstatus. Detta kan behövas bl.a. vid internationella idrotts- och konsertevenemang. Som det engelska ord som anger status som ordningsvakt kan även vid offentliga idrottstillställningar enligt lagen om sammankomster användas ordet "steward". Andra än de som har godkänts som ordningsvakt (t.ex. vaktmästare som ej är godkända som ordningsvakter) bör för att undvika förväxling inte använda ordet "security" på sin arbetsdräkt. Om dessa personer på sina arbetsdräkter behöver ett ord eller en text på engelska som visar deras status kan de använda det engelska ordet "staff", vars översättning även motsvarar deras rättsliga ställning.

Det är inte förbjudet att på kännetecknet använda reklam eller namnet på eller logotypen för den juridiska person som tillsatt ordningsvakten. Reklamen eller företagets logotyp får dock inte göra det svårt att urskilja den text på kännetecknet som utvisar ordningsvaktstatus. Det är också förbjudet att använda bilder eller texter som är olämpliga. Som olämpliga kan anses t.ex. texter eller bilder som är osedliga eller provocerande. Polisen kan vid behov förbjuda att en text eller bild används på kännetecknet, om den gör det svårt att urskilja den text som utvisar

ordningsvaktstatus eller om den kan anses vara olämplig med tanke på tillställningens art.

1.5.3 Funktionsbeteckning

Bottenfärgen på funktionsbeteckningen skall vara gul och texten skall märkas med svart eller mörkblå färg. I vänstra nedre hörnet kan ordningsvaktens identifieringsnummer märkas.

Bottenfärgen på funktionsbeteckningen och färgen på texten kan avvika från det som anges i 1 mom., om ordningsvakten i sin uppgift använder en sådan arbetsdräkt som den som ordnar tillställningen eller affärsidkaren bestämmer och bottenfärgen på funktionsbeteckningen samt texten tydligt skiljer sig från dräktens färg. Härvid skall alla ordningsvakter inom samma tjänstgöringsområde använda funktionsbeteckningar som har samma bottenfärg och samma färg på texten.

Ordparet enligt 1 § 2 mom. på det kännetecken som anger ordningsvaktstatus skall på funktionsbeteckningen märkas så att den större texten består av minst 8 millimeter höga och den mindre texten av minst 6 millimeter höga, tydligt urskiljbara bokstäver. Om det engelska ord som anger ordningsvaktstatus eller ordningsvaktens identifieringsnummer märks på funktionsbeteckningen, får dessa bokstäver och siffror inte vara högre än de mindre bokstäverna i det ordpar som anger ordningsvaktstatus.

Ordningsvakten skall bära funktionsbeteckningen på vänstra sidan på dräktens bröststycke. När det gäller funktionsbeteckningens material och fastsättning skall faktorer som inverkar på ordningsvaktens säkerhet i arbetet beaktas. (FOK 2 §)

Om exempelvis polisen begär detta i samband med myndighetstillsynen skall ordningsvakten eller arrangören alltid kunna framlägga grunden för att man avviker från den grundfärg som föreskrivs för funktionsbeteckningen.

Ordningsvakten skall bära funktionsbeteckningen på vänstra sidan på dräktens bröststycke. När det gäller funktionsbeteckningens material och fastsättning skall faktorer som inverkar på ordningsvaktens säkerhet i arbetet beaktas. Bestämmelsen gör det således möjligt att använda en funktionsbeteckning som t.ex. är tryckt på tyg.

1.5.4 Väst som anger ordningsvaktstatus

Alla dräkter som på framsidan eller på ryggen är försedda med texter som antyder om ställningen som ordningsvakt, likställs med en väst som anger ordningsvaktstatus. Bottenfärgen på västen som anger ordningsvaktstatus skall vara gul. Text som anger ordningsvaktstatus skall markeras med svart eller mörkblå färg. Ordningsvaktens identifieringsnummer får märkas på västens bröststycke och ryggsida. Polisen på den ort där tillställningen ordnas kan vid behov bestämma att ordningsvakten skall använda identifieringsnummer på västen som anger ordningsvaktstatus.

Utän hinder av vad som föreskrivs i 1 mom. kan polisen på den ort där tillställningen ordnas vid behov bestämma att den ordningsvakt som har förmansställning i ordningsvaksorganisationen skall använda en väst med orange bottenfärg. På högra sidan på västens bröststycke samt på nedre delen på ryggsidan skall då märkas ordparet "ESIMIES – förman" eller "FÖRMAN – esimies". På bröststycket skall ordparet märkas med minst 8 millimeter höga och på ryggsidan med minst 25 millimeter höga bokstäver.

Ordparet enligt 1 § 2 mom. på det kännetecken som anger ordningsvaktstatus skall på vänstra sidan av västens bröststycke märkas så att den större texten består av minst 8 millimeter höga och den mindre texten av minst 6 millimeter höga, tydligt urskiljbara bokstäver. Det ordpar som anger ordningsvaktstatus skall

dessutom märkas på västens ryggsida så att den större texten består av minst 30 millimeter höga och den mindre texten av minst 25 millimeter höga, tydligt urskiljbara bokstäver. Om det engelska ord som anger ordningsvaktstatus märks på västen som anger ordningsvaktstatus, får bokstäverna i detta ord inte vara högre än de mindre bokstäverna i det ordpar på västen som anger ordningsvaktstatus. Ordningsevaktens identifieringsnummer får märkas på bröststycket och ryggsidan med siffror som är högst 100 millimeter höga. (FOK 3 §)

Västens bottenfärg skall vara gul och den text som anger ordningsevaktstatus svart eller mörkblå. Från detta krav på färgerna är det inte möjligt att avvika. Det ordpar som anger ordningsevaktstatus och eventuella texter på engelska skall märkas på bröststyckets vänstra sida och på ryggsidan.

För att dräkten skall kunna anses som en i bestämmelsen avsedd väst som anger ordningsevaktstatus skall den fylla de krav som gäller dess färgsättning (bottenfärgen och textens färg) samt texterna och deras placering. Om kännetecknet för ordningsevakter finns på ryggsidan eller bröststycket, jämförs dräkten med västen och då måste bottenfärgen vara gul. Bestämmelsen förbjuder t.ex. användningen av en jacka, tröja eller skjorta med svart bottenfärg om den på ryggsidan eller bröststycket av den ifrågavarande dräkten finns ett kännetecken som visar ordningsevaktens ställning. På ovan nämnda sätt markerar också de engelska orden "security eller "steward" ordningsevaktens status.

Ordningsevaktens identifieringsnummer får märkas på västens bröststycke och ryggsida. Det är i princip frivilligt att använda identifieringsnummer, men polisen på den ort tillställningen ordnas kan vid behov bestämma att ordningsevaktens skall ha identifieringsnummer på sin väst.

Polisen på den ort där tillställningen ordnas kan även vid behov bestämma att en ordningsevakt som har ställning som förman inom ordningsevaktorganisationen skall bära en väst med orange bottenfärg. Denna färgsättning visar både myndigheter och deltagare i tillställningen till vem de vid behov kan vända sig i frågor som gäller ordning och säkerhet. Att förmannen snabbt kan identifieras med hjälp av västens färgsättning underlättar ledningen av verksamheten i en eventuell problemsituation. Att en väst som utvisar dess bärarens ställning som förman i ordningsevaktorganisationen förutsätter alltid att polisen på den ort där tillställningen ordnas har förordnat detta. Med förordnande avses här även det godkännande polisen gett före tillställningen ordnats.

1.5.5 Märken och texter på den ordningsevaktensdräkt som används i ordningsevaktövervakningsuppgifter enligt ordningsevaktlagen

I ordningsevaktövervakningsuppgifter enligt ordningsevaktlagen skall på ordningsevaktensdräkten på bröststyckets vänstra sida märkas ordparet "JÄRJESTYKSENVÄLVOJA - ordningsevakt" eller "ORDNINGSEVAKT - järjestyksenvälvoja". Dessutom skall på bröststyckets vänstra sida märkas bevakningsföretagets namn eller namnförkortning eller etablerade firmamärke.

På överrockens, overallens och regnklädernas ryggsida skall dessutom märkas texten "JÄRJESTYKSENVÄLVOJA" eller "ORDNINGSEVAKT" eller ordparet "JÄRJESTYKSENVÄLVOJA - ordningsevakt" eller "ORDNINGSEVAKT - järjestyksenvälvoja".

På den huvudbonad som hör till ordningsevaktensdräkten skall märkas texten "JÄRJESTYKSENVÄLVOJA" eller "ORDNINGSEVAKT", eller ordparet "JÄRJESTYKSENVÄLVOJA - ordningsevakt" eller "ORDNINGSEVAKT -

järjestyksenalvoja", eller bevakningsföretagets namn, namnförkortning eller etablerade firmamärke.

*På ordningsvaksdräkten får på bröststycket fästas en löstagbar platta som visar ordningsvaktens identitet och ställning. Eventuella gradbeteckningar som används på ordningsvaksdräkten skall fästas på axelklaffarna.
(FOK 4 §)*

De kännetecken som förutsätts bäras i ordningsövervakningsuppgifter enligt ordningslagen avviker från de kännetecken som förutsätts bäras i andra ordningsövervakningsuppgifter. De kännetecken som förutsätts bäras i uppgifter enligt ordningslagen motsvarar långt väktares dräkter, dock så att kännetecknen innehåller texter som visar ordningsvaksstatus.

1.6 BEAKTANDE AV GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETER I ARBETET SOM ORDNINGSVAKT

Finlands grundlag utgör ramen för hela den nationella rättsordningen. I grundlagen fastställs de rättsliga värden som samhällets och rättsordningens utveckling bygger på. I andra kapitlet i Finlands grundlag föreskrivs om människans grundläggande fri- och rättigheter. Till dessa grundläggande fri- och rättigheter som alla har, hör bl.a. rätt till personlig frihet och integritet, rörelsefrihet, yttrandefrihet, egendomsskydd, jämlikhet, mötes- och föreningsfrihet, skydd för privatlivet samt religions- och samvetsfrihet.

Enligt 124 § i den nuvarande grundlagen får uppgifter gällande betydande utövning av offentlig makt ges endast myndigheter. Ordningstvakterna utgör ett undantag från regeln inom sitt tjänstgöringsområde och vid utförandet av sina uppgifter. Därför understryks ordningstvakternas behov av kännedom om de rättigheter som alla människor har.

Ur en enskild människas perspektiv är det viktigt att han eller hon oftare än idag direkt kan åberopa sina grundläggande fri- och rättigheter. Samtidigt hjälper en klar definition av de grundläggande fri- och rättigheterna människorna att också i övrigt kunna bilda sig en uppfattning om sina rättigheter och sin ställning i förhållande till den offentliga makten, samhället och sin omgivning. Lagen om ordningstvakter ger ordningstvakterna rättigheter att ingripa i individens eller individernas grundläggande fri- och rättigheter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet. Avigsidan med rättigheterna är att ordningstvaktens uppgifter också inkluderar en stor mängd skyldigheter. Till exempel med lagen om sammankomster har man velat trygga människornas grundläggande rättighet att samlas under allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar.

I det följande behandlas centrala rättigheter som garanteras medborgarna i Finlands grundlag och som påverkar ordningstvaktens arbete.

1.6.1 Rätten till liv, personlig frihet och integritet

Alla har rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet.

Ingen får dömas till döden eller torteras eller utsättas för någon annan behandling som kränker människovärdet.

Den personliga integriteten får inte kränkas och ingen får berövas sin frihet godtyckligt eller utan laglig grund. Straff som innefattar frihetsberövande får dömas ut endast av domstol. Lagligheten av andra frihetsberövanden skall kunna

underkastas domstolsprövning. Rättigheterna för den som har berövats sin frihet skall tryggas genom lag (GrL 2 kap 7 §).

I bestämmelsen tryggas alla människors rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. Rätten till personlig integritet skyddar också mot sådan människovärdeskränkande behandling som förverkligas genom att ingripa i en persons fysiska väsen utan dennes samtycke.

Rätten till personlig integritet ger skydd mot t.ex. personvisitationer och medicinska eller motsvarande åtgärder som genomförs med tvång. Bestämmelsen inkluderar skydd mot olagligt och godtyckligt frihetsberövande och ingripande i personlig integritet samt bestämmelser vars syfte är att garantera personens rättsskydd i samband med frihetsberövande (3 mom.).

Till exempel när en ordningsvakt genomför en säkerhetskontroll måste han komma ihåg att personen som kontrolleras i princip har rätt till integritet. Förutom kroppslig integritet omfattar skyddet även betydligt ingripande i den psykiska integriteten även när sådant ingripande inte i samma paragraf kan anses som förbjuden behandling som strider mot människovärdet. När en ordningsvakt genomför en säkerhetskontroll måste han eller hon veta varför kontrollen görs; om ordningsvakten inte kan motivera kontrollen, bryter han eller hon mot människans grundläggande rättighet gällande integritet. Enligt t.ex. lagen om sammankomster eller lagen om ordningsvakter har en ordningsvakt vid utförande av sina uppgifter rätt att ingripa i denna grundläggande rättighet i fall som regleras i ifrågavarande lagar.

1.6.2 Rörelsefrihet

Finska medborgare samt utlänningar som lagligen vistas i landet har rätt att röra sig fritt inom landet och att där välja bostadsort. (GrL 2 kap 9 § 1 mom.)

Rörelsefrihetens ställning som grundläggande rättighet innebär att begränsningar av ifrågavarande rättighet måste grunda sig på lagen. Begränsningarna måste också uppfylla villkoren för begränsningens nödvändighet och acceptabilitet. Nödvändigt hindrande av rörelsefriheten kan ske t.ex. med anledning av nationell eller allmän säkerhet, för upprätthållande av allmän ordning, för förebyggande av brott, för att skydda hälsa och moral eller andra individers rättigheter och friheter. Ifrågavarande rättigheter kan dessutom begränsas inom specialområden, likaså med stöd av lagen.

Om ordnande av allmänna sammankomster och offentliga tillställningar föreskrivs i lagen om sammankomster. Under offentliga tillställningar innebär en avgränsning av platsen för den offentliga tillställningen med ett staket en begränsning av rörelsefriheten, vilket ändå enligt lagen om sammankomster kan göras för att kunna förverkliga den offentliga tillställningen. Med detta avses tryggande av intressena för arrangören av den offentliga tillställningen samt av den allmänna ordningen och säkerheten inom området för den offentliga tillställningen och inom den offentliga tillställningens verkningsområde. Arrangören av den offentliga tillställningen måste sköta om förpliktelserna gällande den egentliga offentliga tillställningen och eventuellt också om förebyggande av eventuella olägenheter som den offentliga tillställningen ger upphov till för människor och egendom inom

verkningsområdet för den offentliga tillställningen. Rörelsefriheten kan begränsas för att upprätthålla ordning och säkerhet, t.ex. med staket, även inom området där den offentliga tillställningen arrangeras ifall det kan motiveras med tanke på upprätthållande av allmän ordning och säkerhet. Myndigheterna utfärdar därför ofta bestämmelser om säkerhetskonstruktioner för arrangörerna.

Begränsning av rörelsefriheten under en offentlig tillställning är i princip förbjudet. Med anledning av mötesfriheten kan polisen endast utgående från lagen om sammankomster eller enligt polisens behörigheter i polislagen begränsa rörelsefriheten för deltagarna i en offentlig tillställning. I dessa fall måste villkoren för nödvändighet och acceptabilitet uppfyllas.

1.6.3 Skydd för privatlivet

*Vars och ens privatliv, heder och hemfrid är tryggade. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. (GrL 2 kap 10 § 1 mom.)
Brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden är okränkbar. (GrL 2 kap 10 § 2 mom.)*

Paragrafen innehåller en generalklausul som gäller skydd för privatlivet (1 mom.) samt bestämmelser om skydd för heder och hemfrid (1 mom.) och brev- och telefonhemlighet (2 mom.). Den innehåller dessutom en bestämmelse om skydd för personuppgifter genom lag (1 mom.) samt en begränsningsklausul om hemfriden och meddelandehemligheten.

Med skyddet för privatlivet avses i dessa fall att en ordningsvakt inom ifrågavarande områden kan ingripa endast av grundad anledning t.ex. för att förhindra ett brott eller för att avlägsna ett hinder. En persons privatliv är skyddat oberoende av om personen deltar i en offentlig tillställning eller sammankomst eller annars uppehåller sig inom ordningsvaktens tjänstgöringsområde på en allmän plats. Detta innebär att ordningsvakten inte har rätt att ingripa i personens aktiviteter ifall det inte med anledning av de uppgifter som ordningsvakten ålagts finns grunder för det. Bestämmelsen i 2 mom. skyddar inte innehållet i en diskussion som förs inom hörhåll för utomstående, men avlyssning av en diskussion som är avsedd att vara konfidentiell med hjälp av tekniska hjälpmedel är att ingripa i rättsobjekten som tryggats med bestämmelsen.

1.6.4 Yttrandefrihet och offentlighet

*Var och en har yttrandefrihet. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Närmare bestämmelser om yttrandefriheten utfärdas genom lag. Bestämmelser om sådana begränsningar i fråga om bildprogram som är nödvändiga för att skydda barn kan utfärdas genom lag.
Handlingar och upptagningar som innehas av myndigheterna är offentliga, om inte offentligheten av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Var och en har rätt att ta del av offentliga handlingar och upptagningar. (GrL 2 kap 12 §)*

Grundlagens 2 kap 12 § 1 mom. innehåller en generalklausul som gäller yttrandefriheten. Det centrala syftet med yttrandefrihetsbestämmelsen är att garantera fri åsiktsbildning, som är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle samt öppen offentlig diskussion, masskommunikationens fria utveckling och pluralism samt möjlighet till offentlig kritik av maktutövningen. Yttrandefrihetens

grundtanke kan anses vara en grundläggande politisk rättighet. Yttrandefriheten begränsar sig ändå inte enbart till politiska åsiktsyttringar utan traditionellt har den ansetts omfatta även andra typer av åsiktsyttringar, oberoende av innehåll. Yttrandefriheten tryggar olika former av skapande verksamhet och uttryckande av egna tankar och är inte bunden till någon särskild kommunikationsform, såsom det tryckta ordet, utan yttrandefriheten tryggas oberoende av vilken metod som tillämpas för åsiktsyttringen eller publiceringen.

Med tanke på ordningsvaktens uppgifter innebär yttrandefriheten bl.a. att ordningsvakten inte får hindra någon att tala eller på annat sätt uttrycka sin åsikt inom sitt tjänstgöringsområde om det inte med anledning av ordningsvaktens uppgifter finns en motiverad grund. Det är t.ex. inte en tillräcklig grund om ordningsvakten anser det sannolikt att de övriga närvarande personerna är av annan åsikt i saken. Provocering kan ändå förhindras genom att avlägsna personen från platsen om det är nödvändigt för att upprätthålla ordning och säkerhet.

Yttrandefrihet omfattar också mottagande av information. Till följd av den ifrågavarande grundläggande rättigheten har människor rätt att t.ex. fotografera eller på annat sätt spela in bilder, filmer eller ljud. På en allmän plats är det t.ex. tillåtet att fotografera en ordningsvakt i offentliga uppgifter. Också en diskussion som förts med en ordningsvakt kan spelas in om den som gör inspelningen själv deltar i diskussionen. Enligt yttrandefriheten har människor också i princip rätt att för eget bruk spela in och fotografera artister som uppträder under offentliga tillställningar. Arrangören av den offentliga tillställningen skall ändå enligt lagen om sammankomster se till att upphovsrätten respekteras. Arrangören kan begränsa t.ex. fotografering utan att yttrandefriheten inskränks. Detta har gjorts bl.a. vid fotbollsmatcher, dvs. man har begränsat fotografering med professionell utrustning. För att undvika missförstånd bör arrangören informera tillställningens besökare om sådana begränsningar till exempel genom att meddela om dem på inträdesbiljetten och på skyltar vid ingångsportarna.

1.6.5 Mötes- och föreningsfrihet

Var och en har rätt att utan tillstånd anordna sammankomster och demonstrationer samt att delta i sådana. (GrL 2 kap 13 §)

Enligt den ovannämnda paragrafen har var och en rätt att utan förhandstillstånd anordna möten och demonstrationer samt att delta i dem. Bestämmelsen tryggar både rätten att själv anordna möten och demonstrationer och rätten att delta i möten och demonstrationer som arrangeras av andra. I paragrafen begränsas inte hurdana sammankomster som åtnjuter grundlagens skydd, t.ex. utgående från de ärenden som behandlas.

Tryggandet av rättigheten "utan förhandstillstånd" förbjuder en myndighet att kräva ett förhandstillstånd för sammankomsten. Kravet i bestämmelsen motsvaras inte heller av sådant förfarande med förhandsanmälan som de facto hindrar att en sammankomst anordnas, t.ex. genom att kräva att en anmälan görs oskäligt länge före själva sammankomsten.

En vedertagen uppfattning är att verkställandet av en offentlig tillställning i form av en demonstration och medverkan i en sådan skall betraktas som ett acceptabelt sätt att utnyttja mötes- och yttrandefriheten. Mötes- och demonstrationsrättens ställning som grundläggande rättigheter kräver att användning och acceptabla begränsningar regleras genom lag.

1.6.6 Egendomsskydd

Vars och ens egendom är tryggad.

Angående expropriation av egendom för allmänt behov mot full ersättning bestäms genom lag. (GrL 2 kap 15 §)

Den grundläggande rättigheten som gäller egendomsskydd påverkar ordningsvaktsuppgifterna på många sätt. Fastän det i Finlands lagstiftning anses att rättigheterna som gäller egendom i allmänhet får vika för människors rättigheter och skyldigheter, är också egendomsskyddet en viktig grundläggande rättighet. Detta har beaktats bl.a. när ordningsvaktens uppgifter och skyldigheter fastställts i lagen om ordningsvakter.

Med tryggande av egendom avses t.ex. skydd av egendom som innehas av en restaurangnäringssidkare (restauranginnehavare) eller av arrangören av en offentlig tillställning eller allmän sammankomst. Å andra sidan gäller egendomsskyddet alla personer som deltar i en offentlig tillställning. Egendom som frivilligt överlåtits till arrangören av den offentliga tillställningen bör omhändertas väl. I lagen om sammankomster finns också bestämmelser om att arrangören av en offentlig tillställning eller allmän sammankomst skall se till att ingen skada åsamkas egendom som tillhör ägaren av mötesplatsen eller platsen för den offentliga tillställningen eller en person som finns inom tillställningarnas verksamhetsområde. I allmänhet är det ordningsvakternas uppgift att trygga egendomsskyddet.

1.6.7 Ansvar för miljön

Var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. (GrL 2 kap 20 §)

Det hör också till ordningsvaktens uppgifter att sköta om skyddet av naturen och miljön. Ansvar för miljön kan åskådliggöras som förebyggande av ordningslagsförseelser eller brott som definieras i strafflagen.

Enligt bestämmelsen bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Ansvar gäller såväl den offentliga makten som enskilda fysiska personer och juridiska personer.

Bestämmelsen omfattar både förebyggande av förstörelse eller förorening av miljön och aktiva åtgärder som gynnar naturen. Sålunda uttrycker bestämmelsen människornas övergripande ansvar för sådan ekonomisk och samhälls- verksamhet som tryggar bevarandet av mångfalden i både levande och icke-levande natur. Individens andel i miljöskyddet kan förverkligas både som aktiva handlingar och passivt undvikande av miljöförstöring.

1.6.8 Respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna

Vikten av att de grundläggande rättigheterna faktiskt tillgodoses understryks också av den offentliga maktens, och därmed också lagstiftarens, allmänna skyldighet att trygga de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Den offentliga maktens skyldighet att säkerställa att de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses gäller också i relationer mellan enskilda personer.

I praktiken gäller skyldigheten närmast lagstiftaren, vars uppgift är att precisera den allmänt uttryckta grundläggande rättigheten på så sätt att dess effekt även omfattar privata förhållanden. Denna skyldighet uppfylls till exempel när kränkningar mot rättsobjekt som tryggas genom bestämmelserna i de grundläggande rättigheterna, såsom liv, personlig integritet och frihet, egendom, privatliv, heder och hemfrid föreskrivs som straffbara av lagstiftaren. Upprätthållandet av t.ex. lagstiftning som främjar jämställdheten mellan män och kvinnor har samma inverkan. I bestämmelsen definieras inte de metoder enligt vilka den offentliga makten skall förverkliga sin skyldighet att trygga dessa rättigheter. Valet av metod avgörs från fall till fall. De metoder som väljs kan också variera avsevärt. De centrala metoderna inkluderar reglering av den lagstiftning som tryggar och preciserar utnyttjandet av den grundläggande rättigheten samt inriktning av ekonomiska resurser.

Till exempel när myndigheterna utfärdar bestämmelser som gäller upprätthållande av ordning och säkerhet för arrangören av en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning, måste de också se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna tillgodoses. Myndigheterna skall övervaka att de ordningsvakter som utför sina uppgifter inom tjänstgöringsområdet respekterar människornas grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter och även i övrigt följer Finlands lagstiftning.

1.7 ALLMÄNNA PRINCIPER FÖR HUR TILLSTÄLLNINGAR SKALL ORDNAS

Allmänna sammankomster och offentliga tillställningar skall ordnas under fredliga former samt så att deltagarnas eller utomståendes säkerhet inte äventyras eller deras rättigheter inte kränks. När sådana tillställningar ordnas skall man se till att sammankomsten inte medför avsevärd olägenhet för miljön. (LS 3 § 1 mom.)

Arrangören av en tillställning skall se till att nödvändiga säkerhetsåtgärder vidtas vid den och skall också beakta utomståendes rättigheter så att de olägenheter som tillställningen medför för utomstående personer begränsas så mycket som möjligt. Den i bestämmelsen avsedda olägenheten kan vara en störning eller konkret skada.

Till utomstående personers rättigheter hör också hemfriden som tryggas enligt strafflagen och som inte får kränkas när en tillställning ordnas. Tillfällig och rimlig störning som tillställningen orsakar kan likväl inte anses kränka hemfriden.

Då en tillställning ordnas skall arrangören även se till att miljön inte vållas betydande olägenhet av tillställningen. Den miljö som avses kan vara både

bebyggd och i naturtillstånd. Detta krav förutsätter att arrangören ser till att nödvändiga åtgärder vidtas för att förhindra betydande olägenheter för miljön. Miljöolägenheterna kan också hänföra sig till förberedelser för stora publikmängder genom tillräckliga renhållningsarrangemang. Särskilda trafikarrangemang kan gälla till exempel att parkeringsutrymmen reserveras för deltagarna eller att trafiken dirigeras på ett sätt som avviker från de normala trafikarrangemangen.

Arrangören skall också så vitt möjligt se till att obetydliga olägenheter som tillställningen kan förorsaka begränsas. Som obetydlig olägenhet kan anses till exempel att en gräsmatta tillfälligt trampas ned.

För att hindra ovan nämnda olägenheter och begränsa dem kan arrangören tillsätta tillräckligt många ordningsvakter för tillställningen, eller så kan polisen ålägga arrangören att göra det.

De ovan presenterade allmänna principerna i lagen om sammankomster (fredlighet, säkerhet, integritet och miljöskydd) skall av ordningsvakterna betraktas som en grundläggande bestämmelse för arbetet.

1.7.1 Diskriminering

När en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning ordnas får ingen utan godtagbart skäl försättas i en ojämlik ställning av någon orsak som hänför sig till dennes person. (LS 3 § 2 mom.)

Den som i näringsverksamhet, yrkesutövning, betjäning av allmänheten, tjänsteutövning eller något annat offentligt uppdrag eller vid anordnande av en offentlig tillställning eller ett allmänt möte utan godtagbart skäl

- 1) inte betjänar någon viss person på gängse villkor,*
- 2) förvägrar någon tillträde till tillställningen eller mötet eller avlägsnar någon därifrån eller*
- 3) försätter någon i en uppenbart ojämlik eller väsentligt sämre ställning än andra på grund av dennes ras, nationella eller etniska ursprung, hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuella inriktning eller hälsotillstånd eller religion, samhälleliga åsikter, politiska eller fackliga verksamhet eller någon annan därmed jämförbar omständighet skall, om gärningen inte skall bestraffas som diskriminering i arbetslivet, för diskriminering dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.*

(SL 11 kap:9 §.)

Diskriminering är straffbart enligt strafflagen. Även lagen om sammankomster innehåller en specialbestämmelse om diskriminering. Man kan göra sig skyldig till förbjuden diskriminering till exempel då en person utan godtagbart skäl hindras att delta i en allmän sammankomst eller offentlig tillställning. För diskriminering kan man dömas till böter eller högst sex månaders fängelse.

Det är tillåtet att välja kunder men det måste alltid göras utan diskriminering. Till exempel åldersgränser som fastställts för filmer kan inte betraktas som diskriminering. Anordnaren eller polisen kan sätta åldersgränser för även andra offentliga tillställningar. Om rätten att välja kunder föreskrivs i lagen om inkvarterings- och förplägnadsrörelser. En utövare av inkvarterings- och förplägnadsverksamhet och rörelsens personal har rätt att vägra en person

tillträde till rörelsen, om det finns grundad anledning till detta av skäl som hänför sig till upprätthållandet av ordningen eller rörelsens verksamhetsidé. Även i alkohollagen finns regler om tillhandahållande av service.

Val av kunder som grundar sig på verksamhetsidén måste alltid göras utan att man samtidigt gör sig skyldig till diskriminering. En grund som kan godkännas för att neka service kan exempelvis vara att kundens klädsel inte överensstämmer med restaurangens verksamhetssätt eller stil. Man bör dock komma ihåg att kunderna skall behandlas likvärdigt.

Här följer ett exempel på ett domstolsbeslut där en ordningsvakt vid en restaurang har dömts för diskriminering:

Exempel: Enligt tingsrättens beslut hade restaurangens två ordningsvakter utan godtagbara skäl nekat två manspersoner inträde på grund av deras ras. Vidare dömde tingsrätten ordningsvakternas chef för diskriminering. Chefen hade gett ordningsvakterna order om att välja kunder enligt rastillhörighet.

Ordningsvakten måste alltså inse att han eller hon självständigt ansvarar för sina handlingars lagenlighet. Även om förmannen skulle ha gett instruktioner om diskriminerande uppförande, befriar instruktionen inte ordningsvakten från ansvar om diskriminering inträffar.

Exempelvis tillställningar som ordnas av religionssamfund kan vara avsedda enbart för medlemmar av religionssamfundet i fråga.

Vidare kan t.ex. deltagande i en demonstration vara begränsat enbart till dem som är av en viss åsikt och deras anhängare. Anhängarna av en motsatt åsikt anses i så fall utgöra en motdemonstration.

I syfte att främja likabehandling stadgas i lagen dessutom om förbud mot diskriminering p.g.a. ålder, etniskt och nationellt ursprung, språk och övertygelse. Utöver det ovanstående är det förbjudet att diskriminera någon på grund av åsikt, hälsotillstånd, funktionshinder, sexuell läggning eller av någon annan orsak som hänför sig till dennes person.

Likabehandlingen kompletteras av det omfattande förbudet mot diskriminering som stadgas i grundlagen 6 § 2 mom. Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Förteckningen över förbjudna diskrimineringsgrunder i bestämmelsen är inte uttömmande utan målet har varit att identifiera diskrimineringsgrunder som är av betydande vikt med tanke på det finländska samhället.

1.8 DET ALLMÄNNAS SKYLDIGHET ATT FRÄMJA MÖTESFRIHETEN

Det allmänna skall främja mötesfriheten genom att trygga rätten att sammankomma utan yttre störning och genom att skapa förutsättningar för att ordna allmänna sammankomster. (LS 4 §)

I praktiken innebär bestämmelsen närmast att kommunerna, staten och andra offentligrättsliga samfund skall ställa sig positivt till att lokaliteter och områden överläts att användas för allmänna sammankomster. Bestämmelsen innebär även att polisen skall skydda en allmän sammankomst mot yttre störningar.

Bestämmelsen innebär dock inte att myndigheterna i alla situationer måste trygga och främja ordnandet av en allmän sammankomst. För att få det skydd som avses i lagstiftningen skall allmänna sammankomster vara fredliga och även i övrigt genomföras på ett godtagbart sätt.

Det allmänna skall se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. (GrL 22 §)

Tryggande av de grundläggande fri- och rättigheterna enligt ifrågavarande § 22 grundlagen gäller inte enbart främjande av mötesfriheten utan tryggande innebär i grundlagen att alla medborgares grundläggande fri- och rättigheter skall tillgodoses. Människornas nationalitet har ingen betydelse, vars och ens grundläggande fri- och rättigheter skall tillgodoses med stöd av den offentliga makten. Ingens mänskliga rättigheter får kränkas, inte heller får ingripande i de grundläggande fri- och rättigheterna ske på annat sätt än enligt lagstadgade förutsättningar och grunder.

1.9 ANSVAR FÖR UPPRÄTTHÅLLET AV ORDNINGEN

1.9.1 Allmän sammankomst och offentlig tillställning

Arrangören av en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning skall se till att ordning och säkerhet upprätthålls och att lag följs under tillställningen. Om det för en allmän sammankomst väljs en ordförande, har även denne samma skyldigheter. (LS 17 §)

Arrangören av en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning kan utse ordningsvakter som avses i lagen om ordningsvakter (533/1999) för den allmänna sammankomsten eller offentliga tillställningen och dess omedelbara närhet för att upprätthålla ordningen och säkerheten vid sammankomsten eller tillställningen. Ordningsvakter kan också utses för parkeringsområden som är nödvändiga för en enskild allmän sammankomst eller offentlig tillställning och infartsleder till dem samt för andra likartade områden i anknytning till tillställningen. Ordningsvakternas tjänstgöringsområde får dock inte bli större än vad som är absolut nödvändigt för att upprätthålla ordningen och säkerheten vid en allmän sammankomst eller offentlig tillställning och i dess omedelbara närhet samt på parkeringsplatserna, på infartslederna till dem och andra likartade områden i anknytning till tillställningen. Bestämmelser om ordningsvakternas befogenheter finns i den nämnda lagen. Om rätten att avbryta en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning eller rätten

att bestämma att den skall avslutas gäller dock bestämmelserna i denna lag. (LS 18 §)

Lagen om sammankomster innehåller en specialbestämmelse om upprätthållande av ordning och säkerhet under en allmän sammankomst och offentlig tillställning. I bestämmelsen understryks arrangörens primära ansvar för upprätthållandet av ordningen vid en allmän sammankomst eller offentlig tillställning. Det bör observeras att ordningsvaktens tjänstgöringsområde i den aktuella 18 paragrafen är indelad i tre delar.

1) Arrangören av en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning kan utse ordningsvakter vars tjänstgöringsområde är mötesplatsen och dess omedelbara närhet. Ordningevakten har rätt att utföra aktiviteter för att upprätthålla säkerheten eller ingripa i störningar som uppstår på mötesplatsen för mötet eller inom närområdet utanför mötesplatsen. Närheten måste ändå begränsas och definieras snävt som för mötet nödvändigt område. Orsaken till begränsningen av tjänstgöringsområdet är att det varit mycket svårt att tillräckligt detaljerat fastställa den omedelbara närheten, t.ex. i fråga om ett möte i processionsform.

2) Arrangören av en offentlig tillställning kan också utse ordningsvakter för den offentliga tillställningen och dess omedelbara närhet för att upprätthålla ordning och säkerhet. Bestämmelsen möjliggör att ordningevakten vid behov ingriper i aktiviteter som riskerar tillställningens ordning eller säkerhet i tillställningens omedelbara närhet. Den omedelbara närheten av en offentlig tillställning är klart mer omfattande än av en allmän sammankomst.

3) Ordningevakter kan utses till områden som ligger längre bort än den omedelbara närheten av en enskild allmän sammankomst eller offentlig tillställning. Sådana områden är parkeringsområden och infarter till parkeringsområden samt motsvarande områden som är nödvändiga och som behövs för tillställningsarrangemangen.

Arrangören skall redan på förhand vidta åtgärder som är nödvändiga för att upprätthålla ordningen och säkerheten. Enligt 20 § lagen om sammankomster kan polisen vid behov ge anvisningar och föreskrifter om hur en tillställning skall ordnas. I praktiken innebär detta ofta att en separat säkerhetsplan utarbetas, i vilken arrangören bl.a. beaktar sådant som kan äventyra ordningen vid tillställningen. Arrangören kan vid behov utse ordningevakter utan att polisen har förutsatt att sådana tillsätts. Arrangören skall dock alltid göra en anmälan till polisen om tillställningen förutsätter sådana arrangemang.

Vid vissa tillställningar måste även nödvändiga åtgärder vidtas för att trygga brandsäkerheten och räddningsverksamheten. Räddningslagen förutsätter även i många situationer att en särskild räddningsplan utarbetas.

Arrangören av en allmän sammankomst och offentlig tillställning skall förbjuda och vid behov förhindra handlingar som är uppenbart straffbara eller ger upphov till omedelbar fara för människors hälsa eller egendom eller för miljön. Uppmuntran och uppmaningar till sådana handlingar som riskerar ordning eller säkerhet skall förbjudas.

Arrangören av en tillställning och ordföranden för en allmän sammankomst skall vid behov förmedla polisens anvisningar och föreskrifter om ordnandet av tillställningen eller sammankomsten till deltagarna. Ordningssvakterna bör se till att de känner till dessa anvisningar och föreskrifter.

Det är inte obligatoriskt att välja en ordförande för en allmän sammankomst. En stor del av de allmänna sammankomster som ordnas är demonstrationer, där det inte är nödvändigt att det finns en ordförande. Valet av ordförande kommer närmast i fråga vid sammankomster där avsikten är att diskutera och fatta beslut. Om ordförande väljs ansvarar han vid sidan av arrangören för de nämnda skyldigheterna.

En väsentlig försummelse av arrangörens eller ordförandens skyldigheter vid en allmän sammankomst är enligt 26 § lagen om sammankomster straffbar som sammankomstförseelse.

1.9.2 Inkvarterings- och förplägnadsrörelser

1 § Tillämpningsområde och definitioner

Denna lag gäller utövande av inkvarteringsverksamhet och förplägnadsverksamhet.

I denna lag avses med

- 1) inkvarteringsverksamhet yrkesmässigt tillhandahållande av möblerade rum eller andra inkvarteringslokaler för kunder som behöver tillfällig inkvartering,*
- 2) förplägnadsverksamhet yrkesmässig servering av mat eller dryck till allmänheten för att avnjutas i en sådan livsmedelslokal som avses i livsmedelslagen (23/2006),*
- 3) inkvarteringsrörelse en byggnad, en lokal eller ett annat driftställe där inkvarteringsverksamhet utövas,*
- 4) förplägnadsrörelse en livsmedelslokal där förplägnadsverksamhet utövas,*
- 5) utövare av inkvarteringsverksamhet den som utövar inkvarteringsverksamhet,*
- 6) utövare av inkvarteringsverksamhet den som utövar inkvarteringsverksamhet,*
- 7) resande en person som i syfte att få inkvartering anländer till en inkvarteringsrörelse,*
- 8) resandes make eller maka en resandes äkta make eller maka eller en person som lever med resanden under äktenskapsliknande förhållanden eller i ett registrerat partnerskap,*
- 9) gruppresa en resa som ordnats på förhand och i vilken deltar en grupp resande, samt*
- 10) ledare för en gruppresa en resande som är ledare för resande som deltar i en gruppresa eller en person som företräder researrangören.*

Med förplägnadsverksamhet avses i denna lag också servering av mat eller dryck endast till personalen vid en sammanslutning, stiftelse eller inrättning eller till någon annan begränsad personkrets (personalrestaurang). På personalrestauranger tillämpas dock inte 3 och 4 §. När det gäller ordnande av offentliga tillställningar i inkvarterings- och förplägnadsrörelser tillämpas lagen om sammankomster (530/1999), om tillställningarna inte hör till rörelsens normala verksamhet.

I fråga om hemlighållande, utlämnande och annan behandling av personuppgifter tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och personuppgiftslagen (523/1999), om inte något annat bestäms i denna lag.

Bestämmelser om skyldighet att göra anmälan till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten finns i hälsoskyddslagen (763/1994). Bestämmelser om godkännandeförfarandet för livsmedelslokaler finns i livsmedelslagen. (IFL 1 §)

Denna lag tillämpas inte på:

- 1) boendeservice inom socialvården som tillhandahålls av sådana privata serviceproducenter som avses i lagen om tillsyn över privat socialservice ([603/1996](#)),*
- 2) inkvartering i transportmedel i anslutning till transport,*
- 3) tillhandahållande av fritidsbostäder eller andra inkvarteringslokaler endast för personalen vid en sammanslutning, stiftelse eller inrättning, och inte heller på*

4) servering av livsmedel eller alkoholfria drycker till kunder, om verksamheten är obetydlig jämfört med verksamhetsutövarens övriga näringsverksamhet i samma affärslokal. (IFL 2 §)

Lagen tillämpas bl.a. på servering av mat eller drycker till kunder i förvärvssyfte i en lokal eller på en plats som reserverats för ändamålet. Exempel på förplägnadsrörelser är restauranger, barer, kaféer och lunchrestauranger. Exempel på inkvarteringsrörelser är bl.a. hotell, motell, semesteranläggningar och vandrarhem.

En utövare av inkvarterings- och förplägnadsverksamhet och rörelsens personal har rätt att vägra en person tillträde till rörelsen, om det finns grundad anledning till detta av skäl som hänför sig till upprätthållandet av ordningen eller rörelsens verksamhetsidé. Verksamhetsutövaren och rörelsens personal har också rätt att vägra servera en kund mat eller dryck och vid behov avlägsna honom eller henne, om han eller hon stör andra kunder eller annars orsakar störningar i rörelsen eller inte uppfyller de villkor som ställts för tillträde. Bestämmelser om förbud mot diskriminering finns i 6 § i lagen om likabehandling (21/2004). (IFL 5 § 1 mom.).

Utövaren av inkvarterings- och förplägnadsverksamhet och personalen inom denna rörelse ansvarar för upprätthållande av ordning och säkerhet i den ifrågavarande rörelsen. Den som idkar inkvarterings- och förplägnadsrörelse samt rörelsens personal har under vissa förutsättningar rätt att bl.a. vägra kunder tillträde, vägra servera kunden mat och dryck och vid behov avlägsna kunder.

Rätten att vägra kunderna tillträde till rörelsen skall grunda sig på upprätthållande av ordning eller på rörelsens affärsidé. Näringsidkaren eller personalen har inte rätt att använda maktmedel t.ex. för att förhindra tillträde eller för att avlägsna en person. Endast ordningsvakten har rätt att använda maktmedel.

Rätten att vägra servera kunden mat eller dryck och vid behov att avlägsna från rörelsen skall grunda sig på förorsakande av störning. En person kan avlägsnas på ovannämnda grunder och dessutom om personen inte uppfyller kraven för tillträde. Med kraven för tillträde avses de villkor som ställts av rörelsen, t.ex. åldersgräns eller klädsel.

För att upprätthålla ordning och säkerhet kan utövaren av inkvarterings- och förplägnadsverksamhet i rörelsen och dess omedelbara närhet tillsätta ordningsvakter som avses i lagen om ordningsvakter (533/1999). Polisnärheten i det härad inom vars verksamhetsområde inkvarterings- och förplägnadsrörelsen är belägen kan bestämma att verksamhetsutövaren för en bestämd tid eller tills vidare skall tillsätta ett tillräckligt antal ordningsvakter i rörelsen och dess omedelbara närhet, om det har förekommit upprepade ordningsstörningar i rörelsens verksamhet eller om det för upprätthållandet av ordning och säkerhet annars finns särskilda skäl i anslutning till rörelsens verksamhet för detta. (IFL 5 § 2 mom.).

Enligt nämnda paragraf i IFL-lagen kan rörelseidkaren i syfte att upprätthålla ordningen utse ordningsvakter för inkvarterings- eller förplägnadsrörelsen. Polisen kan också ålägga arrangören att utse ordningsvakterna. Antingen näringsutövaren eller polisnärheten kan besluta om antalet ordningsvakter för förplägnadsrörelsen. Ordningstvaktens tjänstgöringsområde omfattar själva affärslokalen samt dess omedelbara närhet.

Polisinrättningen kan ålägga näringsutövaren att utse en ordningsvakt för en inkvarterings- och förplägnadsrörelse om polisen fått kännedom om upprepade störningar av ordningen som inte går att förebygga med andra metoder. T.ex. en förlängning av öppettiden till senare än kl. 02.00 kan betraktas som en annan orsak till att en ordningsvakt utses. Vidare kan åläggandet gälla tryggnad av ordningen i den omedelbara närheten också en tid efter att restaurangen har stängt.

Beträffande upprätthållandet av säkerheten i förplägnadsrörelser bör man komma ihåg att en i räddningslagen förutsatt räddningsplan skall utarbetas för restauranger som har plats för mer än 50 kunder.

Bestämmelser om yrkeskunskaps- och lämplighetskrav för den ansvarige föreståndaren för ett utskänkningsställe samt dennes ersättare finns i alkohollagens 21 b §. En rörelse som serverar alkoholdrycker skall förutom en ansvarig föreståndare dessutom ha en tillräcklig mängd med ställföreträdare för denne. Den som innehar utskänkningsrätt samt den ansvariga föreståndaren för utskänkningsstället och hans ställföreträdare är skyldiga att se till att alkohollagens bestämmelser följs på utskänkningsstället. Serveringstillståndsinnehavarens beslut om ansvarig föreståndare och dennes ställföreträdare skall finnas framlagt på serveringsstället. (Förordningen om alkoholdrycker 27 a §). Den ansvariga föreståndaren ansvarar också enligt 22 § räddningslagen i affärsrörelsens innehavares frånvaro för lokalens användningssäkerhet.

En förplägnadsrörelse får öppnas tidigast klockan 5, och den får hållas öppen till klockan 2. Om alkoholdrycker serveras i en förplägnadsrörelse (serveringsställe) och det har bestämts att serveringen av alkoholdrycker på serveringsstället eller i en avdelning av det skall upphöra tidigare än klockan 1.30, skall serveringsstället eller dess avdelning stängas senast en halv timme efter serveringstidens slut.

Ett serveringsställe får hållas öppet mellan klockan 2 och 4, om serveringstiden för serveringsstället i enlighet med särskilda bestämmelser har förlängts efter klockan 1.30. Serveringsstället skall då stängas senast en halv timme efter serveringstidens slut.

Nya kunder får tas emot i förplägnadsrörelsen senast en halv timme före den föreskrivna stängningstiden. (IFL 3 §)

Nämnda lag om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet innehåller föreskrifter om öppettider samt förlängda öppettider för en förplägnadsrörelse. En förplägnadsrörelse får öppnas tidigast klockan 5 och den får hållas öppen till klockan 2. Enligt 3 § 2 mom. i lagen kan en förplägnadsrörelse hålla öppet mellan kl. två och fyra. En förplägnadsrörelse där alkoholdrycker serveras får hållas öppen högst till klockan fyra enligt vad den myndighet som beviljar utskänkningstillståndet bestämmer om förlängning av öppettiden efter klockan halv två med stöd av de stadganden och bestämmelser som utfärdats särskilt om detta.

Nya kunder får tas emot senast en halv timme före rörelsens stängningstid. I detta fall har det ingen betydelse om kunden kommit för att äta eller inta alkoholhaltiga drycker. Man dock notera att rörelsen skall vara tömd på kunder vid stängningstid.

Om inte något annat följare av 3 § 1 mom. får en förplägnadsrörelse på basis av en anmälan enligt 2 mom.

hållas öppen också mellan klockan 2 och 5, förutsatt att alkoholdrycker inte serveras eller intas i förplägnadsrörelsen under denna tid och en förlängd öppettid

är nödvändig med tanke på turisttrafiken, personer på arbetsresa eller i arbete eller av annan grundad anledning. I sin anmälan till polisen om förlängning av öppettiden skall utövaren av förplägnadsverksamhet uppge hur ordningen och säkerheten beaktas i verksamheten.

En utövare av förplägnadsverksamhet skall senast två veckor före den planerade förlängningen av öppettiden för förplägnadsrörelsen lämna in en skriftlig anmälan till polisinspektionen i det härad inom vars tjänstgöringsområde rörelsen är belägen. Av anmälan skall framgå

- 1) i fråga om utövaren av förplägnadsverksamhet firma samt företags- och organisationsnummer, förplägnadsrörelsens besöksadress samt kontaktpersonens namn, telefonnummer och övriga kontaktuppgifter,
- 2) den förlängning av öppettiden som avses gälla för förplägnadsrörelsen och grunderna för förlängningen,
- 3) huruvida avsikten är att den förlängda öppettiden skall iakttas tills vidare, en bestämd tid eller under en viss tillställning, samt
- 4) huruvida den förlängda öppettiden gäller hela förplägnadsrörelsen, en avdelning eller någon annan uttryckligen angiven del av den.

På basis av anmälan kan polisinspektionen meddela detaljerade föreskrifter om utövande av förplägnadsverksamhet mellan klockan 2 och 5.

Polisinspektionen kan förbjuda att öppettiden förlängs, om det finns grundad anledning att misstänka att den förlängda öppettiden orsakar oskäliga olägenheter för boendemiljön eller allvarliga störningar i den allmänna ordningen och säkerheten. (IFL 4 §)

Polisen kan på basis av anmälan om förlängd öppettid utfärda detaljerade bestämmelser om bedrivande av rörelse under nämnda tid och vid behov förbjuda förlängning av öppettiden.

Den förlängda öppettiden gäller dock endast sådana förplägnadsförelser som inte utskänker alkoholdrycker under nämnda tid. Om en förplägnadsrörelsens tid för att utskänka alkoholdrycker har utsträckts till efter klockan 01.30 kan den således inte idka så kallad nattkaféverksamhet efter att utskänkningstiden upphört och fram till klockan fem.

Godkännande av förlängd öppettid förutsätter en ostörd rörelseplats i vars närhet dessutom skall finnas bl.a. parkeringsplatser eller annat som betjänar turisttrafik. I rörelsen skall i allmänhet också finnas en ordningsvakt.

Hundar, katter eller andra djur får inte släppas in i livsmedelslokaler, till vilka bl.a. förplägnadsförelser räknas. Att släppa in djur är dock möjligt huvudsakligen i sådana ställen utomhus där det serveras endast drycker.

1.9.3 Campingplatser

Med campingplats avses i denna lag ett område där man tillfälligt, vanligen på fritiden bor i campingstuga, tält, husvagn eller campingfordon och där det finns sammanlagt minst 25 campingstugor eller platser reserverade för tält, husvagnar eller campingfordon. Ett område med minst 10 campingstugor är dock alltid en campingplats.

Vad som i denna lag stadgas om campingplatser gäller även andra för liknande inkvartering avsedda områden där det i byggnader som är avsedda för högst ett hushåll eller en liten grupp sammanlagt finns över 40 bäddplatser.

(LOF 18 §)

Den som driver en campingplats kan tillsätta ordningsvakter för att övervaka ordningen och säkerheten på campingplatsen och i dess omedelbara närhet. Den lokala polisen på den ort där campingplatsen är belägen kan vid behov meddela

den som driver campingplatsen föreskrifter om tillsättandet av ordningsvakter. Om behörighetskraven för ordningsvakterna samt om deras utbildning, befogenheter och skyldigheter bestäms i lagen om ordningsvakter (533/1999). (22.4.1999/534)

Den som driver en campingplats och personalen på campingplatsen har rätt att för att bevara ordningen på området eller med hänsyn till dess användningsändamål vägra en person tillträde till området och vid behov avlägsna en person från området.

(LOF 22 §)

Ett område där över 100 personer skall inkvarteras högst 14 dygn i tält eller i husvagnar eller campingfordon som är på området högst denna tid är en tillfällig campingplats. På tillfälliga campingplatser tillämpas vad 19 och 24 §§ stadgar om campingplatser. (LOF 25 §)

Drivandet av en campingplats regleras av lagen om friluftsliv. Enligt denna lag ansvarar den som driver en campingplats för ordningen och säkerheten på campingplatsens område och i dess omedelbara närhet. Han eller hon kan tillsätta ordningsvakter för att sköta detta. För en campingplats kan också utarbetas ordningsregler med anvisningar som syftar till att upprätthålla ordningen. Ordningsreglerna skall hållas framlagda.

Campingplatsens ägare och den som tillhör dess personal har på samma sätt som i fråga om förplägnadsrörelser rätt att vägra en person tillträde till området och att vid behov avlägsna en person därifrån. Den som driver en campingplats eller personalen, har inte rätt att använda maktmedel t.ex. för att avlägsna en person. Endast ordningsvakter har rätt att använda maktmedel (se stycket om maktmedel).

Hemfriden, som tillhör de grundläggande rättigheterna, åtnjuter särskilt skydd. Hemfriden omfattar bl.a. inkvarteringsställen på en campingplats, t.ex. ett tält, en campingbil eller husvagn. Enligt ett beslut av riksdagens justitieombudsman från 2007 omfattas bilen inte i princip av hemfriden. Trots det bör tröskeln för att ingripa i t.ex. förtärande av alkohol i en bil vara hög. På ett område som skyddas av hemfriden kan en person inneha förbjudna föremål såsom eggvapen.

Övervakandet av att de bestämmelser i lagen om friluftsliv som gäller campingplatser ankommer på kommunens myndighet för campingområden. Denna myndighet har rätt att inspektera campingområdet och få de upplysningar om området som behövs för övervakningen. Myndigheten kan vid behov ge den som driver campingområdet föreskrifter eller en anmärkning och även besluta att för en viss tid stänga campingområdet.

Beträffande upprätthållandet av säkerheten på campingplatsen måste man även minnas att det för campingplatser som har mera än tio inkvarteringsplatser måste utarbetas en sådan räddningsplan som förutsätts i räddningslagen. På campingplatsen skall med tanke på eldsvåda finnas lättillgängliga primärsläckningsredskap.

Bestämmelserna i lagen om sammankomster tillämpas inte på campingplatser, såvida inte på dessa ordnas allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar, exempelvis danser. På inkvarterings- och förplägnadsrörelser som finns på en campingplats tillämpas den lag som gäller drivandet av dessa rörelser. På kiosker och affärer som finns på en campingplats tillämpas på motsvarande sätt de bestämmelser som meddelats om dessa.

1.9.4 Passagerarfartyg

För upprätthållande av ordningen på fartyget äger befälhavaren och person som biträder honom rätt att bruka maktmedel, som med hänsyn till motståndets farlighet och med beaktande även av situationen i övrigt kan anses försvarliga.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen (39/1889).

Utöver vad som bestäms i 1 och 2 mom. kan befälhavaren för ett fartyg som utför sådan befordran av passagerare som avses i 15 kap. sjölagen utse ordningsvakter för att övervaka ordningen och säkerheten på fartyget och i dess omedelbara närhet. Om behörighetskraven för de ordningsvakter som avses i detta moment samt om deras utbildning, befogenheter och skyldigheter bestäms i lagen om ordningsvakter (533/1999). (SML 74 §)

Befälhavaren för ett passagerarfartyg ansvarar för ordningen och säkerheten ombord på fartyget och i dess närhet. Fartygets befälhavare och en person som biträder honom har rätt att bruka maktmedel som med beaktande av motståndets farlighet och situationen i övrigt kan anses försvarliga. Fartygets befälhavare kan även utse ordningsvakter för denna uppgift.

På den som upprätthåller ordningen ombord på fartyget tillämpas sjömanslagen. Sjömanslagen tillämpas på arbete som arbetstagaren mot lön eller annat vederlag på ett finländskt fartyg eller tillfälligt på annan plats utför för arbetsgivarens räkning och under ledning och övervakning av denne. På arbetstagaren tillämpas även andra bestämmelser som gäller arbete till sjöss. På tjänstgöringen kan även tillämpas lagen om ordningsvakter, om fartygets befälhavare har tillsatt ordningsvakter ombord på fartyget.

Fartygets befälhavare har ombord på sitt fartyg rätt att besluta om tagande i förvar. Enligt specialstadgandet i lagen om ordningsvakter får den som har gripits ombord på ett fartyg hållas i förvar till dess att fartyget anlöper nästa hamn. Dessutom förutsätts att grunden för gripandet inte har upphört före detta.

1.9.5 I ordningslagen avsedda ordningsvakter

Polisinrättningen på den ort där ett köpcentrum eller en trafikstation finns eller från vilken ett trafikmedel avgår kan på ansökan av innehavaren av platsen eller trafikmedlet bevilja tillstånd att för köpcentret, trafikstationen eller det kollektiva trafikmedlet utse ordningsvakter som avses i lagen om ordningsvakter (533/1999) för att bistå polisen i att upprätthålla ordning och säkerhet, om det inte är ändamålsenligt att upprätthålla ordning och säkerhet på något annat sätt och upprätthållandet av ordning och säkerhet kräver det av grundad anledning. I beslutet om rätt att utse ordningsvakter skall ordningsvakternas tjänstgöringsområde begränsas till köpcentrets eller trafikstationens fastighet och till trafikmedlet och vid behov till deras omedelbara närhet.

Ett tillstånd att utse ordningsvakter skall gälla högst fem år. Tillståndet kan förenas med villkor som gäller ordningsvakternas utbildning, bärandet av maktmedelsredskap, tjänstgöringsområde samt placeringen av ordningsvakter och antalet ordningsvakter.

Den polisinrättning som beviljat ett tillstånd att utse ordningsvakter kan vid behov återkalla tillståndet samt ändra dess villkor eller giltighetstid på grund av sådana förändringar som inverkar väsentligt på upprätthållandet av ordning och säkerhet inom tjänstgöringsområdet. (OL 22 §)

Uppdrag som gäller ordningsövervakningsuppgifter som avses i 22 § 1 mom. får tas emot och fullgöras bara av ett bevakningsföretag som avses i 3 § 1 mom. lagen om privata säkerhetstjänster. Ordningsövervakningsuppgifter får utföras bara av en ordningsvakt som är anställd hos bevakningsföretaget och som har giltigt godkännande som ordningsvakt och som väktare. (OL 23 § 1 mom.)

22 § ordningslagen (612/2003) möjliggör att ordningsvakter utses för affärscentra, trafikstationer och kollektiva trafikmedel. Att ordningsvakter tillsätts för dessa platser eller trafikmedel förutsätter dock alltid ett särskilt tillstånd som på prövning i varje enskilt fall beviljas av polisinrättningen. Tillståndet kan beviljas för enbart ifrågavarande platser eller trafikmedel och det gäller i högst fem år. Tillståndet kan vid behov förenas med villkor och begränsningar. Polisinrättningen kan även vid behov återkalla tillståndet eller ändra de villkor och begränsningar som är förenade med det.

Ordningsövervakningsuppdrag enligt ordningslagen får endast mottas av bevakningsföretag. Dessutom förutsätts att de ordningsvakter som utför dessa uppgifter är anställda hos bevakningsföretaget och har giltigt godkännande både som ordningsvakter och som väktare.

Befogenheterna hos ordningsvakter som tillsatts med stöd av ordningslagen skiljer sig från befogenheterna hos sedvanliga ordningsvakter som tillsatts med stöd av de bestämmelser som nämnts i de tidigare punkterna. Om befogenheterna för de ordningsvakter som tillsatts med stöd av ordningslagen föreskrivs förutom i lagen om ordningsvakter även i ordningslagen. De befogenheter dessa ordningsvakter har i jämförelse med övriga ordningsövervakningsuppgifter begränsats till många delar.

1.10 OMEDELBAR NÄRHET

Begreppet omedelbar närhet förekommer i olika lagar såsom lagen om sammankomster, lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet och lagen om friluftsliv. Begreppet omedelbar närhet saknar en exakt, etablerad betydelse. Det är också omöjligt att ge begreppet en uttömmande definition. Vad som exakt avses med begreppet i samband med varje lag måste tolkas utifrån sammanhanget.

Vanligen måste en ordningsvakt avgöra hur omedelbar närhet skall tillämpas på restaurangköer och i närheten av nöjesplatser. Ordningsvakten skall alltid känna till vilka områden som tillhör det egna tjänstgöringsområdets omedelbara närhet.

Till exempel med avseende på restaurangverksamhet ansåg grundlagsutskottet (GrUU 49/2004 rd) vid sin utvärdering av den lagstiftning som reglerar inkvarterings- och förplägnadsverksamhet att begreppet "omedelbar närhet" skall tolkas snävt. Vanligen avses med begreppet en liten del av gatu- eller vägområdet precis utanför affärsrörelsens ingång.

Vidare har grundlagsutskottet ansett att uttrycket "omedelbar närhet" skall tolkas lika snävt även i övrig lagstiftning som reglerar ordningsvaktens och motsvarande yrkesgruppers tjänstgöringsområde. När det gäller lagen om sammankomster skall begreppet omedelbar närhet, även då det tolkas snävt, naturligtvis bedömas från fall till fall och utgående från ordningsvaktens uppgifter. De offentliga tillställningar och allmänna sammankomster som avses i lagen om sammankomster kan vara av olika art. Den centrala frågan är vilket område anses utgöra "omedelbar närhet" i varje enskild situation med avseende på upprätthållandet av ordning och säkerhet.

Det område som utgör omedelbar närhet skall därför fastställas vara endast så stort som krävs för upprätthållandet av ordning och säkerhet. Om aktivitet inom "det definierade området" utgör ett hot mot säkerheten eller ordningen vid det objekt där ordningen upprätthålls kan definitionen av omedelbar närhet anses vara korrekt.

Det är svårt att ytterligare åskådliggöra begreppet omedelbar närhet. I sista hand är det en domstol som i varje enskilt fall avgör om ordningsvakten har agerat och om upprätthållandet av ordning har skett i den omedelbara närheten av området i fråga.

En praxis när det gäller restaurangköer kunde till exempel vara att märka ut den omedelbara närheten så att de kunder som är längst fram i kön väntar på inträde i ett område som är tydligt utmärkt med t.ex. rep. Vid offentliga tillställningar kan tolkningen av omedelbar närhet underlättas om man i samband med anmälan om offentlig tillställning till polisen märker ut gränserna för nöjesområdets omedelbara närhet på en karta.

2 ALLMÄN SAMMANKOMST OCH OFFENTLIG TILLSTÄLLNING

Lagen om sammankomster innehåller bestämmelser om ordnandet av såväl allmänna sammankomster som offentliga tillställningar, om rätten att ordna dessa tillställningar samt om upprätthållandet av säkerheten vid dem. Utgångspunkten för lagen om sammankomster är att samtliga för allmänheten öppna tillställningar är antingen allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar.

En ordningsvakt som tjänstgör vid en tillställning måste dock kunna skilja på om han tjänstgör vid en allmän sammankomst eller en offentligt tillställning. Detta är av betydelse, eftersom dessa tillställningar regleras på delvis olika sätt. Ordningsevaktens rättigheter och skyldigheter är också olika, beroende på vilket slag av tillställning det är fråga om.

2.1 DEFINITION AV ALLMÄN SAMMANKOMST

Med allmänna sammankomster avses i denna lag demonstrationer eller andra tillställningar som ordnas i syfte att utöva mötesfriheten och i vilka även andra än de som uttryckligen inbjudits kan delta eller följa. Som allmänna sammankomster betraktas dock inte sådana demonstrationer vid vilka avsikten är att enbart framföra enskilda personers åsikter. (LS 2 § 2 mom.)

Med en allmän sammankomst avses i regel en tillställning som är öppen för allmänheten, där man där man sprider information, bildar eller ger uttryck för åsikter. Allmänna sammankomster är bland annat valmöten samt olika i upplysningssyfte ordnade tillställningar, processioner (bl.a. första majtåg) och andra demonstrationståg. Andra än de ovannämnda processionerna är i regel offentliga tillställningar. Sådana är bl.a. olika kommersiella processioner, såsom julparader och öppningsparader vid festivaler.

Syftet med lagen om sammankomster är å ena sidan att trygga utövandet av mötesrätten och å andra sidan innehåller den ordningsbestämmelser för allmänna sammankomster. Lagens tillämpningsområde omfattar endast allmänna sammankomster vilket innebär att bl.a. privata sammankomster, offentliga nöjeställningar och vissa tillställningar som specificeras i lagen står utanför tillämpningsområdet.

Som en allmän sammankomst kan även anses en tillställning vars syfte är att förevisa ett konstnärlig verk eller en annan konstnärlig presentation. Arrangören av en allmän sammankomst kan dock sätta vissa begränsningar för deltagandet i den. En sådan begränsning kan t.ex. vara att inträdesavgift uppbärs.

Programmet vid en tillställning kan förutom sådana drag som tillhör de allmänna sammankomsterna även innehålla nummer av underhållningskaraktär. Då betraktas tillställningen antingen som en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning, beroende på vilket dess huvudsakliga ändamål är. Vid tolkningen skall allmänna sammankomster ges företräde, eftersom vid dessa det primära är den i grundlagen tryggade mötesfriheten.

Demonstrationer och andra allmänna möten kan skilja sig från varandra i fråga om programinnehållet, den plats där tillställningen ordnas eller i fråga om någon annan omständighet. När det gäller demonstrationer kan sammankomstens ändamål anses vara att offentligt framföra åsikter eller framlägga krav i någon fråga, antingen till en utvald målgrupp eller till en publik som inte är bestämd på förhand.

2.2 DEFINITION AV OFFENTLIG TILLSTÄLLNING

Med offentliga tillställningar avses i denna lag nöjeställningar, tävlingar, uppvisningar och andra med dessa jämförbara tillställningar som är öppna för allmänheten och som inte skall anses vara allmänna sammankomster. Om inbjudan eller medlemskap i en viss sammanslutning krävs för deltagande i en tillställning, skall bestämmelserna om offentliga tillställningar i denna lag tillämpas på tillställningen, om den inte kan anses vara enskild på basis av antalet deltagare, tillställningens natur eller andra särskilda skäl. (LS 2 § 3 mom.)

Med offentliga tillställningar kan avses till exempel olika nöjeställningar och idrottsevenemang, fester, danstillställningar samt tillställningar för att framföra konstnärliga verk. Exempel på sådana tillställningar är teater-, opera-, balett-, cirkus- och biografföreställningar samt konserter och utställningar.

Andra uppvisningar och utställningar än sådana som ordnas för att framföra konstnärliga verk skall också ingå i kategorin offentliga tillställningar. Sådana är till exempel olika kommersiella tillställningar, såsom mässor och reklamtillställningar, förevisning av djur eller föremål för bedömning eller försäljning samt flyg- och idrottsuppvisningar. Som offentliga tillställningar skall också anses olika tävlingar och lagkamper samt evenemang som ordnas i nöjesparker och på tivoli. Processioner som ordnas för annat ändamål än för att utöva mötesfriheten, såsom festtåg och reklamprocessioner är även de offentliga tillställningar.

I restauranger och andra förplägnadsrörelser arrangeras också offentliga tillställningar. Typiska sådana tillställningar är bland annat danser, diskotek och karaokekvällar. På dessa tillämpas inte lagen om sammankomster, eftersom dessa och motsvarande tillställningar kan anses höra till restaurangers sedvanliga verksamhet. Lagen om sammankomster skall tillämpas närmast om det på en restaurang eller motsvarande ordnas tillställningar som avviker från den normala verksamheten på detta ställe. Om till exempel en boxningsmatch ordnas på en restaurang, skall detta enligt lagen om sammankomster anses som en offentlig tillställning.

På en campingplats kan även ordnas offentliga tillställningar som omfattas av lagen om sammankomster, till exempel danser och konserter.

I enstaka fall är det polisen på den ort där tillställningen ordnas som avgör om tillställningen skall anses som en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning.

2.3 UNDANTAG FRÅN TILLÄMPNINGEN AV LAGEN OM SAMMANKOMSTER

Denna lag tillämpas inte på officiella tillställningar som ordnas av offentliga samfund och inte heller på tillställningar som är typiska för religionssamfundens verksamhet och som ordnas för offentlig religionsutövning i samfundens egna eller med dem jämförbara lokaler. (LS 2 § 4 mom.)

Lagen om sammankomster tillämpas inte på officiella tillställningar som ordnas av offentliga samfund. Med offentliga samfund avses bland annat kommunerna och staten. Sådana offentliga tillställningar är till exempel försvarsmaktens parader, självständighetsfester, kommunernas officiella årsfester, begravningar som anordnas av staten, promotionsfestligheter samt inskriptioner och de processioner som ordnas i samband med dem. Officiella tillställningar kan ordnas som samarbete mellan myndigheterna, varför det inte har ansetts vara ändamålsenligt att de skall omfattas av lagen om sammankomster.

Lagen om sammankomster blir dock tillämpbar om ett offentligt samfund ordnar en annan offentlig tillställning än någon av de ovannämnda. Sådana tillställningar är bland annat kulturevenemang som anordnas av kommuner.

Lagen om sammankomster tillämpas inte heller på tillställningar som hör till religionssamfundens sedvanliga verksamhet. Gudstjänster, mässor, vesprar, korsprocessioner och övriga motsvarande tillställningar som arrangeras i församlingens egna eller motsvarande lokaliteter är exempel på sådana tillställningar.

Övriga tillställningar som arrangeras av religiösa samfund omfattas av lagen om sammankomster. Sådana tillställningar är till exempel tillfälliga religiösa tillställningar som ordnas utomhus i provisoriska tält eller i idrottshallar. Med religionssamfund avses den evangelisk-lutherska kyrkan och det ortodoxa samfundet och andra enligt 2 kap. religionsfrihetslagen (453/2003) registrerade religionssamfund.

3 ALLMÄN SAMMANKOMST

Utövande av den i grundlagen tryggade mötesfriheten får inte underkastas andra inskränkningar än sådana som är föreskrivna i lag. Därtill förutsätts att de är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till den allmänna säkerheten, den allmänna ordningen, för skyddandet av den allmänna hälsan och sedligheten eller andra personers fri- och rättigheter.

3.1 RÄTTEN ATT ORDNA ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER

Myndiga personer, sammanslutningar och stiftelser får ordna allmänna sammankomster. En omyndig person som fyllt 15 år får ordna en allmän sammankomst, om det inte är uppenbart att han eller hon inte kan svara för de skyldigheter som arrangören har enligt lag. En annan omyndig person får ordna en allmän sammankomst tillsammans med en myndig person. (LS 5 §)

Allmänna sammankomster kan ordnas av fysiska personer, sammanslutningar eller stiftelser. Exempel på samfund är registrerade föreningar, aktieföretag och andelslag. Sammankomster kan också ordnas av offentlighetsrättsliga samfund såsom staten, en kommun, en församling eller en elevkår.

En person har oberoende av sin hemort rätt att ordna en allmän sammankomst. Även utlänningar och utländska sammanslutningar kan ordna en allmän sammankomst.

En allmän sammankomst skall alltid ha en arrangör. En sammankomst kan ha även flera arrangörer, varvid dessa gemensamt ansvarar för de uppgifter och skyldigheter som arrangören skall fullgöra.

En person som ännu inte uppnått 18 års ålder är en omyndig person. En person som fyllt 18 år och blivit anvisad en intressebevakare är också omyndig. En annan omyndig person får ordna en allmän sammankomst tillsammans med en myndig person. I praktiken gäller detta barn under 15 år. Av omyndiga som har rätt att ordna sammankomst krävs dock förmåga att svara för de skyldigheter som arrangören har enligt lag. Polisen bedömer förmågan att ansvara för skyldigheterna i samband med handläggningen av anmälan enligt lagen om sammankomster.

3.2 RÄTTEN ATT DELTA I ALLMÄNNA SAMMANKOMSTER

Var och en har rätt att delta i allmänna sammankomster. (LS 6 §)

Rätten att delta omfattar rätten att vara närvarande, hålla tal, framföra åsikter eller på något annat sätt uttrycka tankar vid sammankomsten. Rätten att delta gäller alla människor oberoende av omyndighet, medborgarskap, hemort eller andra omständigheter.

Bestämmelsen hindrar inte att inträdesavgift fastställs för en allmän sammankomst.

3.3 ANMÄLNINGSSKYLDIGHET

Senast sex timmar innan en allmän sammankomst ordnas utomhus på allmän plats skall arrangören lämna en muntlig eller skriftlig anmälan om sammankomsten till polisen på den ort där sammankomsten ordnas. Även en anmälan som lämnas senare kan anses giltig, om sammankomsten inte medför oskäligen olägenhet för allmän ordning. (LS 7 § 1 mom.)

Lagen om sammankomster kräver att arrangören av en allmän sammankomst som ordnas utomhus på allmän plats gör en särskild anmälan till polisen om ordnandet av sammankomsten. Anmälningsskyldigheten gäller därmed inte allmänna sammankomster som ordnas inomhus.

Med allmän plats avses områden som är avsedda för allmänt bruk eller som i praktiken används allmänt (OL 2 §). En plats kan vara allmän oberoende av om den är privatägd eller ägs av ett offentligt samfund. Allmänna sammankomster som ordnas på olika överbyggda områden som är i allmän användning omfattas av anmälningsskyldigheten.

Anmälan skall lämnas senast sex timmar innan sammankomsten inleds. Avsikten med bestämmelsen är att ge polisen tillräckligt med tid att förbereda de uppgifter som enligt lagen skall skötas i anslutning till sammankomsten.

Arrangören av en allmän sammankomst eller hans företrädare är ansvarig för att anmälan lämnas. Anmälan kan lämnas skriftligt eller muntligt.

Bestämmelsen om anmälningsskyldigheten är viktig för polisen, eftersom polisen genom anmälan på förhand får information om sammankomster som skall ordnas utomhus. Avsikten med anmälningsskyldigheten är att skapa förutsättningar för samarbete mellan arrangören och polisen samt att trygga polisens möjligheter att för sin del se till att sammankomsten förlöper utan störningar. Sammankomster som ordnas utomhus på allmän plats kan till exempel förutsätta särskilda trafikarrangemang eller andra åtgärder som polisen skall vidta på förhand eller under sammankomsten.

3.3.1 Anmälan som lämnas av enskilda personer

Anmälan kan också lämnas för en sådan demonstration som ordnas utomhus på allmän plats och vid vilken avsikten är att enbart framföra enskilda personers åsikter. På demonstrationen tillämpas i sådana fall bestämmelserna om allmänna sammankomster i denna lag med undantag för 5 §. (LS 7 § 2 mom.)

Demonstrationer med en enskild eller ett fåtal deltagare hör i princip inte till tillämpningsområdet för lagen om sammankomster. (LS 2 § 2 mom.) En sådan demonstration är till exempel en åsiktsyttring som framförs offentligt av en enskild person eller en liten grupp.

Bland annat de bestämmelser som gäller platsen för sammankomsten har en central betydelse även i fråga om demonstrationer med ett fåtal deltagare. Därför

kan även dessa demonstrationer anmälas till polisen om man så önskar, varvid det skydd som lagen erbjuder kan erhållas.

3.3.2 Innehållet i anmälan och kontaktpersonen

Anmälan om en allmän sammankomst skall innehålla följande uppgifter:

- 1) sammankomstens arrangör,
- 2) sammankomstens syfte,
- 3) platsen för sammankomsten eller ruten för processionen,
- 4) när sammankomsten skall inledas och en uppskattning av när den kommer att avslutas,
- 5) ordningsvakter som arrangören har utsett, samt
- 6) konstruktioner och annan specialutrustning som skall användas under sammankomsten.

Sammankomstens arrangör skall dessutom i anmälan namnge en person som skall vara anträffbar för polisen i frågor som gäller ordnandet av sammankomsten (kontaktperson). (LS 8 §)

Lagen om sammankomster innehåller bestämmelser om innehållet i den anmälan som skall lämnas till polisen och om en kontaktperson. I lagen har föreskrivits de minimiuppgifter som arrangören alltid måste lämna i sin anmälan.

Dessa uppgifter är nödvändiga för att polisen skall kunna uppskatta behovet av åtgärder som tillställningen förutsätter. Anmälan ger även polisen möjlighet att avgöra om det är fråga om en i lagen om sammankomster avsedd allmän sammankomst eller offentlig tillställning.

Exempel på konstruktioner och utrustning som används under sammankomsten är stora ställningar eller scenanordningar och fortskaffningsmedel som skall användas under en procession. Sedvanliga tillbehör för sammankomster såsom flaggor, kännetecken, affischer eller ljudförstärkare måste dock inte nämnas i anmälan.

Det är obligatoriskt enligt lagen att namnge en särskild kontaktperson. Kontaktpersonen skall vara anträffbar för polisen och övriga myndigheter i frågor som gäller ordnandet av sammankomsten.

3.4 SAMMANKOMSTER PÅ ALLMÄNNA PLATSER

Allmänna sammankomster får ordnas utomhus på allmänna torg, öppna platser, gatuområden eller andra för ändamålet lämpliga allmänna platser utan tillstånd av ägaren eller innehavaren. Ägaren eller innehavaren kan begränsa rätten att använda en sådan plats för en sammankomst, om sammankomsten väntas medföra oskäligen olägenhet för ägaren, innehavaren eller miljön. (LS 9 §)

Lagen om sammankomster innehåller en förteckning över de platser där en allmän sammankomst kan ordnas utomhus. Förteckningen finns dock endast som exempel och utöver de områden som nämns i den kan även andra platser som är i allmänt bruk och som lämpar sig för sammankomster komma i fråga, såsom parker och andra rekreativsområden, trappor till offentliga byggnader eller överbyggda passager. Allmänna platser för sammankomster är de områden som

är i allmänt bruk, till vilka var och en redan har fritt tillträde och rätt att röra sig och uppehålla sig på.

Till exempel militärområden som är helt avstängda för allmänheten, gränzoner och de delar av hamnområden och flygplatser där tillträde är begränsat hör inte till de i lagen om sammankomster avsedda områden där sammankomster kan ordnas som. Även begravningsplatser samt naturskydds- och fornminnesområdet skall i regel anses olämpliga för sammankomster.

Platsens ägare och innehavare kan i syfte att skydda sina rättigheter begränsa användningen av en plats för en sammankomst. Detta är möjligt närmast om sammankomsten väntas medföra oskälig olägenhet för platsens ägare eller innehavare eller för miljön. Ägaren eller innehavaren kan även uppställa villkor för användningen av platsen eller helt förbjuda att platsen används.

För att ordna allmänna sammankomster utomhus på andra än allmänna platser krävs alltid platsens ägares eller innehavares tillstånd. Detta tillstånd förutsätts även alltid vid sammankomster som ordnas inomhus, om den som ordnar sammankomsten är någon annan än platsens ägare eller innehavare.

3.4.1 Begränsningar som gäller platsen för sammankomsten

Om anmälan lämnas om flera allmänna sammankomster som kommer att ordnas samtidigt på samma plats och det inte är möjligt att ordna dem samtidigt, skall företräde ges den arrangör som först lämnat anmälan om en sammankomst, om inte något annat följer av hur platsen traditionellt har använts eller av avtal. Polisen kan i sådana fall efter överläggning med kontaktpersonerna anvisa en annan tidpunkt för de övriga sammankomsterna eller en annan plats som är lämplig med hänsyn till syftet med sammankomsten. (LS 10 § 1 mom.)

Om till exempel anmälan har lämnats om två demonstrationer på samma plats och demonstrationerna representerar rakt motsatta åsikter, skall en av dem anvisas en annan plats eller en annan tidpunkt. Detta kan till exempel komma i fråga om man på samma plats vill ordna en demonstration mot det nuvarande pensionssystemet och en annan som försvarar det. Att ordna en demonstration och en motdemonstration på samma plats kan utgöra en säkerhetsrisk. Då ges företräde åt den som först har lämnat anmälan om demonstrationen.

3.4.2 Anvisande av en annan plats för en sammankomst och ändrande av rutten för en procession

Om säkerheten för människor äventyras, miljön orsakas avsevärd olägenhet, egendom skadas eller utomstående, trafiken eller tillställningar som ingår i ett statsbesök eller en internationell konferens som anordnas av ett offentligt samfund eller tillställningar som i fråga om behovet av skydd kan jämföras med sådana störs i en oskälig mån till följd av att en allmän sammankomst ordnas på den plats som uppgivits, kan polisen efter överläggning med kontaktpersonen anvisa en annan plats som är lämplig med hänsyn till syftet med sammankomsten. (LS 10 § 2 mom.)

I en medelstor stad ville man ordna en demonstration mot bilism. Efter en anmälan till polisen tågade en grupp demonstranter först genom staden och stannade sedan för att demonstrera vid en på förhand överenskommen plats på gatan.

Snart framgick emellertid att platsen där demonstrationen ordnades förhindrade körning till och från en fastighet. Eftersom demonstrationen orsakade avsevärd olägenhet i fråga om körning till fastigheten kontaktade polisen den angivna kontaktpersonen och beordrade demonstranterna att flytta sig till följande kvarter.

Om det är nödvändigt för att trafiken skall flyta smidigt, kan polisen dessutom efter överläggning med kontaktpersonen bestämma att rutten för en procession skall ändras, dock med beaktande av att syftet med processionen inte äventyras av att rutten ändras. (LS 10 § 3 mom.)

En rörlig procession stör i allmänhet trafiken mera än en stationär sammankomst. Därför har för rörliga processioner föreskrivits en särskild inskränkingsmöjlighet som är flexiblare än de ovannämnda. På basis av denna bestämmelse kan polisen bestämma att processionens rutt skall ändras om detta är nödvändigt för att trafiken skall flyta smidigt. Processionens ändamål får dock inte äventyras genom den ändrade rutten.

3.4.3 Mötesutrustning

Vid allmänna sammankomster är det tillåtet att använda affischer, kännetecken, ljudförstärkare och annan sedvanlig mötesutrustning samt tillfälliga konstruktioner. Arrangören skall då se till att de inte medför fara eller oskäligen olägenhet för deltagarna, utomstående eller miljön. (LS 11 §)

Mötesutrustning som får användas med stöd av lagen om sammankomster skall anknyta till det sedvanliga förloppet av en sammankomst. Tillstånd av byggnadstillsynsmyndigheterna krävs för exceptionella eller stora konstruktioner och för ställningar eller scenanordningar som kan medföra fara.

Polisen kan vid behov ge anvisningar och föreskrifter om användningen av mötesutrustning, förutsatt att detta inte strider mot bestämmelserna i 11 § lagen om sammankomster om rätten att använda mötesutrustning eller de principer som skall iakttas vid dess användning.

3.5 AVBRYTANDE OCH AVSLUTANDE AV ALLMÄN SAMMANKOMST

Ordföranden för eller arrangören av en allmän sammankomst skall avbryta sammankomsten eller bestämma att den skall avslutas, om det innebär omedelbar fara för människors säkerhet, egendom eller för miljön att sammankomsten fortsätter.

En polis som hör till befälet har rätt att i de fall som avses i 1 mom. samt när arrangemangen vid en allmän sammankomst i övrigt väsentligt strider mot lag avbryta en allmän sammankomst eller bestämma att den skall avslutas, om andra åtgärder inte har visat sig vara tillräckliga. (LS 21 §)

Ordföranden och arrangören är skyldiga att avbryta eller avsluta sammankomsten om det innebär omedelbar fara för människors säkerhet, egendom eller för miljön att sammankomsten fortsätter. Omedelbar fara kan t.ex. vara en farlig eldsvåda i närheten eller ett omfattande elavbrott. Som omedelbar fara kan även anses en situation där den allmänna säkerheten vid sammankomsten konkret äventyras av en våldsam sammandrabbning eller ett hot om detta.

Väsentlig försummelse att avbryta eller avsluta en sammankomst är straffbar.

Ordningsvakter har inte självständig rätt eller skyldighet att avbryta en sammankomst. En polisman som tillhör befälet har också rätt att avbryta eller avsluta en sammankomst om övriga åtgärder inte är tillräckliga för att avvärja faran.

4 OFFENTLIGA TILLSTÄLLNINGAR

4.1 ORDANDE AV OFFENTLIGA TILLSTÄLLNINGAR

Myndiga personer, sammanslutningar och stiftelser får ordna offentliga tillställningar. En omyndig person får ordna en offentlig tillställning tillsammans med en myndig person. (LS 12 §)

Rätten att ordna en offentlig tillställning avviker för omyndigas del från rätten att ordna en allmän sammankomst.

4.2 SAMTYCKE AV ÄGAREN ELLER INNEHAVAREN TILL DEN PLATS DÄR TILLSTÄLLNINGEN ORDNAS

Den som ordnar en offentlig tillställning skall av platsens ägare eller innehavare inhämta samtycke till att platsen används för tillställningen. (LS 13 § 1 mom.)

Den bestämmelse i lagen om sammankomster som förutsätter att samtycke inhämtas av ägaren eller innehavaren gäller tillställningar som ordnas både inomhus och utomhus.

Det finns inga särskilda bestämmelser om hur samtycke skall inhämtas men för tydlighetens skull rekommenderas att man gör upp ett skriftligt avtal om saken (t.ex. ett hyresavtal för platsen).

4.3 DEN ANMÄLAN SOM SKALL GÖRAS MED ANLEDNING AV ATT EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING ORDNAS

Anordnandet av offentliga tillställningar omfattas antingen av anmälningsskyldighet eller kan ske fritt.

4.3.1 Tillställningar som omfattas av anmälningsskyldigheten

Senast fem dygn innan en offentlig tillställning inleds skall arrangören lämna en skriftlig anmälan om tillställningen till polisen på den ort där tillställningen ordnas. Polisen kan godkänna även en anmälan som lämnas senare, om inte ordnandet av tillställningen medför olägenhet för allmän ordning och om försummelsen att iaktta tidsfristen inte oskäligt försvårar fullgörandet av polisens uppgifter enligt lag. (LS 14 § 1 mom.)

Anmälan:

- fem dygn innan tillställningen inleds till polisen på den ort där tillställningen ordnas
- skriftlig
- arrangören av offentlig tillställning är ansvarig

I fråga om den bestämmelse som gäller anmälningsskyldigheten bör observeras att anordnandet av ett stort antal offentliga tillställningar eller program som kan medföra fara eller olägenhet för säkerheten eller omgivningen förutsätter andra anmälningar och tillstånd utöver den ifrågavarande anmälan. Myndigheterna kan på basis av ifrågavarande anmälningar utfärda bestämmelser för anordnandet av tillställningen. Föreskrifterna kan även ingå i myndighetens tillståndsbeslut.

Anmälan kan också gälla flera eller upprepade offentliga tillställningar av samma slag som samma arrangör ordnar på samma plats, till exempel musik- och danstillställningar, olika idrottstävlingar, uppvisningar eller evenemang i nöjesparker. I fråga om likartade offentliga tillställningar bör observeras att om det för tillställningen föreslås tillsättande av andra ordningsvakter än sådana med kort, kan en sådan ordningsvakt inte tjänstgöra i mer än fyra månader under ett år. Anmälan om den allmänna sammankomsten kan vara för en längre period än de ifrågavarande fyra månaderna. Tillställningens arrangör ansvarar för att det finns tillräckligt många ordningsvakter under tillställningen. I fråga om tillfälliga ordningsvakter, dvs. sådana som inte fått någon grundutbildning, bör observeras att de inte har rätt att gripa personer eller att bära maktmedelsredskap och inte heller att ta personer i förvar. Till följd av det ovannämnda skall ordningsvakter som avlagt grundutbildningen och som har kort alltid vara närvarande. Arrangörer av offentliga tillställningar skall bl.a. i seriespel beakta att ett godkännande för fyra månader sannolikt inte räcker för hela säsongen.

Anmälan kan göras för högst ett år i taget om det för tillställningen inte tillsatts andra ordningsvakter än sådana som har ett giltigt godkännande som ordningsvakt.

Offentliga tillställningar som ordnas inom området för flera polisinrättningar, t.ex. olika tävlingar i motorsport, skall anmälas till den polisinrättning på vars verksamhetsområde den huvudsakliga delen av tillställningen ordnas.

Närmare information om anordnande av offentliga tillställningar finns på polisens webbplats på adressen www.poliisi.fi.

4.3.2 Undantag från anmälningsskyldigheten

*Anmälan behöver dock inte lämnas om sådana offentliga tillställningar som på grund av det låga antalet deltagare, tillställningens natur eller platsen där tillställningen ordnas inte kräver åtgärder för att ordning och säkerhet skall kunna upprätthållas eller för att olägenhet för utomstående och miljön skall kunna förhindras och inte heller kräver särskilda trafikarrangemang.
(LS 14 § 2 mom.)*

Lagen om sammankomster ger även möjlighet att avvika från den nämnda anmälningsskyldigheten. Syftet med att begränsa anmälningsskyldigheten är att gallra bort onödiga skyldigheter för arrangören och därigenom underlätta anordnandet av offentliga tillställningar som inte innebär problem för ordningen och säkerheten. Möjligheten till undantag kan gälla tillställningar som ordnas både inomhus och utomhus.

De åtgärder för upprätthållande av den allmänna ordningen och säkerheten som avses i bestämmelsen kan vara sådana som vidtas av både arrangören och polisen. Dessa åtgärder kan gälla till exempel frågan om att utse ordningsvakter som är godkända av polisen, säkerhetsåtgärder i samband med tillställningens programnummer eller avgränsning av platsen för tillställningen från annat bruk.

Åtgärderna för att hindra olägenhet för utomstående eller miljön kan gälla att trygga utomstående personers hemfrid eller hindra skada på egendom. Åtgärderna kan också gälla förberedelser för stora publikmängder med tillräckliga renhållningsarrangemang. Särskilda trafikarrangemang kan till exempel vara att parkeringsutrymmen reserveras för deltagarna eller att trafiken dirigeras på ett sätt som avviker från de normala trafikarrangemangen.

Utänför kravet på anmälan faller på grundval av ovannämnda i regel till exempel utställningar, biograf-, teater- och operaföreställningar som stadigvarande ordnas inomhus och sådana konserter där det inte krävs ordningsvakter. Myndigheterna har i allmänhet inte särskild anledning att styra anordnandet av sådana tillställningar.

Till exempel biografen kan nuförtiden vara mycket stora helheter som kan omfatta tiotals salar. På dessa platser kan det exempelvis förutsättas att det finns ordningsvakter för att arrangemangen skall kunna anses vara adekvata.

4.3.3 Innehållet i anmälan och utredningar som polisen kräver

Angående innehållet i anmälan gäller vad som i 8 § bestäms om anmälan om allmänna sammankomster. Polisen kan vid behov kräva utredningar även om andra omständigheter som hänför sig till anordnandet av offentliga tillställningar. (LS 14 § 3 mom.)

I fråga om innehållet i den anmälan som skall lämnas till polisen gäller det som står i lagen om sammankomster om anmälningar om allmänna sammankomster. I praktiken har det emellertid visat sig att i synnerhet anmälningar som lämnas för stora offentliga tillställningar måste vara tillräckligt omfattande och mångsidiga för att faktorer som påverkar säkerheten vid tillställningen skall kunna beaktas i tillräcklig grad. Utöver polisen har även andra myndigheter med stöd av olika lagar rätt att självständigt ge anvisningar och föreskrifter till arrangören samt att fatta beslut som gäller tillställningen. Sådana myndigheter är bland annat räddnings-, miljö-, hälsotillsyns-, byggnadstillsyns- och hälsovårdsmyndigheterna, samt länsstyrelsen i fråga om utskänkning av alkohol. Varje myndighets uppgiftsområde framgår av den blankett som används för anmälan om en offentlig tillställning. Med tanke på myndigheternas verksamhet är det viktigt att man i anmälan uppger en kontaktperson som representerar arrangören och sköter myndighetskontakterna.

4.4 FÖRBUD MOT OFFENTLIGA TILLSTÄLLNINGAR

Polisen har rätt att förbjuda en offentlig tillställning, om andra åtgärder inte är tillräckliga och om det är uppenbart att
1) det strider mot lag att ordna tillställningen eller att man på ett väsentligt sätt bryter mot denna lag eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag när tillställningen ordnas,

- 2) ordning och säkerhet inte kan upprätthållas,
- 3) fara för hälsa eller skada på egendom orsakas av att tillställningen ordnas, eller
- 4) avsevärd olägenhet för utomstående eller miljön orsakas av att tillställningen ordnas. (LS 15 §)

Polisen skall i första hand styra anordnandet av offentliga tillställningar genom att ge arrangören anvisningar och föreskrifter (LS 20 §) genom tillståndsbeslutet. Om anvisningar, föreskrifter eller övriga åtgärder inte är tillräckliga och om det är uppenbart att vissa kriterier som föreskrivs i lagen blir uppfyllda, kan polisen redan på förhand förbjuda att tillställningen ordnas. Denna åtgärd är möjlig endast om de i lagen uttömmande föreskrivna kriterierna föreligger.

En olaglig tillställning är t.ex. att en tillställning ordnas på en plats utan samtycke av dess ägare eller innehavare.

Som väsentlig överträdelse av myndigheternas föreskrifter anses till exempel att arrangören underlåter att teckna en ansvarsförsäkring som förutsätts i lagen (LS 16 §) eller att arrangören meddelar att endast tio ordningsvakter tillsätts för en tillställning, trots att polisen har föreskrivit att det skall finnas 100 ordningsvakter.

4.5 HINDRANDE, AVBRYTANDE OCH AVSLUTANDE AV EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING

Arrangören av en offentlig tillställning skall på de grunder som nämns i 15 § inställa eller avbryta tillställningen eller bestämma att den skall avslutas. På motsvarande grunder har polis och ordningsvakt rätt att hindra eller avbryta en offentlig tillställning eller bestämma att den skall avslutas, om andra åtgärder inte har visat sig vara tillräckliga.

Bestämmelserna i 1 mom. om offentliga tillställningar gäller på motsvarande sätt programnummer eller andra evenemang som ingår i sådana tillställningar. (LS 22 §)

Arrangören av en offentlig tillställning har alltid rätt att inställa, avbryta eller avsluta tillställningen. Arrangören är skyldig att i vissa situationer vidta dessa åtgärder. De skyldigheter som arrangören av en offentlig tillställning har är mer omfattande än hos arrangören av eller ordföranden vid allmänna sammankomster, vilket beror på grundlagens skydd för mötesfriheten. Väsentligt försummande av arrangörens skyldighet att inställa och avbryta en tillställning är straffbart.

Polisen och ordningsvakten har rätt att förhindra, avbryta eller avsluta en offentlig tillställning på samma grunder. Utöver detta förutsätts emellertid att andra åtgärder har visat sig vara otillräckliga för att återställa situationen. Det sistnämnda understryker att anvisningarna och föreskrifterna har företräde över hindrande, avbrytande eller avslutande av en tillställning.

En ordningsvakt har rätt att självständigt besluta om att hindra eller avbryta en offentlig tillställning eller bestämma att den skall avslutas. Denna åtgärd är således inte beroende av arrangörens samtycke. Vid beslut om detta måste man dock alltid beakta bland annat de ordningsstörningar ett avbrytande av tillställningen kan ge upphov till.

På samma grunder är det möjligt att även förhindra, avbryta eller avsluta ett programnummer eller evenemang som ingår i tillställningen.

4.6 ANSVARFÖRSÄKRING

Om skada på person eller egendom kan orsakas av att en tillställning ordnas kan polisen för att en offentlig tillställning skall få ordnas kräva att arrangören har en tillräcklig ansvarsförsäkring för att täcka eventuell ersättningsskyldighet. (LS 16 §)

Polisen kan som villkor för anordnandet av vissa nöjeställningar ställa att arrangören tecknar en tillräcklig ansvarsförsäkring med tanke på eventuella ersättningsskyldigheter. Att en tillräcklig ansvarsförsäkring tecknats förutsätts i allmänhet för offentliga tillställningar där åskådare, funktionärer eller utomstående kan utsättas för skada på person eller egendom.

Tillställningar av denna typ är ofta bland annat hastighetstävlingar eller med dessa jämförbara uppvisningar. Andra tillställningar som förutsätter försäkring är bland annat flyg- och fallskärmsuppvisningar, olika motorsporttävlingar, ishockeymatcher och uppvisningskörningar samt trav- och ridtävlingar.

Det är också viktigt att ordningsvakten kontrollerar att arbetsgivaren har en giltig försäkring som täcker ordningsvakterna.

5 UPPRÄTTHÅLLET AV ORDNING OCH TJÄNSTGÖRING SOM ORDNINGSVAKT

5.1 ALLMÄNNA PRINCIPER

5.1.1 Principer för verksamheten

En ordningsvakt skall i sin verksamhet prioritera sådana åtgärder som främjar allmänhetens säkerhet.

En ordningsvakt skall vara saklig och objektiv samt främja försonlighet. Ordningevakten skall i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar upprätthålla ordningen och säkerheten inom sitt tjänstgöringsområde.

Ordningevakten skall vidta åtgärder så att de inte medför större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt för att uppdraget skall kunna fullgöras. (LOV 3 §)

Med bestämmelsen vill man understryka att ordningevaktens viktigaste uppgift är att se till publikens och tjänstgöringsområdets säkerhet. Exempelvis den ekonomiska nyttan för den som ordnar tillställningen eller publikens bekvämlighet får inte gå före detta.

Enligt denna bestämmelse skall en ordningevakt i sin verksamhet

- vara saklig och
- objektiv samt
- främja försonlighet

Den ifrågavarande regeln motsvarar den skyldighet till likabehandling och jämlik behandling som förutsätts i grundlagen. I lagen om likabehandling föreskrivs bl.a. om förbjuden diskriminering som enligt strafflagen reglerats som en straffbar handling.

En ordningevakt får endast enligt lagenliga grunder ingripa i människors grundläggande fri- och rättigheter. Alla människors grundläggande fri- och rättigheter regleras i grundlagen.

Bestämmelsen om objektivitet och jämlik behandling måste trots dess allmänna natur anses som den anvisning som i praktiken centralt styr ordningevaktens arbete. Om ordningevakten exempelvis måste använda de befogenheter han har enligt lag, skall han följa

- proportionalitetsprincipen
- principen om lindrigaste medel
- principen om minsta möjliga olägenhet

Då ordningevakten upprätthåller ordning och säkerhet på sitt tjänstgöringsområde skall han i första hand använda:

- råd
- uppmaningar och
- befallningar

Ingripande mot exempelvis oavsiktlig vistelse av publiken på förbjudet området utan att detta ger upphov till fara bör ske i första hand genom råd och uppmaningar. Mot en pågående misshandel måste man däremot, efter att en uppmaning om att upphöra med den inte åttlytts, ingripa omedelbart med nödvändiga och försvarliga maktmedel.

I vissa situationer kan det vara nödvändigt att ingripa mot en persons grundläggande rättigheter, t.ex. skyddet för egendom, i syfte att skydda ett större rättsligt intresse. I dessa situationer får dock inte orsakas större skada än vad som är nödvändigt för att genomföra uppgiften. En situation av denna typ kan uppstå exempelvis då man med maktmedel måste flytta fordon ur vägen för publik som flyr undan en eldsvåda.

Ordningssvakten ansvarar genom sin egen verksamhet för den yttre bilden av såväl ordningssvakterna som av den ifrågavarande tillställningens arrangör.

5.1.2 Förhållandet till tillställningsarrangören och till arbetsgivaren

Ordningssvakten kan stå i direkt arbetsförhållande till tillställningsarrangören, t.ex. med ett skriftligt eller muntligt anställningsavtal för en enskild tillställning. Å andra sidan kan ordningssvakten vara anställd som personal i ett affärsföretag som utövar ordningssövervakning och som enligt avtalet sköter om ordningssövervakning under en offentlig tillställning. Med tanke på ordningssvaktens rättsskydd är det viktigt att komma överens om skötseln av uppgifterna och tillsättandet av ordningssvakter.

Att tillsätta ordningssvakter är i princip på frivilligt, men polisen kan meddela föreskrifter om att utse ordningssvakter vilka är bindande för arrangören av en offentlig tillställning eller allmän sammankomst. Utöver skyldigheten att tillsätta ordningssvakter kan polisens föreskrifter gälla bl.a. deras antal och kön samt den minimiutbildning de förutsätts ha.

På grund av detta skall den som tjänstgör som ordningssvakt alltid ha ett giltigt godkännande av polisens godkännande för denna uppgift. Godkännandet kan vara tidsbundet (visas i allmänhet med ordningssvaktkort) eller beslut om tillsättande för en enskild tillställning. I samband med godkännandet gör polisen bl.a. en bedömning av den föreslagna personens lämplighet för ifrågavarande uppgift. Förutsättningen för ett tidsbundet godkännande är att ordningssvaktutbildningen genomgåtts på ett godkänt sätt. För en enskild tillställning eller en tillställningsserie kan tillfälligt godkännas även en person som inte har genomgåt grundutbildningen för ordningssvakter.

Om arrangören eller ordföranden vill använda maktmedel mot t.ex. personer som uppträder störande vid en offentlig tillställning eller allmän sammankomst måste han med anledning av detta vända sig till polisen eller en ordningssvakt. Ordningssvakten har dock vid utövandet av sina befogenheter självständig prövningsrätt i förhållande till arrangören eller ordföranden.

Att ordningssvakter tillsätts innebär dock inte att det i 17 § lagen om sammankomster föreskrivna primära ansvaret för upprätthållandet av ordningen

och säkerheten som åligger anordnaren eller sammankomstens ordförande genom detta överförs eller ändras.

5.1.3 Förhållandet till polisen och till övriga myndigheter

En ordningsvakt skall handla i enlighet med bestämmelser i lag och förordning samt iakttä de befallningar och föreskrifter som polisen samt räddningsmyndigheter och övriga myndigheter meddelar antingen på förhand eller under tillställningen. (LOV 2 § 2 mom.)

Polisen och räddningsmyndigheterna ger vid behov befallningar och meddelar föreskrifter som hänför sig till upprätthållande av ordning och säkerhet och till förhindrande av brott och olyckor. Befallningar kan ges och föreskrifter meddelas både före och under tillställningen.

Andra myndigheter som är berättigade att ge befallningar och meddela föreskrifter är t.ex. hälsovårds-, byggnadstillsyns- och miljömyndigheterna inom sina sektorer. Den som tillsatt ordningsvakten (främst arbetsgivaren eller uppdragsgivaren) skall se till att alla ordningsvakter får kännedom om myndigheternas befallningar och föreskrifter. Ordningsvakten skall bl.a. få bekanta sig med eventuella villkor i det beslut som polisen har fattat med anledning av anmälan om mötet.

Ordningsvakten skall på eget initiativ göra sig förtrogen med vilka eventuella föreskrifter, planer eller villkor myndigheterna har meddelat med anledning av ordnandet av tillställningen. Utan denna information har ordningsvakten inte möjlighet att sköta sina uppgifter på vederbörligt sätt.

I vissa fall vill den som ordnar tillställningen inte nödvändigtvis följa de föreskrifter myndigheterna meddelat. Arrangören kan förutsätta eller till och med befalla ordningsvakten att handla mot dessa föreskrifter. Även i dessa situationer skall ordningsvakten alltid följa myndigheternas föreskrifter och de förfaringsätt som förutsätts i lagstiftningen. Ett förfarande som står i strid med myndigheternas föreskrifter kan orsaka ordningsvakten rättsliga påföljder och även leda till att godkännandet som ordningsvakt återkallas (LOV 20 och 21 §).

Polisen och räddningsmyndigheterna har i tjänsteutövning fritt tillträde till allmänna sammankomster och offentliga tillställningar (LS 19 §).

5.2 ORDNINGSVAKTENS RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER

RÄTTIGHET OCH SKYLDIGHET

Då man diskuterar ordningsvaktens rättigheter och skyldigheter bör man göra skillnad på rättighet och skyldighet. En rättighet innebär befogenhet att utföra en viss åtgärd enligt bedömning, medan en skyldighet inte baserar sig på bedömning.

Ofta fastställs i lagstiftningen en viss tröskel som grund för användning av befogenheterna. Dessa trösklar är inte helt entydiga och vid användning av befogenheter är man tvungen att tolka dem från fall till fall och i sista hand motivera tolkningen vid en domstol.

Anledning att misstånka är den lägsta sannolikhetströskeln. Det innebär att det bör finnas en anledning till att använda befogenheterna, som lättfattligt kan beskrivas som intuition, dvs. något som varje förnuftigt tänkande människa har.

Tröskeln "anledning att misstånka" kan även beskrivas på följande sätt: Det som en förnuftigt tänkande människa utgående från egna observationer kommer fram till.

Grundad anledning att misstånka förutsätter t.ex. misstänkt observation av redskap, en konkret anmälan eller muntligt från en misstänkt. Tröskeln är högre än "enbart" misstanke om något.

Sannolika skål förutsätter ett tydligt skål för åtgärden, t.ex. att ordningsvakten tydligt har observerat en händelse. Möjligheten till misstag bör vara ytterst liten.

Rättigheterna och skyldigheterna är i kraft vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar, i inkvarterings- och förplånadsrörelser, på campingområden och ombord på passagerarfartyg. Ordningstvaktens rättigheter och skyldigheter enligt ordningstagen avviker till vissa delar från de ovannämnda.

5.2.1 Vågrande av tillträde – en ovillkorlig skyldighet

En ordningstvakt skall vågrande en person tillträde till tjänstgöringsområdet, om det finns grundad anledning att misstånka att personen kan åventyra ordningen eller säkerheten där på grund av att han är berusad eller på grund av sitt uppförande eller föremål som han medför, eller om han inte har uppnått den ålder som kråvs för tillträde till området. (LOV 6 § 1 mom.).

I bestämmelsen stadgas om situationer där en ordningstvakt är skyldig att vågrande en person tillträde till ordningstvaktens tjänstgöringsområde. Tröskeln för att hindra intråde är förhöjd: grundad anledning att misstånka. Det förutsätter en tydlig,

konkret misstanke om äventyrande av ordningen eller säkerheten. Om en ordningsvakt försummar denna skyldighet gör han eller hon sig skyldig till ordningsövervakningsförseelse.

Berusade personer:

En berusad person som inte kan röra sig på egen hand eller har svårt med det. Berusningen väcker tydligt uppseende hos andra. Berusningstillståndet orsakar annat uppförande som nämns i bestämmelsen.

Uppförande:

Uppförande som förpliktar till att vägra inträde, kan vara t.ex. muntligt, genom rörelser eller hotfulla gester. De övriga närvarande är rädda för personen. Ofta är sådant uppförande aggressivt.

Utrustning:

Personen kan t.ex. ha försett sig med föremål vilkas innehav inte i sig är straffbart, men som kan användas som våldsredskap, såsom stora ficklampor eller föremål som är olämpliga med tanke på tillställningens natur (t.ex. nitbälten). I samband med att en person som medför sådana föremål vägras tillträde bör man göra en helhetsbedömning och anpassa åtgärden efter tillställningens natur.

Om samtliga nämnda förutsättningar föreligger samtidigt (berusning, uppförande, utrustning) behöver de inte var och en för sig vara betydande. Personen kan i detta fall på basis av dessa omständigheters totala inverkan anses utgöra ett hot mot ordning och säkerhet.

Ålder:

Ordningsvakten skall vägra en person tillträde till tjänstgöringsområdet i de fall där vederbörande inte har uppnått en viss minimiålder som arrangören eller polisen kräver för tillträde.

5.2.2 Vägrande av tillträde – en rättighet som baserar sig på bedömning

Ordningsvakten har dessutom rätt att vägra en sådan person tillträde till tjänstgöringsområdet som

1) på grund av sitt tidigare uppförande kan misstänkas komma att äventyra ordningen eller säkerheten där,

2) inte uppfyller de villkor som tillställningens arrangör eller innehavaren av området har uppställt för tillträde till området, dock med beaktande av vad som i strafflagen (39/1889) bestäms om diskriminering, eller som

3) med skäl kan misstänkas medföra föremål eller ämnen som det enligt lag eller enligt de villkor som arrangören eller polisen har uppställt är förbjudet att inneha inom området. (LOV 6 § 2 mom.).

I bestämmelsen föreskrivs om de grunder för att vägra tillträde till tjänstgöringsområdet som är beroende av ordningsvaktens bedömning. Ett s.k. portförbud kan enligt finländsk lagstiftning inte utfärdas. Grunderna för att hindra inträde skall övervägas från fall till fall.

Tidigare uppförande:

Det förutsätts inte att en persons uppförande äventyrar ordning eller säkerhet när han söker tillträde till området, utan grunden är personens tidigare uppförande, som ger skäl att misstänka att personen kan orsaka fara i situationen i fråga. Vägrande av tillträde på denna grund är en förebyggande åtgärd som dock inte får användas omotiverat eller i bestraffningssyfte.

Att vägra en person tillträde på grund av tidigare uppförande är inte motiverat, exempelvis om en person som tidigare i berusat tillstånd har stört ordningen, men nu i nyktert tillstånd söker tillträde, såvida inte uppförandet på något annat sätt föranleder att personen vägras tillträde.

Uppställda villkor:

Anordnaren av tillställningen eller innehavaren av området kan ha uppställt villkor för tillträde till tillställningen. En person kan vägras tillträde på denna grund, om han t.ex. inte går med på att betala fastställd inträdesavgift.

Den som idkar förplägnadsrörelse kan ha satt upp en åldersgräns för sina kunder. Detta är ett villkor för tillträde som är beroende av prövning. Om åldersgränsen däremot har satts upp av myndigheterna, t.ex. på grund av det program som förevisas i en restaurang, är åldersgränsen ovillkorlig.

De villkor som uppställs för en person som söker tillträde får inte vara diskriminerande. Också i likabehandlingslagen finns ett förbud mot diskriminering som nästan helt motsvarar den diskriminering som föreskrivits som straffbar i strafflagen.

Innehav av förbjudna föremål:

En person kan vägras tillträde till ordningsvaktens tjänstgöringsområde också då det finns skäl att misstänka att han innehar sådana föremål vilkas innehav är förbjudet enligt lag (t.ex. eggvapen, slagvapen eller andra särskilt förbjudna föremål). I lagen om sammankomster anges som förbjudna föremål skjutvapen, sprängämnen, eggvapen eller andra motsvarande föremål eller ämnen, om det finns *grundad anledning att misstänka* att de kan användas för att begå brott mot liv och hälsa. Förbudet gäller såväl offentliga tillställningar som allmänna sammankomster och deras omedelbara närhet. Innehav av narkotika är redan förbjudet enligt strafflagen. Medhavande av alkohol till en tillställning är däremot inte i princip förbjudet, men polisen eller anordnaren kan meddela förbud mot att medha alkohol. Detta är ofta fallet vid t.ex. offentliga tillställningar som har ett stort antal deltagare.

Om begränsningar som gäller innehavet av föremål och ämnen i inkvarterings- och förplägnadsrörelser, på campingplatser och ombord på passagerarfartyg föreskrivs i bl.a. ordningslagen.

Vägrande av tillträde på denna grund förutsätter en mot personen i fråga riktad misstanke, vars sannolikhetsgrad dock inte behöver vara stor. Misstanken kan t.ex. grunda sig på utbuktningar i kläderna som avviker från kroppsbyggnaden.

5.2.3 Avlägsnande

En ordningsvakt har rätt att från sitt tjänstgöringsområde avlägsna en person som

- 1) i berusat tillstånd stör ordningen eller andra personer,*
- 2) genom hotfullt uppträdande, oljud eller våldsamt stör ordningen eller äventyrar säkerheten, eller som*
- 3) trots tillsägelse underlåter att följa en befallning som är nödvändig för upprätthållande av ordning eller säkerhet. (LOV 7 § 1 mom.).*

En ordningsvakt har rätt att i vissa i lagen om ordningsvakter föreskrivna situationer avlägsna en person som uppehåller sig inom hans tjänstgöringsområde.

Störande uppförande i berusat tillstånd:

För att avlägsna en berusad person förutsätts i bestämmelsen om avlägsnande förutom berusning dessutom att ordningen eller andra personer störs. Vilken grad av störning som förutsätter ett ingripande kan igen variera från fall till fall. Tröskeln för att ingripa är av förståeliga skäl en annan vid en symfonikonsert än vid en fotbollsmatch.

I fråga om en berusad person måste det göras en på situationen baserad bedömning av om personen redan på basis av sin berusning skall anses orsaka sådan störning som avses i bestämmelsen. En person som inte förmår ta vara på sig själv får inte lämnas utan vederbörlig övervakning. Ordningsevaken måste ta ansvar för även en dylik persons säkerhet och i första hand föra honom för att få första hjälp eller vård av medicinsk personal.

Hotfullt eller våldsamt uppförande:

Även avlägsnande på denna grund måste bedömas enligt tillställningens natur. Högljutt uppförande kan vara acceptabelt vid t.ex. en ishockeymatch men är inte lämpligt vid en lugnare tillställning. Det finns även olika slag av hotfullt eller våldsamt uppträdande. Innan personen avlägsnas skall ordningsevaken göra en bedömning av personens uppförande i förhållande till tillställningens natur. Utöver beteende är en förutsättning för avlägsnande att personen genom sitt uppförande stör ordningen eller utgör en fara för säkerheten. I praktiken hade man t.ex. rätt att avlägsna åskådare som trots förbud ropade svordomar vid en fotbollsmatch då lindrigare metoder inte hade någon verkan, enligt ett beslut av riksdagens justitieombudsman. Avlägsnandet utfördes av polismän och ordningsevaker.

Underlåtelse att följa en befallning:

Avlägsnandet får göras under vissa förutsättningar:

- personen har blivit tillsagd;
- befallningen är nödvändig för att upprätthålla ordning och säkerhet;
- om ovannämnda förutsättningar uppfylls kan avlägsnandet genomföras, om det är nödvändigt och den lindrigaste tillbudsstående metoden. Avlägsnandet på dessa grunder kan komma i fråga t.ex. om personen trots förbud fortsätter röka inom tjänstgöringsområdet på en plats där det är förbjudet.

Misstankar som grundar sig på en persons levnadssätt berättigar inte till åtgärder utan åtgärderna skall grunda sig på personens konkreta uppförande vid ifrågavarande tidpunkt.

Det bör även noteras att en person som tidigare har uppfört sig illa inte får avlägsnas, om personen redan har släppts in på tjänstgöringsområdet och om han eller hon inte gör sig skyldig till sådant beteende som nämns i lagen i fråga. Vägrande av tillträde på dessa grunder är möjligt enligt bedömning. Även vid en allmän sammankomst är det möjligt att avlägsna en person från tjänstgöringsområdet.

5.2.4 Gripande

Om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas från platsen och störningen eller faran inte annars kan avväjas, har ordningsvakten rätt att gripa personen, om gripandet är nödvändigt för att avväja allvarlig fara för andra personer eller egendom. Den gripne skall utan dröjsmål överlämnas till polisen. En ordningsvakt har dock inte rätt att gripa en person vid en allmän sammankomst. (LOV 7 § 2 mom.).

En ordningsvakt har rätt att gripa en person om lindrigare åtgärder inte är tillräckliga för att avväja en fara för andra personer eller egendom. Gripandet är således en åtgärd som vidtas som en sista utväg för att avväja den i lagen föreskrivna allvarliga faran.

En tillfällig ordningsvakt har inte i lagen om ordningsvakter avsedd rätt att gripa en person.

I ordningsvaktens befogenheter ingår dock inte rätt att självständigt besluta om åtgärder som riktar sig mot en persons frihet efter gripandet. Syftet med ordningsvaktens rätt till gripande är att hindra en person att avlägsna sig innan polisen har hunnit till platsen och fattar beslut om hur man skall förfara med den gripne. Ordningsvakten skall således i dessa fall alltid vända sig till polisen.

En ordningsvakt har inte vid en allmän sammankomst rätt till gripande och tagande i förvar i enlighet med lagen om ordningsvakter. Enbart polisen har behörighet för dessa åtgärder. Därför skall ordningsvakten omedelbart vända sig till polisen då förutsättningarna för ett gripande eller tagande i förvar enligt lagen om ordningsvakter föreligger vid en allmän sammankomst. Ordningsvakten har däremot vid en allmän sammankomst s.k. allmän rätt att gripa med stöd av 1 § tvångsmedelslagen.

5.2.5 Hållande i förvar

*Kan den som gripits inte utan dröjsmål överlämnas till polisen, har ordningsvakten rätt att med polisens samtycke och med iakttagande av de anvisningar som meddelats av inrikesministeriet hålla honom i förvar i högst 4 timmar från gripandet, dock högst till dess att tillställningen är slut och allmänheten avlägsnat sig eller tills grunden för gripandet annars har upphört. (LOV 7 § 3 mom.).
I fråga om behandlingen av personer som hålls i förvar med stöd av denna lag iakttas vad som föreskrivs i 1 kap. 3 och 4 §, 2 kap. 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom., 3*

kap. 1 §, 5 kap. 1 och 2 §, 8 kap. 2 §, 9 kap. 1 § samt 12 kap. 1 och 2 i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006). (LOV 7 § 5 mom.).

Polisens samtycke till hållande i förvar av en gripen enligt lagen om ordningsvakter 7 § 3 mom. skall ges innan den gripne sätts i förvar. Innan personen sätts i förvar skall en professionell inom hälsovården konstatera att den gripne inte lider av en skada eller sjukdom som kan riskera hälsan för den som hålls i förvar under förvaringstiden. Oavbruten övervakning krävs om fler än en person hålls i förvar i samma utrymme. (LOV 7 § 6 mom.).

Inrikesministeriet utfärdar genom förordning närmare bestämmelser om hållande av gripna i förvar. (LOV 7 § 7 mom.).

Se inrikesministeriets förordning om kroppsvisitation samt tagande i förvar som utförs av ordningsvakt (304/2007).

Beslut om tagande i förvar och polisens samtycke

I praktiken är det inte alltid möjligt att omedelbart överlämna en gripen till polisen. Om polisen från fall till fall samtycker, kan den gripne hållas i förvar tills han har överlåtit till polisen. Den *absolut* längsta tiden för ett frihetsberövande är fyra timmar från gripandet. Ordningssvakten skall efter att den maximala tiden för frihetsberövandet löpt ut frige den gripna personen, om inte polisen har avhämtat honom före detta. Frihetsberövandet får dock inte fortsätta längre än det finns grund för det. En person får hållas i förvar på platsen för en offentlig tillställning högst tills tillställningen har upphört och de närvarande avlägsnat sig. När grunden för hållande i förvar har upphört eller den maximala tiden på fyra timmar har gått får personen inte längre hållas inlåst.

För att få polisens samtycke till tagande i förvar skall ordningssvakten omedelbart kontakta polisen för att klara upp frågan. Polisen kan ge sitt samtycke t.ex. per telefon. Efter att samtycke getts och innan personen sätts i förvar, skall en professionell inom hälsovården konstatera att den gripne inte lider av en skada eller sjukdom som kan riskera hälsan under förvarstiden. Med en professionell inom hälsovården avses en person som är registrerad i hälsovårdens register över yrkespersoner. En sjuksköterska eller en legitimerad läkare är exempel på en sådan person.

Granskning av förvaringslokalen

Förvaringslokalen skall vara granskad och för ändamålet godkänd av polisen före tillställningens början. Särskilt viktigt är att den som tagits i förvar hela tiden övervakas. Oavbruten övervakning är absolut nödvändig om fler än en person hålls i förvar i samma utrymme. Det skall finnas separata utrymmen för personer av olika kön. För alla personer som hålls i förvar görs en skriftlig, formbunden anmälan om tagande i förvar som efter avslutad tillställning lämnas in till polisen. Övannämnda åtgärder skall ske bevisligen, så att minst två personer tar del i dem.

Övrigt att observera

En ordningssvakt har inte rätt att ta en person i förvar enbart på basis av brott och en tillfällig ordningssvakt har inte alls rätt att ta en person i förvar.

Vad gäller godkännande av förvaringslokalen bör man observera att det skall finnas separata utrymmen för personer av olika kön. På motsvarande sätt skall det

finnas separata utrymmen för personer under 18 år. Tagande i förvar av personer under 18 år skall emellertid göras endast i undantagsfall och utgångspunkten är att personer under 18 år som tas i förvar skall överlämnas till polisen.

5.2.6 Gripande ombord på ett passagerarfartyg

Den som med stöd av denna lag gripits ombord på ett fartyg får dock på order av fartygets befälhavare hållas i förvar tills fartyget nästa gång anlöper en hamn, om inte grunden för gripandet har upphört före det. (LOV 7 § 4 mom.).

Om att den som gripits ombord på ett fartyg skall hållas i förvar beslutar fartygets befälhavare, som ordningsvakten ofördröjligen skall underrätta om behovet av att ta den gripne i förvar.

I fråga om hållandet i förvar av en person som gripits ombord på ett fartyg har det inte föreskrivits en ovillkorlig tid på högst fyra timmar. Den gripne kan hållas i förvar så länge grunden för gripandet inte har upphört. Hållandet i förvar skall dock avslutas senast fartyget anlöper nästa hamn på sin rutt eller grunden för gripandet har upphört före detta.

Polisens samtycke saknar praktisk betydelse i de fall där en person efter att grunden för gripandet har upphört frigges medan fartyget ännu befinner sig till sjöss. Vid sidan av att frigges kan den person som varit tagen i förvar även överlåtas till polisen då fartyget anlöper hamn. Polisen avgör då om den skall omhänderta den gripne eller frige honom.

5.2.7 Befogenheter för ordningsvakter som avses i ordningslagen

Befogenheterna för de ordningsvakter som utför ordningsövervakningsuppgifter bestäms enligt lagen om ordningsvakter. Ordningsvakten har dock inte sådana befogenheter som anges i 6 §, 7 § 1 mom. 3 punkten, 7 § 3 och 4 mom. eller 8 § lagen om ordningsvakter. En ordningsvakt som enligt 7 § 2 mom. lagen om ordningsvakter utövar sin rätt att gripa har rätt att visitera den gripne och de saker som denne medför för att försäkra sig om att den gripne inte innehar föremål eller ämnen med vilka han eller hon kan orsaka fara för sig själv eller andra. Ordningsvakten har rätt att frånta den gripne de farliga föremål och ämnen som påträffas vid visiteringen. De föremål och ämnen som fråntagits den gripne skall utan dröjsmål överlämnas till polisen. (OL 23 § 2 mom.)

Befogenheterna för ordningsvakter som tillsatts med stöd av ordningslagen avviker från befogenheterna i den sedvanliga lagen om ordningsvakter. Om befogenheterna för de ordningsvakter som tillsatts med stöd av ordningslagen föreskrivs förutom i lagen om ordningsvakter även i ordningslagen. De befogenheter dessa ordningsvakter har i jämförelse med övriga ordningsövervakningsuppgifter begränsats i många avseenden.

Vägrande av tillträde - NEJ

En ordningsvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen har inte den rätt att vägra en person inträde till sitt tjänstgöringsområde som ingår i 6 § lagen om ordningsvakter. Då en person som eventuellt ger upphov till störning eller fara anländer till tjänstgöringsområdet måste ordningsvakten hålla honom under observation och vid behov ingripa mot hans beteende.

Visitera en person som söker tillträde till tjänstgöringsområdet - NEJ

En ordningsvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen har inte den rätt som anges i 8 § 1 mom. lagen om ordningsvakter att visitera personer som söker tillträde till tjänstgöringsområdet och granska deras saker.

Visitering av en gripen person - JA

Däremot har en ordningsvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen samma rätt till visitering av en gripen som övriga ordningsvakter har.

Avlägsnande från tjänstgöringsområdet – NEJ/JA

En ordningsvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen har inte heller rätt att från sitt tjänstgöringsområde avlägsna en person som trots uppmaning inte följer sådana befallningar som behövs för att upprätthålla ordning och säkerhet. Att ge dylika tvingande befallningar har för de i ordningslagen avsedda platsernas del ansetts tillhöra polisens behörighetsområde. En ordningsvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen har däremot rätt att avlägsna en person i de övriga fall som anges i lagen om ordningsvakter (7 § 1 mom. 1 och 2 punkten).

Hållande i förvar - NEJ

Ordningsvakter som tillsatts med stöd av ordningslagen har inte heller den befogenhet som gäller tagandet i förvar av en gripen person som sker med polisens samtycke.

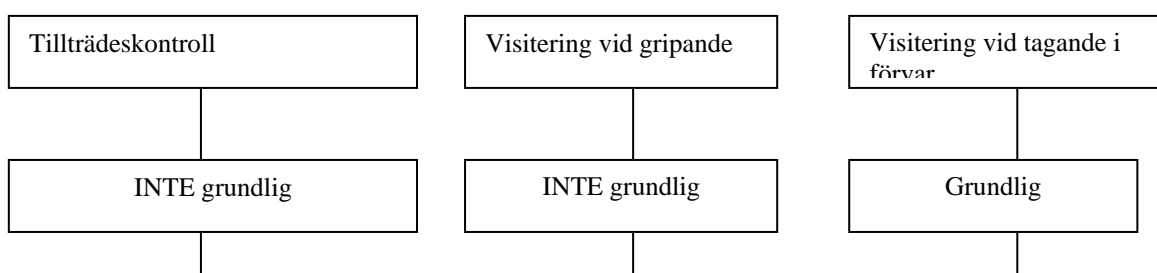
Specialbestämmelser om maktmedelsredskap

I fråga om rätten för en ordningsvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen att bära maktmedelsredskap följs de motsvarande föreskrifter i lagen om privata bevakningsrörelser som gäller väktare.

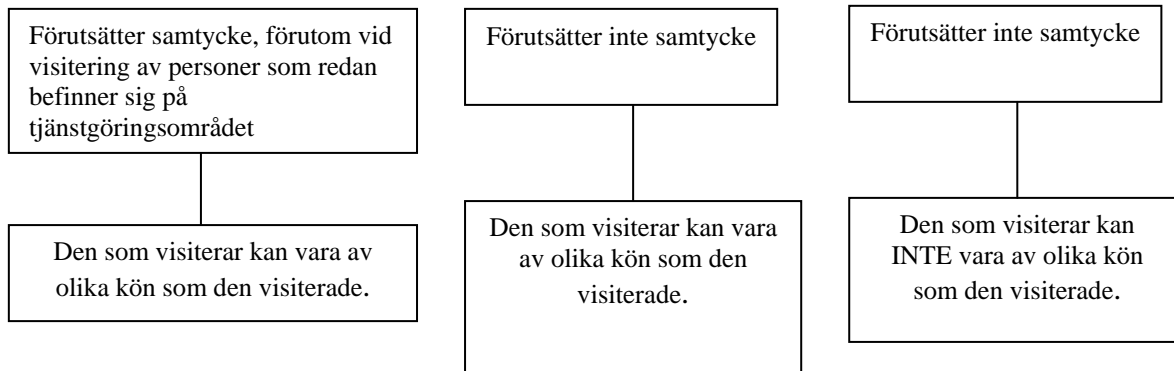
5.3 VISITERING AV PERSONER OCH GRANSKNING AV FÖREMÅL

Olika granskningsformer

Ordningsvakten kan vara tvungen att granska en person och/eller saker han medför i olika situationer. Då granskningen genomförs bör man utgå från om granskningen är noggrann eller inte. Detta påverkar bland annat om den som genomför granskningen måste vara av samma kön som den person som granskas. I 1 § 2 mom. i den av inrikesministeriet utfärdade förordningen om kroppsvisitation samt tagande i förvar som utförs av ordningsvakt föreskrivs att *den ordningsvakt som utför visitationen skall vara av samma kön som den visiterade om den visiterade måste avklädas mer än bara ytterkläderna för visitationen. Visitationen skall då utföras i ett avskilt rum i närvaro av ett vittne som är av samma kön som den visiterade.* Således kan granskningsformerna delas in i tre kategorier:

Utbildningsmaterial för ordningsvakter. Fastställt av inrikesministeriet 15.12.2009.

5.3.1 Tillträdeskontroll - Förbjudna föremål och ämnen

En ordningsvakt har rätt att med hjälp av metalldetektor eller någon annan sådan teknisk anordning visitera en person som söker tillträde till eller befinner sig inom hans tjänstgöringsområde för att förvissa sig om att personen inte bär på sig eller medför sådana föremål eller ämnen som kan äventyra ordningen eller säkerheten eller vilkas innehav på tjänstgöringsområdet är förbjudet enligt lag eller bestämmelse som meddelats med stöd av lag. Med stöd av order enligt 23 § 4 mom. lagen om sammankomster från arrangören eller polisen eller om det av någon annan orsak finns grundad anledning att misstänka att personen medför sådana föremål eller ämnen, får personen och saker som han medför granskas även på annat lämpligt sätt. (LOV 8 § 1 mom.).

Granskningsrätt: *personer*:

- en *person* som söker tillträde till eller befinner sig inom tjänstgöringsområdet
- görs med hjälp av metalldetektor eller annan teknisk utrustning

Granskningsrätt: *föremål*

- teknisk utrustning, t.ex. röntgenapparat
- personen ombeds öppna sin väska - samtycke

→ vägran att genomgå granskning → tillträde vägras

Granskning på annat lämpligt sätt

- skall finnas grundad anledning eller
- vara fastställd på förhand med stöd av 23 § 4 mom. lagen om sammankomster

→ t.ex. genom att känna efter med händerna

→ t.ex. genom att personen ombeds öppna sin väska för granskning

En person som redan finns på området kan vid behov visiteras på de nämnda grunderna, vid behov med hjälp av maktmedel eftersom personens samtycke inte krävs för visiteringen. I dessa situationer är personens uppträdande i allmänhet så störande att även gripande ofta blir aktuellt.

Bestämmelsen om genomförande av säkerhetskontroll i lagen om sammankomster

Med stöd av 23 § 4 mom. lagen om sammankomster kan anordnaren eller polisen också, när tillställningens natur så kräver, som ett villkor för tillträde uppställa att en person låter visitera de saker han för med sig, i syfte att fastställa att han inte medför föremål eller ämnen vilkas medförande till tillställningen är förbjudet. Sådana lösa föremål är t.ex. väskor, kassar och ryggsäckar.

Att gå med på att visiteras är alltid frivilligt, även om detta i vissa situationer kan vara förutsättningen för att få tillträde till tillställningen. Den som söker tillträde kan inte tvingas att gå med på visitering ens när arrangören av tillställningen eller polisen som villkor för tillträde förutsätter att den som söker tillträde går med på att visiteras. Personen kan då antingen foga sig i att inte bli insläppt eller frivilligt visa att han inte innehar förbjudna föremål eller ämnen. Då finns inte heller skäl att vägra personen tillträde.

Det bör noteras att ett förordnande i enlighet med denna bestämmelse kan ges endast i fråga om en offentlig tillställning eller allmän sammankomst, inte i fråga om en inkvarterings- eller förplågnadsrörelse, en campingplats eller ett

passagerarfartyg. Ifrågavarande undersökning kan även ske på ett annat lämpligt sätt, t.ex. genom att känna efter utanpå kläderna.

Praktiskt genomförande

Med tanke på visiteringens smidighet rekommenderas att arrangören av den offentliga tillställningen ser till att det finns en lämplig plats för visiteringen och att tillräckligt många ordningsvakter reserverats för visiteringen.

I praktiken överläts största delen av de under offentliga tillställningar eller allmänna sammankomster förbjudna medlen och föremålen frivilligt åt tillställningsarrangören för förvaring före visiteringen, eller elimineras genom att sätta ämnet eller föremålet i ett avfallskärl. Arrangören skall ta hand om föremål som vid visiteringen eventuellt tagits i förvaring.

Tillträdeskontrollen genomförs för personer som ämnar ta sig in på arrangemangsområdet för den offentliga tillställningen, inom områden som arrangören av den offentliga tillställningen reserverat för kontroll, vid "portarna". Kontrollen är till sin karaktär s.k. genomströmningskontroll där det även för en stor mängd köande människor genomförs visitering för att hindra att personen inte tar med sig ovannämnda förbjudna föremål eller ämnen till området för den offentliga tillställningen. I kontrollen utreds inte personernas identitet.

I praktiken genomförs kontrollen som masskontroll vid entrépunkten för vilken tillräckligt ordningsvakter reserverats redan på förhand, både män och kvinnor, för att kontrollen skall kunna skötas snabbt och sakligt. Vid kontrollen skall speciell uppmärksamhet fästas vid saklig behandling av personen. Syftet med kontrollen är att avlägsna förbjudna ämnen och föremål, inte att helt och hållet tömma fickor och väskor.

5.3.2 Visitering vid gripande – Visitering av en gripen person

En ordningsvakt har i samband med gripande som avses i 7 § 2 mom. rätt att kroppsvisitera den som gripits för att förvissa sig om att denne inte medför föremål eller ämnen med vilka han kan äventyra förvaringen eller utsätta sig själv eller andra för fara. (LOV 8 § 2 mom.).

En visitering vid gripande är en åtgärd som i samband med gripandet riktas mot en person eller dennes saker för att hitta farliga föremål eller ämnen. Visiteringens syfte är att förbättra ordningsvakternas arbets säkerhet, att säkra att den gripne kan hållas under kontroll av dem samt att förhindra att den gripne utsätter sig själv eller andra för fara.

En visitering som sker i samband med ett gripande kan givetvis inte vara alltför grundlig i alla lägen. Syftet med visiteringen är i första hand att förvissa sig om att gripandet och transporten av den gripne kan ske tryggt.

Visiteringen kan utföras genom att man känner efter utanpå kläderna och genom att farliga föremål eller ämnen, även sådana som har placerats mellan huden och kläderna, fräntas den visiterade. De viktigaste ställena som skall undersökas är fickorna, ärmarna samt områdena vid midjan och vristerna.

Om föremål och ämnen som avlägsnats i samband med visitationen registreras åtminstone av vem och varifrån föremålet eller ämnet tagits i besittning, tidpunkten för besittningstagandet, föremålets eller ämnets karaktär, mängd samt besittningstagare.

När det föremål eller ämne som skall avlägsnas hittas bör visiteringen ändå slutföras enligt den s.k. +1 -regeln, dvs. när föremålet hittas slutförs visiteringen noggrant i fall av eventuella tilläggsfynd.

Sättet att genomföra säkerhetskontrollen kan variera beroende på den visiterades ställning, miljön för genomförandet och den visiterades uppträdande.

Den som sköter utbildningen skall genom en modellvisitering visa de utbildade hur en visitering genomförs i praktiken. Praktiska övningar i hur en visitering skall genomföras skall även hållas i syfte att säkra att den kan ske smidigt och på rätt sätt. Under visiteringen skall ett arbetsäkert handlingssätt iakttas (sprutor i fickorna m.m.) och beredskap för att använda maktmedel finnas om personen börjar motsätta sig visiteringen. I samband med visitering vid gripande innebär det användning av maktmedel om personen hålls på plats om denna försöker hindra genomförandet av visiteringen.

5.3.3 Visitering vid tagande i förvar

Om avsikten är att ta den gripne i förvar skall visiteringen vara grundligare. Kravet på att ordningsvaktens åtgärder skall vara sakliga förutsätter att den ordningsvakt som utför denna grundliga visitering är av samma kön som den visiterade. Visiteringen skall i dessa fall genomföras av en person som är av samma kön som den som visiteras, i ett separat utrymme och i närvaro av ett vittne. En professionell inom hälsovården skall kontrollera den gripnes hälsotillstånd innan tagandet i förvar.

Till anmälan om förvar skall fogas en förteckning över egendom som fråntagits den som tagits i förvar. Den som tagits i förvar och ordningsvakten skall underteckna egendomsförteckningen. Om den som tagits i förvar inte undertecknar egendomsförteckningen, skall två ordningsvakter intyga förteckningens riktighet med sina underskrifter. I egendomsförteckningen skall noggrant antecknas egendomens art och mängd. Den egendom som överlämnats skall antecknas i egendomsförteckningen. Även andra anteckningar om egendomen får göras. En kopia av egendomsförteckningen skall lämnas till den som tagits i förvar på dennes begäran.

När den som tagits i förvar frigges från förvaringslokalen skall den egendom som omhändertagits återlämnas, om det inte enligt lag finns något hinder för återlämnandet av egendomen. Den som hållits i förvar skall underteckna egendomsförteckningen då han eller hon återfått sin egendom. Om den som hållits i förvar inte undertecknar egendomsförteckningen, skall två ordningsvakter med sina underskrifter intyga riktigheten av arten och mängden återlämnad egendom.

5.3.4 Rätten att frånta en person förbjudna föremål och ämnen

Ordningsvakten har rätt att frånta en person föremål och ämnen som avses i 1 och 2 mom. och som påträffats vid visiteringen. Ordningsvakten har också rätt att frånta en person som befinner sig inom hans tjänstgöringsområde föremål eller ämnen som påträffats vid visiteringen eller annars och som kan användas vid brott mot eller hot om brott mot liv eller hälsa eller som det annars enligt lag eller bestämmelse som meddelats med stöd av lag är förbjudet att medföra till området. (LOV 8 § 3 mom.)

Om ovannämnda föremål eller ämnen har påträffats vid visitering av en person har ordningsvakten rätt att frånta personen dem. Vid fråntagande av förbjudna föremål och ämnen måste man beakta såväl de förbud som stadgas i lag som de förbud anordnaren av tillställningen eller polisen utfärdat enligt 23 § lagen om sammankomster. De sistnämnda förbuden har kunnat utfärdas i fråga om t.ex. medhavande av alkohol till tillställningen.

Föremål eller ämne som upptäcks på annat sätt

Det syns att en person som befinner sig inom tjänstgöringsområdet innehar t.ex. en kniv gömd i kläderna eller det finns tydliga tecken på gömda föremål i kläderna. Ordningsvakten kan i dessa situationer frånta personen det förbjudna föremålet eller ämnet, om han är säker på att ett sådant föremål eller ämne olovligt innehas.

5.3.5 Förfarande gällande fråntagna föremål och ämnen

De föremål och ämnen som fråntagits någon skall utan dröjsmål överlämnas till polisen eller, om inga hinder enligt lag finns, återlämnas till ägaren eller innehavaren när han avlägsnar sig från platsen. (LOV 8 § 4 mom.)

Beslagtagna föremål och ämnen skall utan dröjsmål återlämnas till deras ägare eller innehavare då denne avlägsnar sig från platsen, om inga hinder enligt lag föreligger för detta. Denna bestämmelse hindrar således t.ex. att det återlämnas skjutvapen, sprängämnen, eggvapen eller andra motsvarande föremål eller ämnen som det finns grundad anledning misstänka att kan användas för ett brott mot liv och hälsa. I 9 och 10 § ordningslagen ingår bestämmelser om farliga föremål och föremål och ämnen som kan användas för att skada någon annan samt innehav av dessa på bl.a. allmän plats. Lämpliga förvaringsutrymmen skall finnas för förvaring av beslagtagna föremål och ämnen.

Föremål och ämnen som omhändertagits i samband med visiteringen måste förvaras i ett låst utrymme eller i ett utrymme med kontinuerlig övervakning. De föremål och ämnen som tas i förvar skall ses efter väl. När tillställningen avslutats eller när personen avlägsnar sig från händelseplatsen skall föremål och ämnen som omhändertagits i samband med visiteringen återlämnas till den person de fråntagits av. De föremål och ämnen som inte kan återlämnas skall utan dröjsmål överlämnas till polisen på den ort där tillställningen anordnas. När omhändertagna föremål och ämnen återlämnas bör man registrera åtminstone till vem föremålen eller ämnena överlämnats, de överlämnade föremålens och ämnenas karaktär och mängd, tidpunkten för överlämnandet samt uppgifterna om överlämnaren.

Ordningsvakten har ändå inte ens i samband med visiteringen vid gripandet befogenheter att utreda personens identitet eller konstatera denna med hjälp av

föremål som frångåtts personen. På grund av kravet på en så noggrann registrering som möjligt av föremålen är det tillåtet att t.ex. registrera en identifierande uppgift om innehavaren till ett frångått körkort eller identitetskort. Med detta förfarande vill man trygga rättigheterna för innehavarna av föremålen eller ämnena.

Lagligt tillverkade eller importerade alkoholdrycker som en ordningsvakt frångått någon som på basis av sin ålder har rätt att inneha dem, skall återlämnas till personen när den avlägsnar sig från tjänstgöringsområdet. Det bör i synnerhet beaktas att åldersgränsen för innehav av starka alkoholdrycker är 20 år. Vid vissa tillställningar kan enbart innehav av en alkoholdryck utgöra ett hinder för tillträde till tillställningen. Frågan avgörs av ordningsvakten från fall till fall.

En person kan frivilligt avstå från innehavd egendom före eller i samband med visiteringen.

5.4 ANVÄNDNING AV MAKTMEDEL

5.4.1 Syftet med användningen av maktmedel

I sitt uppdrag har en ordningsvakt rätt att när han vägrar en person tillträde till eller avlägsnar någon från en plats, griper en person, visiterar en gripen person, hindrar att någon som gripits flyr, frångår någon ett föremål eller ämne eller avlägsnar ett hinder använda maktmedel i den mån det behövs och kan anses försvarligt. (LOV 9 § 1 mom.)

Användningen av maktmedel i uppdraget som ordningsvakt är aldrig ett självändamål utan dess syfte är att säkerställa genomförandet av det egentliga uppdraget. Att använda maktmedel är således inte möjligt om uppdraget inte kan genomföras trots att de används. Dessutom förutsätts alltid att användningen av maktmedel skall kunna försvaras. Bestämmelsen om befogenheter att använda maktmedel är inte en självständig befogenhet, utan hör alltid ihop med genomförandet av uppdraget. Den egentliga befogenheten hänför sig alltså till någon annan bestämmelse och användning av maktmedel för att genomföra själva uppdraget är ett nödvändigt tillägg.

Vid övervägande av om maktmedel skall användas skall särskilt bestämmelsen i 3 § lagen om ordningsvakter tas i beaktande. Enligt denna bestämmelse skall ordningsvakten i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar upprätthålla ordningen och säkerheten inom sitt tjänstgöringsområde. Om exempelvis de förutsebara följderna av användningen av maktmedel skulle medföra större kostnader, skada eller hälsorisk än det som åtgärden syftar till att förhindra, skall man avstå från att använda maktmedel. Det kan också vara ändamålsenligt att avstå från att använda maktmedel i även andra motsvarande fall. En sådan orsak kan vara t.ex. att förseelsen är ringa. Å andra sidan kan läget vara så brådskande och farligt att man i vissa situationer så gott som omedelbart måste ta till maktmedel. En pågående misshandel kräver tillgripande av maktmedel snabbt och tillfälligt för att lugna ner situationen, misshandlarna skiljs åt och hålls åtskilda från varandra.

Definitionen i bestämmelsen om ordningsvaktens användning av maktmedel beträffande de situationer där detta är möjligt är uttömmande. Bestämmelsen definierar således den rätt att använda maktmedel utöver de normala medborgarrättigheterna som ordningsvakten uttryckligen har vid utförandet av sitt uppdrag.

Med avlägsnande av ett hinder avses i maktmedelsbestämmelsen bl.a. att t.ex. ett fordon som blockerar utgången avlägsnas i en olyckssituation. Bestämmelsen möjliggör även att en person som hindrar ordningsvakten att utföra sina uppgifter avlägsnas. Att gripa tag i personens hand och leda ut personen i transportgrepp är ett exempel på användning av maktmedel i samband med avlägsnande.

Användningen av maktmedel gäller ofta situationer där ordningsvakten i sin uppgift både har rätt och är skyldig att ingripa mot någons rättigheter. Ordningsvakten skall således alltid ha lagenlig befogenhet att använda maktmedel. Som maktmedel, om än lindriga, anses exempelvis en ordningsvaks handlingar när han fysiskt hindrar inträde för en person genom att ställa sig i dörröppningen.

De maktmedel som används skall vara nödvändiga för genomförandet av uppdraget. Om målet uppnås med andra lindrigare metoder måste dessa tillgripas även om de tidsmässigt kräver mer. Om det igen förefaller som om målsättningen inte kan uppnås ens med hjälp av maktmedel, skall man avstå från dessa. Maktmedel skall användas vid rätt tidpunkt, inte för tidigt eller för sent eller när motståndet redan har upphört. Det är således inte längre möjligt att använda maktmedel i en situation där gripandet redan har gjorts och den gripne är lugn och omhändertagen av ordningsvakten. Vid behov kan personen varnas om att maktmedel kommer att användas.

Då maktmedel tillgrips skall förutsättningar för detta finnas eller vara omedelbart överhängande. Ett exempel på användning av maktmedel i samband med vistering vid gripande är att hålla en person på plats om denna försöker hindra visteringen. Maktmedel kan rikta sig mot såväl en person som mot egendom.

5.4.2 Maktmedlens försvarlighet

Frågan om huruvida maktmedlen är försvarliga skall bedömas med hänsyn till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, de resurser som står till förfogande samt övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. (LOV 9 § 2 mom.)

Maktmedelsbestämmelsen i lagen om ordningsvakter innehåller förutom ovannämnda krav på att maktmedlen skall behövas dessutom en punkt där man strävar efter att definiera huruvida maktmedlen är försvarliga. Det är dock omöjligt att i lag detaljerat definiera hurdana maktmedel som kan anses försvarliga i olika situationer, eftersom dessa är så individuella. Bedömningen av om användningen av maktmedel är försvarlig skall därför alltid göras från fall till fall på basis av en helhetsbedömning av den föreliggande situationen.

Som faktorer som skall tas i beaktande vid helhetsbedömningen nämns i bestämmelsen särskilt hur viktigt och brådskande uppdraget är, motståndets farlighet och de resurser som står till buds. Dessa omständigheter kan påverka

helhetsbedömningen på många olika sätt beroende på vilka övriga faktorer som skall tas i beaktande. T.ex. resursernas otillräcklighet kan i vissa farliga och brådskande situationer vara en faktor som gör det försvarligt att använda strängare maktmedel. Resurserna kan på motsvarande sätt i en situation vara fullständigt otillräckliga. Man bör då helt och hållet avstå från att använda maktmedel. I övervägandet hur farligt motståndet är skall hänsyn tas till personens ålder (barn/åldring), personens fysiska storlek och personens utrustning (kniv, bobollsträ o.d.).

I samband med användning av maktmedel måste de utomståendes rättigheter och säkerhet beaktas. Användningen av maktmedel måste ske på ett säkert, förutseende och allmänt acceptabelt sätt.

5.4.3 Maktmedelsutrustning och bärande av denna samt sätt att använda maktmedel

Tillåtna maktmedelsredskap för ordningsvakter är gasspray samt handfängsel, handfängsel i plast och en batong som är högst 70 centimeter lång som avses i skjutvapenlagen(1/1998) 11 §.

I ordningsövervakningsuppgifter får en ordningsvakt inte i onödan bära på sig maktmedelsredskap. Gasspray får endast bäras av en ordningsvakt som har fullgjort sådan utbildning för bärande av gasspray i bevakningsuppgifter som avses i 29 § 2 mom. i lagen om privata säkerhetstjänster. På basis av 2 a § 2 mom. i denna lag, får en person som blivit godkänd som ordningsvakt innebära maktmedelsredskap i sina uppgifter.

En ordningsvakt skall bära sina maktmedelsredskap under dräkten så att de inte kan observeras av andra. Om maktmedelsredskapen inte kan bäras under dräkten, får de bäras i ett slutet hölster som fästs vid bältet. En batong får bäras synlig till den del som den på grund av sin storlek inte kan bäras under dräkten eller i ett slutet hölster. (LOV 10 §)

En ordningsvaks maktmedelsredskap får innehas och användas av en ordningsvakt som på godkänt sätt genomgått ordningsvaksutbildning enligt inrikesministeriets bestämmelser. En ordningsvakt som tillsatts för en enskild tillställning med beslut om godkännande av polisen har inte rätt att i sin uppgift bära maktmedelsredskap.

Tillåtna maktmedelsredskap för en ordningsvakt är:

- gasspray enligt skjutvapenlagen,
- handklovar,
- knipförband av plast samt
- en högst 70 cm lång batong. Batongen skall ha en fast struktur, inte sjunka ihop och vara tillverkad i något annat än metall. Godkända batonger skulle sålunda vara släta batonger i gummi, plast eller trä.

I sina uppgifter får en ordningsvakt inte i onödan bära på sig maktmedelsredskap. Detta innebär bl.a. att en ordningsvakt alltid skall kunna framlägga en grund för att eventuellt bära på sig ett maktmedelsredskap. Grunden kan hänföra sig till exempelvis ordningsvaktens egen säkerhet eller tjänstgöringsområdets natur men grunden måste objektivt betraktad vara hållbar. Maktmedelsredskap skall bäras så att de inte kan observeras och de skall i regel placeras under dräkten. Om

maktmedelsredskapen bärs på dräkten, skall de, med undantag av batongen, bäras i ett slutet hölster.

För att få bära gassprayer i ordningsövervakningsuppgifter krävs förutom den grundläggande utbildningen, att den allmänna delen av användning av specialmaktmedel och specialdelen i utbildningen om gassprayer avlagts. Förutom att utbildningen genomgått skall den ordningsvakt som i sina uppgifter bär gasspray uppfylla kraven för innehav av gasspray enligt skjutvapenlagen (personligt tillstånd för gasspray eller tillstånd som beviljats för samfund). Dessutom skall en ordningsvakt som tillsatts med stöd av ordningslagen ha samtycke av bevakningsföretagets ansvarsperson till att bära gasspray.

En ordningsvakt enligt ordningslagen kan i uppgifterna (ställen och fordon som fastställs i ordningslagen) bära på sig också en teleskopbatong som maktmedelsredskap. För detta krävs dessutom lämplig utbildning.

Den ordningsvakt som använder maktmedel skall dels ha den omdömesförmåga som behövs, dels sådan utbildning och skicklighet som användningen av maktmedel kräver samt de fysiska förutsättningar som behövs.

Som maktmedel kan användas både fysisk kraft och maktmedelsredskap. Ordningssvakten bör vara säker i sin användning av maktmedel; när maktmedel används skall slutresultatet vara förutsebart och det som eftersträvs och maktmedlen skall vara allmänt godkända transport- och kontrollgrepp. När maktmedel används är slag och sparkar mot könsorganen samt strypgrepp o.d. förbjudna.

5.4.4 Medförande av hund

Med tillstånd som beviljats av polisinrättningen på den ort där tillställningen ordnas

får en ordningsvakt i ordningsövervakningsuppgifter medföra en hund som

1) på godkänt sätt har genomgått lydnadskontroll motsvarande de krav som inrikesministeriet fastställt,

2) han eller hon har varit förare för vid lydnadskontrollen,

3) är minst två men högst 10 år gammal,

4) är registrerad och identifikationsmärkt så att den på ett tillförlitligt sätt kan individualiseras,

5) han eller hon kan behärska, samt

6) som inte till sina egenskaper har visat sig vara olämplig för att medföras i ordningsövervakningsuppgifter.

En ordningsvakt får i ordningsövervakningsuppgifter medföra en hund som uppfyller de krav som anges i 1 mom. i två år från det godkännande som avses i 1 punkten.

Det tillstånd som avses i 1 mom. kan beviljas om tillställningens omfattning, art eller den plats där tillställningen arrangeras av grundad anledning som hänför sig till upprätthållandet av ordningen förutsätter att en hund medförs. Vid tillställningen skall hunden bära munkorg som på polisens order kan avlägsnas, om man på grund av någons uppförande eller av annan motsvarande anledning kan dra den slutsatsen att säkerheten för dem som deltar i tillställningen är hotad. (LOV 11 §)

I lagen om ordningssvakter ingår en specialbestämmelse om att medföra hund i vissa ordningsövervakningsuppgifter. Att medföra hund förutsätter alltid tillstånd av polisen på den ort där tillställningen ordnas.

Hunden skall vid ordningsövervakningsuppdrag alltid ha munkorg som kan tas av endast på förordnande av polisen. En hund som medförs vid ordningsövervakningsuppdrag och den ordningsvakt som är dess förare skall dessutom godkännas i den lydnadskontroll som ordnas av Polisyrkeshögskolan. Lagstiftningen ställer vissa ytterligare villkor på bl.a. hundens ålder och egenskaper samt kontrollen över den. (Se vid behov närmare inrikesministeriets förordning om hund som medförs i bevaknings- och ordningsövervakningsuppgifter 782/2002).

5.4.5 Maktmedel då en polisman bistår

När en ordningsvakt bistår polisen gäller dessutom vad som i 27 § polislagen (493/1995) bestäms om rätten för en person som tillfälligt bistår en polisman att använda maktmedel. (LOV 9 § 3 mom.)

Den som på begäran eller med samtycke av en polisman tillfälligt bistår en polisman i en situation där bistånd från en utomståendes sida måste anlitas vid användning av maktmedel på grund av ett synnerligen viktigt och brådskande polisiärt tjänsteuppdrag har rätt att under polismannens uppsikt använda sådana nödvändiga maktmedel som polismannen med stöd av sina befogenheter ger honom fullmakt till. (PoL 27 § 3 mom.)

När en ordningsvakt bistår polisen kan han på basis av polisens anvisningar ges större befogenheter än de som han har enbart på grundval av sitt eget uppdrag. Polisen kan t.ex. vid en offentlig tillställning ge ordningsvakten befallningar i vilka ingår mer omfattande befogenheter för att använda maktmedel än ordningsvakten annars har. Dessa maktmedel används alltid under tillsyn och styrning av polismannen. Närmare bestämmelser om en polisman's användning av maktmedel finns i inrikesministeriets förordning om polisens användning av maktmedel. Bistående av en polisman betyder dock inte att ordningsvakten blir en tjänsteman.

5.4.6 Användningen av maktmedel och situationer som ger rätt att använda maktmedel

I fråga om rätten att använda maktmedel för utförande av tjänsteuppdrag eller av någon annan jämförbar orsak samt om rätten att bistå personer som har utsetts att övervaka ordningen föreskrivs särskilt genom lag. (SL 4 kap 6 § 1 mom.)

Strafflagen innehåller en allmän bestämmelse enligt vilken det särskilt skall föreskrivas i lag om rätten att använda maktmedel för att utföra ett tjänsteuppdrag eller av någon annan jämförbar orsak. Detta krav omfattar också rätten att bistå personer som har utsetts att övervaka ordningen. Med detta vill man understryka att rätten att använda maktmedel alltid förutsätter en särskild fullmakt i lag.

Rätten att använda maktmedel kan inte grunda sig på bestämmelser på förordningsnivå utan en klar fullmakt i lag. Av denna orsak föreskrivs det i 9 § lagen om ordningsvakter om ordningsvaktens rätt att använda maktmedel.

Endast i undantagsfall kan det finnas rätt att använda maktmedel förutom vid utförandet av egentliga tjänsteuppdrag. Personer som har rätt till detta är

exempelvis ordningsvakter (LOV 9 §), kaptener på luftfarkoster och fartyg, väktare samt vanliga medborgare som handlar utifrån den allmänna rätten att gripa. Med tanke på situationer av detta slag föreskrivs i den ovannämnda lagen att rätten att använda maktmedel kan beviljas också av andra med tjänsteuppdrag jämförbara orsaker. Ett typiskt uppdrag som är jämförbart med ett tjänsteuppdrag gäller upprätthållandet av ordning och säkerhet på ett visst område, en uppgift som till sin karaktär är sådan att den ankommer på staten, men som då och då har överförts också på andra. Rätten att använda maktmedel förutsätter emellertid alltid ett bemyndigande i lag.

Rätten för en utomstående som bistår en myndighet eller motsvarande att använda maktmedel förutsätter alltid en särskild fullmakt i lag. Bistånd till myndigheter eller motsvarande kräver begäran eller samtycke av den som skall bistås. Man bör inte på eget initiativ bistå i en situation där maktmedel används. För bistånd till en myndighet eller motsvarande har en utomstående rätt att enligt följande lagar använda maktmedel: polislagen, lagen om gränsbevakningsväsendet, tullagen, lagen om verkställighet av straff, luftfartslagen, lagen om upprätthållande av ordning i kollektivtrafik och sjömanslagen.

I lagen finns ingen specialbestämmelse om en utomståendes rätt att använda maktmedel när han eller hon bistår en ordningsvakt.

5.4.7 Gränserna för tillåtna maktmedel

När maktmedel används får endast sådana åtgärder tillgripas som är nödvändiga för att uppdraget skall kunna utföras och som utifrån en helhetsbedömning skall anses försvarliga med beaktande av hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är samt situationen också i övrigt. (SL 4 kap 6 § 2 mom.)

För utförande av tjänsteuppdrag eller av någon annan jämförbar orsak får användas endast sådana maktmedel som uppfyller vissa i lag föreskrivna villkor. I bestämmelsen ovan föreskrivs om villkoren och således de tillåtna maktmedlens gränser.

Nödvändighet

Åtgärderna skall vara nödvändiga för utförandet av ett uppdrag som föreskrivs i lag. Med detta avses att användning av maktmedel inte får vara den primära åtgärden om uppdraget kan skötas på annat sätt, t.ex. genom att diskutera. Frågan om maktmedlens nödvändighet bedöms separat i samband med varje enskilt uppdrag. Nödvändighetskravet hänför sig för det första till hur stränga maktmedlen är. Det lindrigaste medel som fyller syftet skall användas. Om samma resultat hade kunnat nås genom lindrigare medel, innebär detta att maktmedel som inte har varit nödvändiga, dvs. som har varit strängare än vad som var nödvändigt. Nödvändighetskravet innehåller även en tidsmässig avgränsning. Föregripande maktmedelsanvändning är inte nödvändig i den mening som avses i lagrummet. Inte heller maktmedel som har pågått för länge är nödvändiga. När maktmedlen inte längre behövs skall användningen således upphöra. Till nödvändighetskravet i samband med maktmedelsanvändning kan anknytas också en effektivitetsrelaterad dimension. Denna omständighet skulle visserligen också kunna bedömas utifrån försvarlighetsaspekter. Om medlen inte under några som

helst omständigheter hade kunnat resultera i det som avsågs, kan dessa inte heller anses nödvändiga med tanke på uppdraget. Om medlen inte kommer att leda till resultat, skall man således avstå från dem.

Endast det att maktmedlen är nödvändiga berättigar inte till användning av dem. Medlen måste också utifrån en helhetsbedömning vara försvarliga. Då skall hänsyn tas till hur viktigt och brådskande uppdraget är och hur farligt motståndet är samt till situationen i övrigt.

Försvarlighet

Med detta avses att åtgärderna skall vara proportionerliga: man måste bedöma hur viktigt uppdraget är i förhållande till den kränkning av intressen som är en följd av den maktmedelsanvändning som är nödvändig för att uppdraget skall kunna utföras.

Likhetstecken kan sättas mellan försvarlighetskravet i bestämmelsen och kravet på proportionalitet jämte hithörande intresseavvägning; hur stränga medlen är och vilka olägenheter de förorsakar skall stå i ett rimligt, det vill säga riktigt och skäligt förhållande till det som eftersträvas. Vid bedömningen skall beaktas enskilda kriterier såsom hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är samt övriga omständigheter av betydelse vid helhetsbedömningen. Maktmedlens proportionalitet har ofta beskrivits med exemplet "skjut inte äppeltjuven". Med detta avses att även om det finns grunder för åtgärder (snatteri), kan användning av extrema maktmedel inte komma i fråga. Åtgärden (gripande genom att skjuta) är inte i proportion till det brott som begåtts.

Viktighet, angelägenhet och farligt motstånd

Innan maktmedel används skall man bedöma hur viktigt och brådskande uppdraget är och hur farligt motståndet är. Om en person visar sig inneha ett förbjudet alkoholpreparat under sina kläder bör man innan åtgärder vidtas också beakta hur stor skada preparatet kan orsaka under tillställningen. En ordningsvakt har rätt att frånta personen preparatet, men innan detta görs bör man också ställa åtgärderna i relation till det resultat som eftersträvas. Om personen t.ex. befinner sig mitt i en folksamling kan situationen urarta om åtgärder vidtas. Det kan vara klokt att vänta på att personen förflyttar sig till en annan plats innan man närmar sig honom. Med andra ord måste man överväga hur viktigt och brådskande det är att genast vidta åtgärder för att frånta personen alkoholpreparatet. Dessutom bör man fundera på vilka förutsättningar man har för att utföra åtgärden. Om personen är storvuxen och man vet att han t.ex. utövar kampsporter, kan det vara bra att tillkalla hjälp av kollegor för att situationen inte skall trappas upp.

5.4.8 Excess i samband med användning av maktmedel

Har de gränser som föreskrivs i 2 mom. överskridits vid användningen av maktmedel, är gärningsmannen dock fri från straffansvar, om det finns synnerligen vägande grunder för att anse att det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av gärningsmannens ställning och utbildning samt hur viktigt uppdraget och hur oförutsedd situationen var. (SL 4 kap 6 § 3 mom.)

Om vid användningen av maktmedel har överskridits de gränser som föreskrivs i 4 kap. 6 § 2 mom. strafflagen (behandlades i föregående punkt) kan gärningsmannen helt befrias från straffansvar. Detta är möjligt när det finns synnerligen vägande grunder för att anse att det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av hans ställning och utbildning samt hur viktigt uppdraget och hur oförutsedd situationen var.

Excess i samband med användning av maktmedel är en ursäktande grund. Det avgörande är om de överskridna maktmedlen kan anses försvarliga och ursäktliga i det aktuella fallet. De grunder som iaktas vid bedömningen påminner mycket om de omständigheter som tillmäts betydelse i samband med frågan om excess i nödvärn. Tillämpningsområdena för reglerna om maktmedelsanvändning och den allmänna nödvärnsbestämmelsen överlappar varandra i synnerhet i situationer där de lagbestämda maktmedelsgränserna har överskridits. I rättspraxis står man inför svåra gränsdragningsproblem när man dryftar vilkendera bestämmelsen som skall tillämpas på fallen.

För nödvärnets vidkommande är det framför allt frågan om hur farligt och oförutsett angreppet är, dvs. omständigheter som gör felbedömningarna förståeliga mot bakgrunden av hur rädd, ängslig eller skräckslagen gärningsmannen var. Situationen har följaktligen redan hunnit bli rätt kritisk och maktmedel används här snarare för att rädda personens eget eller någon annans liv än i syfte att utföra något visst tjänsteuppdrag. Om situationen har glidit över till området för allmänt nödvärn, bedöms fallet som allmän nödvärnsexcess enligt de normspecifika kriterierna. På en ordningsvakt kan på goda grunder ställas högre krav än på vanliga medborgare. Den omständigheten att en vanlig medborgare i avsaknad av den utbildning en ordningsvakt har väl kan tänkas gå till förståeliga överdrifter i vissa situationer, medför inte nödvändigtvis att en ordningsvaks förfarande i en motsvarande situation är ursäktligt.

Excess i samband med användning av maktmedel föreligger däremot, när situationen fortfarande kan hänföras till tjänsteutövning, med det inte är frågan om att personens eller någon annans liv eller hälsa direkt skulle skyddas. Att maktmedlen överskreds berodde inte här i sig på att ordningsvakten oroades eller var rädd för sin egen säkerhet, utan på att han eller hon var alltför nitisk i sin tjänsteutövning och i sitt uppdrag. Omständigheter som skall beaktas i samband med sådana felbedömningar är bl.a. situationens oförutsedda karaktär, ordningsvaktens utbildning och personliga förutsättningar, den tid som stod till förfogande för att överväga saken samt mängden motstånd. Utbildningens funktion är å andra sidan just att reducera detta slags felbedömningar.

Bestämmelsen i strafflagen som medger att gärningsmannen helt befrias från straffansvar kan bli tillämplig i situationer maktmedel används med stöd av 9 § lagen om ordningsvakter. Bestämmelsen kan bli tillämplig även i fråga om excess vid användning av maktmedel, om gärningsmannen på grundval av 27 § polislagen har bistått en polisman i en situation där maktmedel har använts.

För att bestämmelsen i 4 kap. 6 § 3 mom. strafflagen om den ursäktande grund som ansluter sig till användning av maktmedel skall kunna tillämpas vid excess i

samband med användning av maktmedel skall det alltid finnas en särskild bemyndigandebestämmelse i lag som har varit grunden till att maktmedel använts.

5.5 NÖDVÄRN

En försvarshandling som är nödvändig för att avvärja ett påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp är tillåten som nödvärn, om inte handlingen uppenbart överskrider det som utifrån en helhetsbedömning skall anses försvarligt. Vid bedömningen skall beaktas angreppets art och styrka, försvararens och angriparens person samt övriga omständigheter. (SL 4 kap 4 § 1 mom.)

I 4 kap. 4 § 1 mom. strafflagen föreskrivs om rätten att avvärja ett påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp.

5.5.1 Tidsmässig utsträckning - påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp

Tidsmässigt inleds en nödvärnssituation enligt gällande lag när det föreligger ett "påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp". Ett angrepp har påbörjats eller är överhängande när en omedelbar fara hotar rättsligt skyddade intressen. Att en fara är endast hotande räcker inte, om inte omständigheterna ger vid handen att hotet alldeles strax skall sättas i verket. Nödvärnsrätten varar så länge som angreppet fortsätter eller det av angriparens beteende går att sluta sig till att en ny rättskränkning är överhängande. I synnerhet ett överhängande angrepp kan vara svårt att identifiera och motivera i efterhand. Vid bedömningen av "överhängande hot" är det trots allt fråga om en subjektiv känsla. Det kan bäst beskrivas med hjälp av ickeverbal kommunikation. En person som har hotat att "slå på käften" tystnar, skulderna spänns, händerna knyts och personen tar ett steg mot ordningsvakten. Då har ordningsvakten grundad anledning att befara ett överhängande angrepp och använder gasspray mot angriparen. Det är alltså viktigt att man genast efter en incident kan beskriva situationen för myndigheterna så som man själv upplevde den.

Gränserna för nödvärn kan även överskridas genom att försvar inleds för tidigt eller fortgår längre än nödvändigt. Försvar som inleds för tidigt och som fortsätter längre än vad som utifrån en helhetsbedömning med hänsyn till angreppets art och styrka, försvararens och angriparens person samt övriga omständigheter skall anses försvarligt kan konstituera excess i nödvärn.

Nödvärn är inte tillåtet, om t.ex. den tillägnade egendomen finns hos brottslingen i tryggt förvar. Också i dessa situationer kan det vara motiverat att ge ägaren en möjlighet att trygga sina rättigheter i efterhand. Denna rätt ges då i form av en ansvarsfrihetsgrund enligt 2 a § tvångsmedelslagen gällande självtäkt. I fråga om egendomsrelaterade kränkningar begränsar sig nödvärnsrätten till den egentliga gärningssituationen. Gränsen mellan nödvärn och laglig självtäkt blir vid egendomsrelaterade brott självfallet glidande. Frågan om förfarandet är berättigat eller inte avgörs i bägge fallen mestadels utifrån samma grunder.

5.5.2 Obehörigt angrepp

Med obehörighet avses här att en åtgärd som utförs i nödvärn saknar laglig grund. Man kan t.ex. inte åberopa nödvärn som försvar mot ett gripande som utförs av en

polisman, om polismannen har laglig befogenhet för gripandet. Om gripandet som utförs av polismannen däremot är olagligt gäller rätten till nödvärn som vanligt.

Angrepp uppfattas vanligen som fysiska åtgärder såsom sparkar, slag osv. Det är dock inte alltid nödvändigtvis en sådan handling, utan angrepp kan ta sig uttryck som t.ex. frihetsberövande. T.ex. en person som sitter på en parkbänk förbjuds att stiga upp från bänken, och detta understryks genom att placera handen på personens axel. Då kränker man rörelsefriheten och det är fråga om ett angrepp, om än ett lindrigt sådant. Detta inverkar i sin tur automatiskt på hurdana åtgärder man kan ta till i nödvärn mot ett sådant angrepp. Det lindrigaste sättet torde i detta fall vara att vifta bort handen från axeln och avlägsna sig från platsen.

5.5.3 Nödvändig försvarshandling för att avvärja ett angrepp

Med avvärjande avses att man försvarar sig, inte att man själv inleder ett angrepp. Därför är endast en försvarshandling tillåten. Det är detta som termen nödvärn syftar på. Avvärjande står i direkt samband till den tidsmässiga dimensionen, eftersom endast ett påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp kan avvärjas. Att hämnas för en redan avslutad handling är straffbart i och med att det inte är nödvändigt för att avvärja angreppet. Nödvärnsrätten upphör t.ex. i en misshandelssituation när angriparen avstår från sitt angrepp eller angreppet avvärjs genom att försvararen får kontroll över angriparen.

5.5.4 Försvarlighet - en helhet

Försvarlighet bedöms som en helhet från fall till fall. Det som i en situation är försvarligt är det inte nödvändigtvis i en annan situation. Allmänt taget: nödvärn är tillåtet, om inte handlingen uppenbart överskrider det som utifrån en helhetsbedömning skall anses försvarligt. Vid bedömningen skall beaktas angreppets art och styrka, försvararens och angriparens person samt övriga omständigheter.

- Försvarligheten av användning av maktmedel

Vid bedömningen av om de använda maktmedlen varit försvarlig skall beaktas inte bara hur betydelsefullt skyddsintresset och hur farligt angreppet varit, utan också det våld som har brukats vid försvaret och de våldsrelaterade skador försvaret gett upphov till. För ett ringa förmögenhetsintresses skull är det inte tillåtet att förorsaka någon t.ex. allvarliga skador mot liv eller hälsa.

- Försvarligheten av nödvärn

Å andra sidan har den som försvarar sig i en nödvärnssituation dock fortfarande rätten på sin sida, varför det inte är fråga om det slags intresseavvägning som görs vid nödtillstånd. För avvärjning av ett angrepp mot den kroppsliga integriteten har man sålunda rätt att använda kraftigare maktmedel än vad angriparen använder. För att avvärja obehöriga angrepp mot egendom får man på motsvarande sätt orsaka angriparen egendomsskador, som eventuell t.o.m. klart överstiger värdet av det intresse som räddades genom försvaret. Enligt nödvärnsrätten är det tillåtet att försvara enbart förmögenhetsintressen, även om detta förutsätter att angriparens kroppsliga integritet kränks eller att hans hälsa skadas. Att liv offras bara för att något förmögenhetsintresse skall kunna räddas

kan knappast under några som helst omständigheter anses som en rättsenlig nödvärnshandling. Om bestämmelsen om excess i nödvärn blir tillämplig eller ej, måste dock avgöras särskilt.

Även försvararens och angriparens person samt de förhållanden under vilka angreppet ägde rum är av betydelse vid försvarlighetsbedömningen. Vid bedömningen kan hänsyn tas till t.ex. försvararens ålder, kön och den fysiska skillnaden mellan honom och angriparen. Om angriparen igen är ett barn eller en person som inte är fullt tillräknelig, är det inte nödvändigtvis alltid motiverat att strängt hålla på sina rättigheter i en sådan försvarssituation. Av den som avvärjer ett dylikt angrepp kan i allmänhet krävas större återhållsamhet än av den som befinner sig i en situation där kränkningen föranleds av en vuxen som är fullt på det klara med vad han eller hon gör och med sakläget. Smidighet kan förväntas i synnerhet i situationer där angreppet i sig av subjektiva orsaker inte skall leda till straff, t.ex. när angriparen är ett barn, en psykiskt sjuk eller annars otillräknelig person eller någon som handlar i villfarelse. Dessutom bör man alltid beakta att personen eventuellt kan vara beväpnad. Om ordningsvakten som vidtar nödvärnsåtgärder till sina fysiska egenskaper och färdigheter är klart överlägsen angriparen, men angriparen t.ex. har en kniv i handen och hotar med den, är användningen av gasspray som nödvärnsmedel sannolikt tillåtet. Om samma angripare å andra sidan hotar ordningsvakten utan eggvapen är användning av gasspray troligen inte motiverat. I detta fall bör man använda det lindrigaste effektiva maktmedlet, t.ex. kontrollgrepp.

5.5.5 Försvar av rättsligt skyddade intressen

De rättsliga skyddsintressen som ger rätt till nödvärn nämns inte särskilt i lag. Detta innebär ändå inte att medborgarna ges en allmän rätt att förhindra brott. Nödvärn är fortfarande ett medel som i första hand syftar till att skydda individens grundläggande rättigheter, närmast den fysiska tryggheten och välmågan, mot obehöriga angrepp. De nödvändiga begränsningarna för rätten till nödvärn framgår av de övriga förutsättningarna i bestämmelsen, och då närmast i samband med bedömningen av nödvärnshandlingens försvarlighet. Även det att nödvärn förutsätter försvar mot angrepp är en omständighet som från kategorin nödvärn redan språkligt utesluter en del av de allra lindrigaste kränkningarna; detsamma gäller för en del av kränkningarna mot diffusa mål. Det utesluter också rätten att skydda sig fysiskt mot t.ex. ärekränkning genom nödvärn. Man kan inte försvara sin ära genom att åberopa nödvärn.

5.5.6 Excess i nödvärn

Har gränsen för nödvärn överskridits vid försvaret (excess i nödvärn), är gärningsmannen dock fri från straffansvar, om omständigheterna var sådana att det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av hur farligt och oförutsett angreppet var samt situationen också i övrigt. (SL 4 kap 4 § 2 mom.)

Ju mera oförutsedd situation och ju kortare betänketid, desto större förståelse röner eventuella felbedömningar. Vid helhetsbedömningen får beaktas framför allt också gärningsmannens subjektiva känslor. I vissa utländska strafflagar talas om "rädsla, skräck och förvirring", uttryck som mycket väl beskriver hurdana känslor

det är fråga om. Känslorna påverkar gärningsmannen så att hans förmåga att korrekt bedöma situationen och att kontrollera sitt handlande är så till vida nedsatt att beteendet blir förståeligt och ursäktligt, om än inte tillåtet.

Det är å andra sidan inte uteslutande fråga om en subjektiv bedömning. Av alla människor förutsätts en viss förmåga till självbehärskning. Enbart den omständigheten att gärningsmannen har svårt för att behärska sig och sina handlingar skall inte i sig berättiga till ansvarsfrihet.

Användning av för stränga maktmedel som beror på aggressiva känslor som har fått fritt utlopp, såsom hat, hämnd eller raseri, gör inte en handling ursäktlig.

Om det förfarande den som enligt sin egen åsikt använt nödvärn har gjort sig skyldig till objektivt sett måste anses klandervärd (han borde ha förmått besinna sig och bedöma situationen på ett bättre sätt), kan dock den föreliggande situationen lindra ansvaret. I dessa fall kan ett förfarande som gränsat till excess i nödvärn beaktas som strafflindringsgrund.

5.6 NÖDTILLSTÅND

En handling som är nödvändig för att avvärja en omedelbar och trängande fara som hotar ett rättsligt skyddat intresse och som är av annat slag än vad som avses i 4 § är tillåten som en nödtillståndshandling, om handlingen utifrån en helhetsbedömning är försvarlig med beaktande av det räddade intressets samt den orsakade skadans och olägenhetens art och storlek, farans ursprung samt övriga omständigheter.

Kan en handling som har begåtts för att rädda ett rättsligt skyddat intresse inte anses tillåten enligt 1 mom., är gärningsmannen dock fri från straffansvar, om det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt med beaktande av hur viktigt det räddade intresset var, hur oförutsedd och tvingande situationen var samt övriga omständigheter. (SL 4 KAP 5 §)

Mom. 1 i strafflagens bestämmelse om nödtillstånd gäller nödtillstånd som en tillåtande grund och mom. 2 som en ursäktande grund.

Samtliga rättsligt skyddade intressen kan skyddas med en nödtillståndshandling. En nödtillståndshandling kan komma i fråga under omständigheter som inte utgör nödvärn.

Omedelbar och trängande fara

Nödtillstånd är, precis som nödvärn, ett yttersta medel. Det fordras således att det inte finns någon annan väg ur situationen. Detta framgår av kravet på en omedelbar och trängande fara. Omedelbarheten hänsyftar på förekomsten av fara. Omedelbarheten ställer följaktligen krav också på den tidsmässiga dimensionen. Att faran skall vara trängande hänvisar till att det inte finns någon annan räddning ur situationen. Ett absolut krav på att det inte skall ha funnits något annat sätt att rädda sig kan leda till oskäligheter, om det t.ex. kan visas att det hade varit möjligt att klara situationen på något mycket mödosamt sätt. Om det sålunda förelåg någon annan, eventuellt svårrealiserbar räddningsmöjlighet, kan handlingen inte anses utgöra en tillåten nödtillståndshandling enligt 1 mom. Till villkoren för tillåtet nödtillstånd hör att faran inte annars kunde avvärjas. Om ett sådant medel hade funnits, men det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen använde sig av

det, skall fallet bedömas enligt den ursäktande grund som anges i lagrummets 2 mom.

För att vara trängande måste faran också uppfylla ett påtaglighetskriterium. Det är inte skäl att tala om nödtillstånd vid alldeles små faror, utan det krävs att det dramatiska element som hör till situationen överstiger en viss tröskel. Det kan vara fråga om en nödtillståndshandling t.ex. om en person bryter sig in i en stuga för att hålla sig varm efter att ha råkat ut för motorfel i en avlägsen bygd i sträng kyla. Då straffas personen inte för skadegörelse e.d., men skadeståndsansvaret för de skador som åsamkats kvarstår. En ytterligare förutsättning är att det inte fanns andra alternativ. Om personen i ovannämnda situation t.ex. skulle ha kunnat tillkalla hjälp med mobiltelefon och det inte skulle ha dröjt särskilt länge innan hjälpen hade anlänt, kan inbrottet i stugan i detta fall inte anses motiverat. Enligt författningen handlar det om en helhetsbedömning; förelåg en omedelbar och trängande fara och var den utförda handlingen nödvändig i nödtillstånd.

Nödtillståndshandlingar kan begås även genom underlåtenhet. I likhet med vad som gäller vid nödvärn förutsätts för ansvarsfrihet även vid nödtillstånd att gärningsmannen känner till eller på ett begripligt sätt tror att han befinner sig i nödtillstånd.

Ursäktande grund

Om det, trots att handlingen inte har begåtts i nödtillstånd, inte skäligen kan förutsättas att personen borde ha handlat på något annat sätt, kan gärningsmannen befrias från straffansvar enligt 2 mom. i bestämmelsen. Då kan det exempelvis vara fråga om att personen saknar tillräcklig förmåga att handla på rätt sätt i situationen. Personen kan inte bedöma situationen rätt t.ex. på grund av sin unga eller höga ålder.

5.7 ALLMÄN RÄTT ATT GRIPA

Anträffas den som har begått brott på bar gärning eller flyende fot får han gripas av vem som helst, om fängelse kan följa på brottet eller om brottet är lindrig misshandel, snatteri, lindrig förskingring, lindrigt olovligt brukande, lindrig bruksstöld av motordrivet fortkärfningsmedel, lindrig skadegörelse eller lindrigt bedrägeri.

Var och en får också gripa den som enligt efterlysning utfärdad av en myndighet har förklarats anhållen eller häktad.

Den gripne skall utan dröjsmål överlämnas till en polisman. (TvML 1 kap 1 §)

Den allmänna rätten att gripa gäller i regel endast brott som kan leda till fängelsestraff. I lagrummet ingår dock vissa brott som endast kan bestraffas med böter vid vilka också den allmänna rätten att gripa kan användas. Utgångspunkten är, att om det enligt sunt förnuft handlar om ett tydligt brott, kan det sannolikt leda till fängelsestraff eller det är ett i förteckningen nämnt lindrigare brott, i samband med vilket den allmänna rätten att gripa gäller. Förutsättningen för den allmänna rätten att gripa är förutom att brottet tillhör någon av de nämnda brottstyperna också att gripandet riktar sig mot en gärningsman som anträffats på bar gärning eller flyende fot.

Med begreppet på flyende fot avses en situation där man precis har upptäckt att ett brott har inträffat. Med begreppet på flyende fot avses igen uttryckligen att den som flyr är gärningsmannen och det inte finns någon förväxlingsfara. Förföljandet har då inletts omedelbart efter att brottet har inträffat och riktar sig med säkerhet mot den riktiga misstänkte.

Var och en får också gripa den som enligt efterlysning utfärdad av en myndighet har förklarats anhållen eller häktad. Ofta kan en sådan person vara farlig och beväpnad, så det lönar sig inte att ta till några extrema åtgärder, utan man bör anmäla personen till polisen.

Om den som skall gripas gör motstånd eller flyr, får den gripande använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att gripa personen i fråga och som utifrån en helhetsbedömning kan anses försvarliga. Vid bedömningen skall hänsyn tas till brottets art, hur den som skall gripas uppträder samt situationen också i övrigt. Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen. (TvML 1 kap 1 §)

I 1 kap. 1 § tvångsmedelslagen föreskrivs också om rätten att använda maktmedel om den som skall gripas gör motstånd eller flyr.

5.8 ORDNINGSVAKTENS SÄRSKILDA SKYLDIGHETER OCH STRAFFRÄTTSLIGA SKYDD

5.8.1 Särskilda skyldigheter som gäller ordningsvakt och den som tillsätter en ordningsvakt och straffregler som föreskrivs som sanktioner för dessa

En ordningsvakt som uppsåtligen eller av oaktsamhet

- 1) försummar sin handlingsplikt enligt 2 § 2 mom., 4 eller 5 § eller 6 § 1 mom. eller underlåter att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 § 6 mom.,*
- 2) bryter mot bestämmelserna i 10 § om bärande av maktmedelsredskap och om hur maktmedelsredskap skall bäras eller mot bestämmelserna i 11 § om medförande av hund,*
- 3) försummar sin skyldighet enligt 15 § att bära med sig ordningsvaktskort eller intyg, att visa upp dem eller att överlämna dem till polisen, eller*
- 4) underlåter att i ordningsövervakningsuppgifter använda i 16 § avsett kännetecken för ordningsvakter eller använder kännetecknet för ordningsvakter i strid med den nämnda paragrafen,*

skall för ordningsövervakningsförseelse dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen bestäms någon annanstans i lag. (LOV 26 §)

I lagen om ordningsvakter ges ordningsvakter många skyldigheter. Dessa skyldigheter gäller bland annat upprätthållande av ordning och säkerhet samt förhindrande av olyckor på tjänstgöringsområdet.

Vissa skyldigheter som har getts ordningsvakten har ansetts vara så viktiga att försummelse att följa dessa, uppsåtligen eller av oaktsamhet, har föreskrivits vara straffbara som ordningsövervakningsförseelser. Det att skyldigheter försumrats eller ett oriktigt förfarande följts kan dessutom vara grund till att godkännandet som ordningsvakt återkallas. I det följande har i korthet behandlats de skyldigheter en ordningsvakt har. Dessa skyldigheter behandlats mera omfattande i utbildningsmaterialets övriga punkter.

Felaktigt bärande av maktmedelsredskap

I sina uppgifter får en ordningsvakt inte i onödan bära på sig maktmedelsredskap. En ordningsvakt som blivit godkänd för en enskild tillställning eller en tillställningsserie får inte bära på sig några maktmedelsredskap överhuvudtaget. Maktmedelsredskapen skall i regel bäras under dräkten eller i ett slutet hölster. Med tillstånd som beviljats av polisinrättningen på den ort där tillställningen ordnas, får en ordningsvakt i ordningsövervakningsuppgifter medföra en hund som avlagt lydnadskontroll. I lagen om ordningsvakter 11 § regleras även andra förutsättningar för att medföra hund.

Underlåtenhet att använda kännetecknen för ordningsvakt eller felaktig användning av det

En ordningsvakt skall använda ett tydligt kännetecken som utvisar ordningsvaktens ställning (LOV 16 §) för att också utomstående kan se att personen tjänstgör som ordningsvakt. Kännetecknet får endast användas av en ordningsvakt i ordningsövervakningsuppgifter. Den som har godkänts som ordningsvakt kan göra sig skyldig till detta straffbara förfarande, om han använder kännetecknen för ordningsvakt utan att vara utsedd till eller ha rätt att arbeta som ordningsvakt på ifrågavarande tjänstgöringsområde. Det är också förbjudet att använda kännetecknen eller märken som är förvillande lika kännetecknet för ordningsvakter.

Skyldighet att visa upp ordningsvaktskort

Ordningsvakten skall i sina arbetsuppgifter bära på sig ett ordningsvaktskort eller en kopia av polisens beslut om godkännande för en enskild tillställning. Ordningsvaktskortet eller kopian av beslutet om godkännande skall på begäran visas upp för såväl myndigheterna som den person varit föremål för åtgärden.

Om godkännandet som ordningsvakt återkallas, skall ordningsvakten omedelbart överlämna ordningsvaktskortet till polisen.

5.8.2 Lakttagande av bestämmelser och myndigheternas befallningar

En ordningsvakt skall handla i enlighet med bestämmelser i lag och förordning samt iakttä de befallningar och föreskrifter som polisen samt räddningsmyndigheter och övriga myndigheter meddelar antingen på förhand eller under tillställningen. (LOV 2 § 2 mom.)

Försummelse att följa de föreskrifter eller anvisningar polisen, räddnings- eller någon annan myndighet har meddelat för en tillställning har föreskrivits vara straffbar. Dessutom är verksamhet i strid med i lag eller förordning föreskrivna bestämmelser straffbar.

5.8.3 Fullgörande av skyldigheter

En ordningsvakt skall särskilt övervaka att säkerheten inte äventyras för någon inom hans tjänstgöringsområde. Han skall utan dröjsmål underrätta den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området om sådana omständigheter som kommit till hans kännedom och som uppenbarligen äventyrar säkerheten, och omedelbart vidta brådskande åtgärder som är nödvändiga för att upprätthålla

säkerheten, såsom att varna allmänheten och dirigera allmänheten bort från det farliga området samt avlägsna orsaken till faran. (LOV 4 §)

Försummelse av skyldigheterna i anknytning till tryggheten av säkerheten för dem som befinner sig inom ordningsvaktens tjänstgöringsområde och av det anmälningförfarande som ansluter sig till detta har även föreskrivits vara straffbar. Detta kan exempelvis vara att ordningsvakten uppträder berusad, vilket kan leda till att ordningsvakten gör sig skyldig till ordningsövervakningsförseelse.

En ordningsvakt skall övervaka att tillställningen inte medför fara eller oskäliga störningar för utomstående, trafiken eller hemfriden.

Ordningsvakten skall inom sitt tjänstgöringsområde också övervaka att annans egendom inte skadas och att miljön inte orsakas annan skada än vad som kan anses godtagbart med hänsyn till tillställningens syfte och övriga omständigheter.

Ordningsvakten skall utan dröjsmål underrätta den som ordnar tillställningen eller innehavaren av området om sådana omständigheter som avses i 1 och 2 mom. och som kommit till hans kännedom och omedelbart vidta åtgärder för att avvärja fara, skada eller störning.

Om de åtgärder som tillställningens arrangör eller innehavaren av området och ordningsvakten har vidtagit för att avvärja fara, störning eller skada som avses i 1 och 2 mom. inte har varit tillräckliga, skall ordningsvakten underrätta polisen och vid behov räddningsmyndigheterna om faran, störningen eller skadan. (LOV 5 §)

Försummelse av skyldigheten att övervaka att tillställningen inte medför fara eller oskäliga störningar är straffbar. En ordningsvakt har också en *accentuerad* skyldighet att kontakta den behöriga myndigheten om tillställningens arrangör eller motsvarande inte vidtar åtgärder för att avvärja en fara e.d. trots att ordningsvakten meddelat om en sådan. Ordningsvakten undgår alltså inte ansvaret enbart genom att meddela arrangören eller områdets innehavare om faran eller störningen.

En ordningsvakt skall vägra en person tillträde till tjänstgöringsområdet, om det finns grundad anledning att misstänka att personen kan äventyra ordningen eller säkerheten där på grund av att han är berusad eller på grund av sitt uppförande eller föremål som han medför, eller om han inte har uppnått den ålder som krävs för tillträde till området. (LOV 6 §)

Även försummelse att vägra en person som äventyrar ordning och säkerhet tillträde till verksamhetsområdet är straffbar.

För ordningsövervakningsförseelse döms också

1) den som i strid med 2 a § 1 mom. till ordningsvakt utser en person som inte har ett giltigt godkännande som ordningsvakt,

2) en polisman, en gränsbevakningsman eller en tullman som utför tullövervakning eller tullbrottsbekämpning och som i strid med 2 a § 4 mom. tjänstgör som ordningsvakt,

3) den som använder ett i 16 § avsett kännetecken för ordningsvakter eller ett kännetecken eller märke som är förvillande likt kännetecknet för ordningsvakter, trots att han eller hon inte har ett giltigt godkännande som ordningsvakt,

4) den som ordnar i 17 § 1 mom. 4 punkten avsedd utbildning för ordningsvakter eller fungerar som utbildare vid en dylik utbildning, trots att den som fungerar som utbildare inte har ett giltigt godkännande som utbildare av ordningsvakter.

Straff för motstånd mot ordningsvakt som avses i denna lag bestäms i 17 kap. 6 § i strafflagen. (LOV 26 §)

Felaktiga åtgärder vid utseende till ordningsvakt

Arrangören av en allmän sammankomst, utövaren av inkvarterings- eller förplägnadsverksamhet samt övriga parter som ansvarar för tillsättande av ordningsvakter kan göra sig skyldiga till ordningsövervakningsförseelser om en person som inte har ett giltigt godkännande som ordningsvakt tillsätts som ordningsvakt (LOV 2 a 1 §).

Förbud mot att tjänstgöra som ordningsvakt

Polismän, gränsbevakningsmän och tullmän om utför tullövervakning eller tullbrottsbekämpning har belagts med totalförbud att tjänstgöra som ordningsvakter (LOV 2 a 2 § 4 mom.)

Godkända utbildare

Utbildare i grundutbildning för ordningsvakter samt repetitionsutbildning för ordningsvakter, skall förutom polisinstruktörernas och vissa läroanstalters utbildningar också ha av inrikesministeriet beviljat godkännande som utbildare för ordningsvakter (LOV 17 § 1 mom. 4 p.). Av utbildningsarrangören krävs inte längre ett separat arrangörstillstånd men arrangören ansvarar för att de utbildare som arbetar för dem har ett giltigt godkännande för tjänstgöring som utbildare. Sålunda utsträcks ansvaret för giltigheten av godkännandet som utbildare även till utbildningsarrangören.

5.9 EN ORDNINGSVAKTS STRAFFRÄTTSLIGA STÄLLNING

En ordningsvakt har rätt att vid behov använda omfattande befogenheter att ingripa mot individens frihet och självbestämmanderätt. Dessa befogenheter gäller bland annat rätten att visitera en person, avlägsna honom från platsen samt gripa och hålla honom i förvar. Ordningvakten har dessutom i sin uppgift rätt att använda sådana maktmedel som är nödvändiga och försvarliga. Eftersom ordningsvakter har getts dessa exceptionella rättigheter som i allmänhet tillhör endast tjänstemän, har de ansetts ha ett större ansvar för sina gärningar än vad vanliga medborgare har. Ordningsvakter omfattas av straffrättsligt ansvar endast då de utför ordningsvaktsuppgifter.

Som motvikt till det straffrättsliga ansvaret åtnjuter ordningvakten ett särskilt straffrättsligt skydd. Ordningvakten skyddas av den bestämmelse i strafflagen i vilken det föreskrivs vara straffbart att göra motstånd mot en person som upprätthåller ordningen. Den som gör sig skyldig till detta brott kan dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader. Ordningvakten bör observera att brottet kan anses begånget redan genom att man hotar ordningvakten med våld, och behöver alltså inte innebära aktiv användning av våld. Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter att personen genom våld eller hot om våld hindrar eller försöker hindra en person som upprätthåller ordningen från att fullgöra en uppgift som ankommer på honom eller annars försvårar fullgörandet av denna uppgift.

Den som med våld eller hot om våld hindrar eller försöker hindra en person som upprätthåller ordningen från att fullgöra en uppgift som enligt lag eller förordning ankommer på honom eller annars försvårar fullgörandet av nämnda uppgift skall, om strängare straff för gärningen inte bestäms på något annat ställe i lag, för

motstånd mot person som upprätthåller ordningen dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med person som upprätthåller ordningen avses i denna paragraf

1) en sådan förare, med föraren jämställd person och passagerare som på begäran av föraren eller en med föraren jämställd person bistår dessa, vilka avses i lagen om upprätthållande av ordning i kollektivtrafik (472/1977),

2) en biljettkontrollör som avses i lagen om kontrollavgift i kollektivtrafik (469/1979),

3) en väktare som avses i lagen om privata säkerhetstjänster

4) en ordningsvakt som avses i lagen om ordningsvakter

(SL 17 KAP 6 §)

6 BROTT I SAMBAND MED ÖVERVAKNING AV ORDNINGEN

Utöver de lagrum som behandlats tidigare redogörs i det följande i utbildningsmaterialet för vissa gärningsbeskrivningar i strafflagen.

En ordningsvakt skall tillkalla polis om målsäganden så önskar och även i övrigt vid behov. Tröskeln för att tillkalla polis får inte vara hög. Tanken om att tillkallandet av polis t.ex. kan påverka restaurangen negativt får inte påverka ordningsvaktens beslut.

6.1 UTSÄTTANDE

Den som försätter någon annan i ett hjälplöst läge eller lämnar någon som han är skyldig att dra försorg om i ett sådant läge och därigenom utsätter denne för fara till liv eller hälsa, skall för utsättande dömas till böter eller fängelse i högst två år. (SL 21 KAP 14 §)

Ordningsvakten skall beakta sin skyldighet att ta hand om människor då han exempelvis avlägsnar en berusad person från sitt tjänstgöringsområde. Detta innebär t.ex. på vintern att ordningsvakten skall iaktta särskild noggrannhet då en person avlägsnas. Om det är uppenbart att den som avlägsnas kan utsättas för fara för liv eller hälsa på grund av t.ex. kallt väder, skall ordningsvakten tillkalla polis.

6.2 MISSHANDEL OCH LINDRIG MISSHANDEL

Den som begår fysiskt våld mot någon eller som utan att begå sådant våld skadar någons hälsa, tillfogar honom smärta eller försätter honom i medvetlöshet eller något annat motsvarande tillstånd, skall för misshandel dömas till böter eller fängelse i högst två år. Försök är straffbart. (SL 21 KAP 5 §)

Om misshandeln, med hänsyn till att våldet, kränkningen av den kroppsliga integriteten eller den skada som tillfogats offrets hälsa har varit mindre betydande eller med beaktande av andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrig misshandel dömas till böter. (SL 21 KAP 7 §)

Den tydligaste skillnaden mellan lindrig misshandel och misshandel är att den lindriga är ringa. Luggningar, smällar och knip som inte förorsakar annat än smärta är i allmänhet fall av lindrig misshandel. Lindrig misshandel som riktar sig mot en person som fyllt 15 år är ett målsägandebrott där förutsättningen för att polisen skall inleda en förundersökning är att personen framställer krav på straff.

6.3 SKADEGÖRELSE OCH LINDRIG SKADEGÖRELSE

Den som orättmätigt förstör eller skadar någon annans egendom skall för skadegörelse dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

För skadegörelse döms också den som för att skada någon orättmätigt förstör, skadar, döljer eller hemlighåller information som har upptagits på ett datamedium eller någon annan upptagning. (SL 35 KAP 1 §)

Om skadegörelsen, med beaktande av att skadan är liten eller andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrig skadegörelse dömas till böter. (SL 35 KAP 3 §)

Skadegörelse föreligger t.ex. då en ordningsvakt vägrar en person tillträde till tjänstgöringsområdet och personen till följd av detta blir arg och sparkar sönder glaset på en dörr som leder till tjänstgöringsområdet.

6.4 BEDRÄGERI OCH LINDRIGT BEDRÄGERI

Den som för att bereda sig eller någon annan orättmätig ekonomisk vinning eller för att skada någon annan, genom att vilseleda eller utnyttja misstag, förmår någon att göra eller underlåta något och därigenom orsakar ekonomisk skada för den som misstagit sig eller den vars intressen han kunnat förfoga över, skall för bedrägeri dömas till böter eller fängelse i högst två år i.

För bedrägeri döms också den som i sådant syfte som nämns i 1 mom. matar in, ändrar, förstör eller undertrycker data eller på något annat sätt ingriper i ett informationssystemens funktion så att resultatet av databehandlingen förvanskas och därigenom orsakar ekonomisk skada för någon.

Försök är straffbart. (SL 36 KAP 1 §)

Om bedrägeriet, med beaktande av den eftersträvade vinningens eller den vållade skadans storlek eller andra omständigheter vid brottet, bedömt som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrigt bedrägeri dömas till böter. (SL 36 KAP 3 §)

En person kan göra sig skyldig till bedrägeri t.ex. i samband med en måltid på en restaurang. Om kunden redan vid beställningen är oärlig och hemlighåller sin penningbrist är det i regel fråga om lindrigt bedrägeri. Om en beställning är gjord i god tro anses det inte vara brottsligt, även om man inte har tillgångar då beställningen skall betalas.

6.5 FÖRFALSKNING OCH LINDRIG FÖRFALSKNING

Den som framställer en falsk handling eller annat bevismedel eller som förfalskar ett dylikt bevismedel för att användas som vilseledande bevis, eller såsom sådant bevis använder ett falskt eller förfalskat bevismedel, skall för förfalskning dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart. (SL 33 KAP 1 §)

Om förfalskningen, med hänsyn till bevismedlets art eller andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrig förfalskning dömas till böter. (SL 33 KAP 3 §)

Framläggande av klart falska eller förfalskade handlingar för en ordningsvakt ger anledning att tillkalla polisen. Framläggande av äkta dokument, t.ex. broderns eller systemns körkort, för en ordningsvakt är inte ett brott och berättigar inte ordningsvakten till att konfiskera handlingen.

6.6 OM MASKERING TILL OIGENKÄNNLIGHET

Maskering till oigenkännlighet i anslutning till en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning på allmän plats eller i någon annan folksamling på allmän plats, regleras när vissa tilläggsförutsättningar uppfylls som straffbart enligt

strafflagen 17 kap 13 a §. I tillägg till maskering till oigenkännlighet krävs uppenbar avsikt att börja använda våld mot person eller skada egendom. Det är inte förbjudet att inneha föremål avsedda för eventuell maskering, således har ordningsvakten inte rätt att ingripa i innehav, avlägsnande eller kontroll av sådana föremål.

6.7 BROTT MOT ORDNINGSLAGEN

6.7.1 Störande av den allmänna ordningen och äventyrande av säkerheten

Det är förbjudet att störa den allmänna ordningen eller äventyra säkerheten på allmän plats

- 1) genom att föra oljud eller på något annat motsvarande sätt,
- 2) genom upprepade hotfulla gester, aggressiva rörelser, muntligen framförda hotelser eller något annat motsvarande hotfullt beteende som inger rädsla,
- 3) genom att skjuta, kasta saker eller på något annat motsvarande sätt.

Verksamhet som avses i 1 mom. är förbjuden även annanstans än på allmän plats, om verkningarna av verksamheten sträcker sig till en allmän plats. (OL 3 §)

6.7.2 Intagande av berusningsmedel

Det är förbjudet att inta berusningsmedel på allmänna platser i tåtorter, vid gränsövergångsställen som avses i gränsbevakningslagen (578/2005) och i fordon i kollektivtrafik.

Vad som bestäms i 1 mom. gäller inte serveringsområden med särskilt tillstånd eller enligt anmälan eller de inre utrymmena i ett fordon i privat bruk. Det gäller inte heller intagande av alkoholdrycker i parker eller på någon annan därmed jämförbar allmän plats så att intagandet samt den vistelse på platsen och det beteende som hör samman därmed inte utgör ett hinder eller gör det oskäligt svårt för andra att utöva sin rätt att använda platserna för deras egentliga ändamål. (OL 4 §)

6.7.3 Förbjudna föremål och ämnen

Farliga föremål

Det är förbjudet att tillverka, införa i landet, saluföra samt på allmän plats eller i ett trafikmedel på allmän plats inneha knogjärn, stiletter eller kaststjärnor samt som något annat föremål maskerade eggvapen liksom även förlamande elvapen, elbatonger, fjäderbatonger, precisionsslangbågar och precisionsslungor, om inte något annat bestäms i 2 eller 3 mom. eller i 12 §.

Saluföring av teleskopbatonger är förbjuden, om inte förvärvaren är ett bevakningsföretag eller en anordnare av specialutbildning för väktare i att använda maktmedel som avses i lagen om privata säkerhetstjänster (282/2002). Det är förbjudet att inneha teleskopbatonger på allmän plats och i ett trafikmedel på allmän plats, utom om den som innehar vapnet är en i lagen om privata säkerhetstjänster avsedd väktare eller en i 22 § i denna lag avsedd ordningsvakt i arbetsuppdrag eller om det finns någon sådan godtagbar orsak till innehavet som har samband med överlåtelse av teleskopbatongen eller något annat bestäms i 12 §.

Vad som bestäms i 1 och 2 mom. gäller inte staten eller innehav av föremål i statens ägo, om innehavet grundar sig på att en person i anställning hos staten handhar sina uppgifter. (OL 9 §)

6.7.4 Innehav av föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan

Det är förbjudet att på allmän plats inneha följande föremål och ämnen som är avsedda att eller lämpar sig för att allvarligt skada någon annan:

- 1) eggvapen, söndriga glasföremål och andra med dessa jämförbara föremål som lämpar sig för att skära eller sticka,
- 2) batonger, kättingar, fjädrar, vajrar, kablar, bobollsträn och andra med dessa jämförbara föremål som är lämpliga som tillhygge,
- 3) kastpilar, kulor och andra med dessa jämförbara föremål som lämpar sig för att kastas,
- 4) ämnen som är frätande eller lämpar sig för att allvarligt skada eller förlama någon annan,
- 5) luftvapen, vapen med fjäderfunktion, harpuner, slangbågar, blåsrör och andra med dessa jämförbara föremål som lämpar sig för skjutande,
- 6) hälsofarliga laserpekare.

Det är förbjudet att på allmän plats inneha sådana föremål som är förvillande lika skjutvapen eller explosiva varor.

Vad som bestäms i 1 och 2 mom. gäller inte sådana föremål eller ämnen som någon måste inneha på grund av sitt arbetsuppdrag eller av någon annan godtagbar orsak.

Innehav av skjutvapen och explosiva varor regleras i skjutvapenlagen (1/1998), lagen om explosionsfarliga ämnen (263/1953) och i förordningen om explosiva varor (473/1993).

L om explosionsfarliga ämnen 263/1953 har upphävts genom L om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor 390/2005. (OL 10 §)

6.7.5 Innehav av ämnen som lämpar sig för klottring

Det är förbjudet att utan godtagbart skäl på allmän plats inneha sprayfärger och andra sådana målarfärger eller andra ämnen som lämpar sig väl för klottring av egendom. (OL 13 §)

7 AGGRESSIVA PERSONER OCH RUSMEDEL

7.1 AGGRESSIVA PERSONER

Möten med personer som är våldsamma eller uppträder hotande är i dag ett problem för allt flera yrkesgrupper. I praktiken kan vi var som helst och när som helst möta personer som av olika orsaker uppträder eller hotar med att uppträda våldsamt mot omgivningen. På ovannämnda grunder är det i praktiken mycket sannolikt att den som tjänstgör som ordningsvakt i sin uppgift möter sådana personer.

Samhällelig marginalisering och brister i kontrollen över det egna livet samt olika slags rusmedel och droger kan också få en människa att begå gärningar vilkas orsaker eller syften är ytterst svåra att förstå. Att resurserna för socialarbetet och den psykiska hälsovården minskar har för sin del ökat det avvikande och våldsamma beteende som framgår i samhället.

7.1.1 Identifiering av en aggressiv person

Utöver direkt våldsamt beteende eller hot om våld kan hos en människa ses "signaler" som rätt tolkade kan avslöja hennes avsikter, känslor och attityder. Detta kallas för icke-verbal kommunikation, åtbördsspråk. Av detta kan man ofta dra slutsatser om en människas avsikter, känsloläge och attityder i fråga om situationen. Grovt taget är 1/3 av den mänskliga kommunikationen verbal och 2/3 icke-verbal.

Exempel på icke-verbal kommunikation är bl.a. att blicken fästs vid någon särskild punkt. En person kan fästa blicken vid något för en längre tid eller snegla upprepat på t.ex. ordningsvaktens batong med avsikten att grabba tag i den när tillfälle yppar sig. Att en person byter ställning från att stå upprätt till något framåtlutad och samtidigt spänner kroppen kan vara ett tecken på kommande aggressivt beteende gentemot ordningsvakten. Dessa exempel är endast riktgivande och utgör en liten del av olika former av icke-verbal kommunikation. Det finns gott om olika slags litteratur om icke-verbal kommunikation och dess betydelse, och det är bra om ordningsvakten bekantar sig närmare ämnet på egen hand.

7.1.2 Frågor i anslutning till bemötande av en aggressiv person

Behandlingen av våldsamma personer försvåras av att de rätt ofta, förutom att vara aggressiva, kan vara påverkade av olika rusmedel och även ha psykiska problem. Att kommunicera med en sådan person kan vara mycket svårt och hans smärtröskel mycket hög. Då man möter en sådan person kan man inte veta vilka alla faktorer som påverkar hans beteende. Man måste därför vara förberedd för mycket olika verksamhetsalternativ. Alltför enkla och ovillkorliga verksamhetsmodeller måste alltid undvikas.

Saken kan enkelt beskrivas som en process, där situationen börjar med att ordningsvakten observerar den person som är föremål för åtgärden. Efter detta

gör ordningsvakten en bedömning av läget och fattar ett beslut om vad han tänker göra. Efter ordningsvaktens åtgärder reagerar personen på dem på sitt sätt, varefter ordningsvakten gör en ny lägesbedömning och fattar ett nytt beslut om åtgärder. Denna verksamhetsmodell fortsätter ända tills situationen får en lösning.

I praktiken kan ordningsvakten med sitt eget uppträdande i hög grad inverka på hur situationen i enskilda fall kan lösas. De extrema alternativen för verksamhetsmodellerna är: handlingar som är överlagda, lugna och lugnar ner situationen eller som är provocerande, oöverlagda och leder till aggressivt beteende.

Sättet på vilket situationen framskrider påverkas starkt av de båda parternas verbala och icke-verbala kommunikation. I all verksamhet bör man sträva efter att återställa lugnet i en situation och att undvika att provocera objektet till motstånd genom sina egna handlingar.

Ibland trappas situationen upp och leder till användning av maktmedel. Då är det viktigt att man handlar målmedvetet och bestämt. Då situationen har lösts bör man också komma ihåg den så kallade eftervården, dvs. att man upplyser personen om vad som ledde till åtgärderna och vad som nu följer. Om någon skadas i samband med situationen bör erforderlig vård ordnas för personen i fråga.

ALKOHOL, NARKOTIKA OCH TOBAK

Med rusmedel avses alkoholdrycker och andra rusmedel som används i berusningssyfte. Lagen om sammankomster förbjuder inte innehav av rusmedel vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Den som anordnar tillställningen eller polisen kan dock enligt lagen om sammankomster förbjuda att rusmedel innehas vid en enskild tillställning. Innehav av narkotika är förbjudet enligt såväl strafflagen som narkotikalagen (narkotikalagen 3 § och SL 50 kap. 1 §).

7.2 ALKOHOL

7.2.1 Innehav av alkoholdryck

Om innehav av alkoholdryck föreskrivs i 34 § alkohollagen. Enligt detta lagrum

- får endast lagligen tillverkade eller importerade alkoholdrycker innehas;
- drycker som innehåller minst 1,2 och högst 2,8 volymprocent etylalkohol får inte innehas eller transporteras av personer som inte har fyllt aderton år (s.k. läskalkohol)
- får personer som har fyllt aderton (18) år inneha svaga (högst 22 %) alkoholdrycker;
- får personer som har fyllt tjugo (20) år inneha starka alkoholdrycker.

Av detta följer givetvis att det inte heller är tillåtet att förtära förbjudna alkoholdrycker.

I princip är innehav av lagliga alkoholdrycker t.ex. under en offentlig tillställning inte förbjudet. Man bör beakta att en glasflaska med alkohol i många fall kan vara sådant föremål som avses i 18 § lagen om ordningsvakter, med vilket tillställningens ordning och säkerhet kan riskeras.

7.2.2 Intagande av alkoholdryck

Enligt 58 § alkohollagen är det förbjudet att förtära alkohol

- på ställe där detaljhandel med alkoholdrycker bedrivs samt i andra öppna handelsrörelser;
- i restauranger och på andra ställen där allmänheten får mat och förfriskningar, samt ;
- i lokaler och på andra ställen där offentliga tillställningar ordnas.

På dessa platser får platsens ägare eller den som tillhör personalen eller den som ordnar tillställningen eller en ordningsvakt inte tillåta att egna alkoholdrycker förtärs. Förbudet gäller således egna alkoholdrycker som en person medhaft, däremot inte alkoholdrycker som serveras eller säljs vid tillställningen. En person kan således inneha egna alkoholdrycker t.ex. i en förplägnadsrörelse men det är förbjudet att förtära dem där.

Enligt 4 § ordningslagen är det förbjudet att inta berusningsmedel på allmänna platser i tåtorter och i fordon i kollektivtrafik. Dessutom regleras intagande av alkoholdryck i 58 § alkohollagen och gör det också möjligt för polisen, när upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet kräver det, att förbjuda intagande av alkohol på en allmän plats.

Intagande av egna alkoholdrycker är däremot tillåtet under en sluten tillställning i annan allmän lokal än i förplägnadsrörelse (privat tillställning). Härvid förutsätts att anordnaren av tillställningen har gjort en anmälan om detta till polisen, om tillställningen anordnas i en annan allmän lokal än i en förplägnadsrörelse.

7.2.3 Fråntagande, omhändertagande och förstöring av alkoholdrycker

Om någon har förtärt alkoholdrycker i strid med det förbud som nämns i 58 § 1 mom., har ägaren till en lokal, rörelse eller något annat ställe som avses i paragrafen eller den som är anställd hos ägaren eller också arrangören eller en ordningsman samt ett i allmänt bruk varande färdmedels chef, förare eller konduktör rätt att frånta honom ämnet jämte kärlet och bevisligen förstöra det. (AlkohL 60 § 2 mom.)

Om någon i strid mot förbuden i 58 § 1 mom. alkohollagen har förtärt alkoholdrycker kan ordningsvakten frånta honom alkoholdrycken jämte kärlet och bevisligen förstöra det. Bestämmelsen avser en situation där det har brutits mot förbudet mot förtäring, men inte att ifrågavarande person medhaft alkohol till platser som avses i bestämmelsen. Rätten att förstöra ämnet gäller enbart de fall där det har brutits mot förbudet mot förtäring. Det är orsak att uppgöra ett skriftligt bevis över förstöringen i vilket framgår ämnets mängd och slag, tiden och platsen

för förstörelsen av det, det sätt på vilket ämnet förstörts samt namnet på de personer som skött förstörelsen av det.

Den som innehar rusmedel får fråntas det om polisen har förbjudit innehav av rusmedel vid en allmän sammankomst eller offentlig tillställning. Rusmedel som fråntagits någon av denna grund skall återlämnas till dess ägare då tillställningen upphör eller ägaren avlägsnar sig från området, såvida rusmedlet är lagligt och innehavaren till sin ålder har rätt att inne ha det. I annat fall skall det fråntagna rusmedlet överlåtas till polisen.

7.2.4 Servering av alkoholdrycker vid en offentlig tillställning

För servering av alkoholdrycker vid en offentlig tillställning behövs serveringstillstånd (i regel tillfälligt serveringstillstånd). Om tillstånd redan finns, ansöks om tillstånd för tillfällig utvidgning av serveringsområdet. Hela det område där den offentliga tillställningen ordnas kan inte vara ett serveringsområde utan för detta ändamål skall ett visst område avgränsas, t.ex. en viss del av en läktare. I fråga om utskänkingsområden bör man komma ihåg bestämmelsen i alkohollagen 21 c § enligt vilken publikutrymmena under en idrotts-, motions- och musikställning eller jämförbara tillställningar, inte får godkännas som utskänkingsområden. På tillfälliga serveringsställen skall valet av kunder och övervakningen av dessa alltid vara effektiviserad. Dessutom måste det övervakas att serverade alkoholdrycker inte kan föras bort från serveringsområdet.

Alkoholdrycker får inte serveras

- 1) till den som inte har fyllt aderton år,
- 2) till personer som uppträder störande eller uppenbart är berusade eller
- 3) det finns anledning att befara alkoholmissbruk.

Drycker som innehåller minst 1,2 och högst 2,8 volymprocent etylalkohol får inte serveras till personer som inte har fyllt aderton år. (AlkohL 24 §)

Utskänkning av alla typer av alkoholdrycker är tillåten på ett utskänkingsställe till personer som fyllt aderton (18) år.

Serverade alkoholdrycker skall konsumeras inom serveringsområdet. Det är förbjudet att bedriva detaljhandel med eller annars föra bort sådana drycker från serveringsstället som har serverats eller som har levererats till en restaurang för servering. (AlkohL 23 §)

Ordningssvakten måste alltid hålla i minnet att berusade inte får ges tillträde till serveringsställen enligt 23 § alkohollagen. En person som är tydligt berusad eller som uppträder störande skall avlägsnas från serveringsstället. Serverade alkoholdrycker får förtäras endast på serveringsområdet. Detaljhandel med alkoholdrycker på eller annan transport av alkoholdrycker från serveringsstället är förbjuden.

Polisen övervakar den allmänna ordningen och säkerheten på de ställen där detaljhandel med alkoholdrycker sker och alkoholdrycker serveras. Den

myndighetstillsyn som gäller övrig verksamhet sköts i huvudsak av produkttillsynscentralen och av länsstyrelserna.

7.2.5 Berusade personer

I både 23 § alkohollagen och 6 § lagen om ordningsvakter definieras begreppet berusade personer. I båda lagarna avses personer som är berusade av alkohol eller något annat rusmedel. Social- och hälsovårdens produkttillsynscentral, som lyder under social och hälsovårdsministeriet, har utarbetat en handbok med namnet "Alkoholärenden i restaurangverksamheten", där en berusad person definieras på följande sätt:

Berusningen skall tydligt kunna iakttas. Som kännetecken på detta är ofta olika funktionella störningar, såsom:

- vinglande
- sluddrigt eller högljutt tal
- osäkra och trevande rörelser
- slumrande
- glasartad blick

Hos en berusad är omdömesförmågan nedsatt. Personen kan därför vara oberäknelig och hans beteende kan ofta inte förutses. En berusad person förorsakar ofta störningar. Detta kan ske genom att han t.ex. tar en annan persons alkoholdryck eller på grund av sin berusning vacklar eller skuffar till någon. För att kunna undvika alla slag av olägenheter och störningar skall en berusad omedelbart avlägsnas om hans berusning är tydligt iakttagbar och till situationen hör en ovan nämnd risk för att han orsakar olägenheter eller störningar. Avlägsnandet skall ske finkänsligt men beslutsamt. Den berusade skall i första hand uppmanas att avlägsna sig och maktmedel skall först efter detta tillgripas om det är nödvändigt.

Ordningsvakten är ansvarig för en kraftig berusad person som inte förmår ta hand om sig själv. Även den som anordnar tillställningen eller rörelseidkaren är skyldiga att ta hand om en sådan person. Underlåtelser i detta hänseende kan leda till i strafflagen föreskrivet straff.

Vid behandlingen av berusade måste man alltid försäkra sig om att det verkligen är fråga om berusning och inte om en sjukdom som ger intryck av berusning. Med tanke på detta skall personen särskilt granskas för att kontrollera om han innehar någon beteckning som underlättar identifieringen av en sjukdom hos honom. Personen skall alltid skickas till undersökning av sjukvårdspersonal om det kan misstänkas att han fått en sjukdomsattack eller lider av ett förgiftningstillstånd som beror på samverkan mellan läkemedel och alkohol.

Denna bedömning av tillståndet är särskilt viktig om den person som blir föremål för en åtgärd är ett barn eller en annan småvuxen person. Ett barn kan råka i livsfara bland annat på grund av att blodsockerhalten sjunker som en följd av att alkohol förtärts.

ÖVRIGA BERUSNINGSMEDEL

Tekniska lösningsmedel (t.ex. bensin, lim, lacker, rengöringsmedel, toluen, tuscher, gaser för tändare) används som rusmedel genom att sniffas. Dessa ämnen orsakar ett tillstånd som påminner om alkoholberusning under vilket även förekommer hallucinationer och aggressivitet (våld utan orsak). Den grupp som använder tekniska lösningsmedel består i allmänhet av utslagna unga som inte har råd med alkohol eller egentlig narkotika. Ämnena är lättare att skaffa eftersom de är normala konsumtionsvaror som kan köpas i affärer och på bensinstationer. Redan kortvarig men regelbunden sniffning av tekniska lösningsmedel kan leda till allvarliga och bestående fysiska och psykiska skador.

Bland normala konsumtionsvaror finns flera olika ämnen som kan användas som rusmedel, trots att de är avsedda för något helt annat. Dessa produkter innehåller ofta alkohol och att förtära dem är ytterst skadligt för kroppen. Typiska ämnen som används av alkoholiserade personer är olika slags tvättmedel, rakvatten och parfymer.

7.3 NARKOTIKA

Med narkotika avses t.ex. hasch, marijuana, amfetamin eller heroin. I Finland anses de ämnen vara narkotika som har definierats som narkotika i de författningar som gäller narkotika. Ämnenas kemiska sammansättning är dock inte det väsentliga utan att de används i drognings syfte. Innehav och användning av narkotika har i strafflagen föreskrivits vara straffbart.

Inom sjukvården används tiotals läkemedelspreparat som har klassificerats som narkotika. Å andra sidan används vissa läkemedel allmänt i drognings syfte. De läkemedel som en person innehar i medicinskt syfte på ordination av en läkare är lagligt innehavda. Om personen inte innehar ett recept av läkare som gäller detta läkemedel kan det i fråga om sådana läkemedelspreparat som klassificeras som narkotika vara fråga om i varje fall i SL 50 kap 2 a § avsett straffbart bruk av narkotika. Det bör dock noteras, att det hos oss inte har föreskrivits någon skyldighet att inneha recept. Med anledning av detta skall polisen vid behov klarlägga om det finns ett recept.

7.3.1 Narkotikamissbrukare

Det går inte att enbart av en persons utseende dra slutsatser om att han är narkotikamissbrukare. Ibland kan dock en persons utseende och hans beteende vid närmare betraktelse signalera om missbruk. Av narkotikamissbrukare kan alltid förväntas fullständigt oberäkneligt och plötsligt ändrat beteende (t.ex. från att ha varit fullständigt lugn och sömning till att bli mycket aggressiv). Den allra farligaste situationen uppstår om man inte alls i förväg kunnat förbereda sig för ett möte med en narkotikamissbrukare.

Narkotika lämnar alltid spår efter sig hos användarna och att kunna se och identifiera dessa spår gör det lättare för den som kommer i beröring med en narkotikamissbrukare att bevara kontrollen över situationen.

Narkotikamissbrukaren kan också själv då uppleva sig vara trygg, även om han inte är villig till samarbete. Ordningsvakten måste kunna veta att ett visst ämne eller ett föremål eventuellt ansluter sig till bruk av narkotika. Narkotikamissbrukare är i samband med en konkret risk för gripande ofta mycket misstänksamma, t.o.m. paranoida, oberäknliga, opålitliga samt otroligt snabba och hänsynslösa.

7.3.2 Omständigheter som skall beaktas i ordningsvaktsuppgifter vid misstänkta fall av narkotikabrott

Narkotikabrott eller misstankar som gäller narkotikabrott skall alltid anmälas till polisen.

Om ordningsvakten i sina uppgifter iakttar någonting som tyder på narkotikabrottslighet skall han göra iakttagelser av bland annat

- vad som har skett,
- vem som var med
- vart den eventuella narkotikan placerades
- om pengar användes i situationen
- samt försäkra sig om de misstänkta signalement

Om ordningsvakten beslutar att ingripa i situationen innan polisen kommer till platsen måste han särskilt ta de stora arbetarskyddsrisiker som ansluter sig till situationen i beaktande. De misstänkta kan inneha eggvapen, injektionsnålar eller andra föremål som också kan användas vid ett angrepp i syfte att undvika att gripas. Bland narkotikamissbrukare sprids t.ex. hepatit B och C, som smittar via smutsiga injektionsnålar. Om man får ett stick av en injektionsnål skall man omedelbart kontakta en professionell inom hälsovården. Samma gäller om man misstänker att en person har en allvarlig smittsam sjukdom och man av denna person har fått spott- och blodstänk på sina slemhinnor eller sin söndertrasade hud.

Ordningsvakten bör dessutom uppmärksamma att narkotikamissbrukare ofta försöker förstöra allt bevismaterial som gäller händelsen, om de inte hela tiden står under övervakning. Med tanke på polisens brottsutredning skall gärningsmännen i mån av möjlighet hålla åtskilda från varandra så att eventuella bevis inte kan förstöras.

Ordningsvakten får inte beröra eller smaka på ämnen han anser vara misstänkta eller deras förpackningsmaterial. För ordningsvakten räcker det att han ser eller misstänker att ämnet är narkotika. Polisen undersöker senare närmare vilket ämne det är fråga om. Om ordningsvakten undantagsvis blir tvungen att i sin uppgift hantera narkotika eller förpackningar som innehåller narkotika skall skyddshandskar användas då åtgärderna utförs. Förpackningar får inte öppnas eller skadas.

Dessutom skall ordningsvakten komma ihåg att en person som intagit narkotika eller läkemedel kan vara i behov av sjukvård. Den aktuella åtgärden skall alltid vidtas i första hand i jämförelse med andra eventuella åtgärder. Man bör också förhålla sig allvarligt till en person som misstänks ha fått i sig knockoutdroppar.

Dennes tillstånd skall observeras och personen måste vid behov transporteras till nödvändig vård. Polisen skall också underrättas om situationen.

7.4 TOBAK

Ordningstvaktens uppgift är även att övervaka tobaksrökning på tjänstgöringsområdet och i sista hand avlägsna en person som trots förbud och uppmaningar inte upphör med i bestämmelserna förbjuden tobaksrökning.

Innehav av tobaksprodukter är däremot inte straffbart heller för den som inte fyllt aderton år. Inte heller rökning är förbjuden för personer under 18 år ifall inte rökningförbud gäller inom det aktuella området.

Enligt 12 § i lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/1976) är tobaksrökning är förbjuden:

1) i lokaler som är avsedda för barn på daghem eller elever vid läroanstalter samt på sådana utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som främst är avsedda för personer som inte fyllt aderton år,

2) i lokaler som är reserverade för allmänheten och kunderna vid ämbetsverk, myndigheter och liknande offentliga inrättningar,

3) vid offentliga tillställningar som arrangeras i lokaler till vilka allmänheten har obehindrat tillträde,

4) i lokaler på allmänna kommunikationsmedel, och

5) i gemensamma samt för allmänheten och kunder avsedda lokaler på en arbetsplats, om inte annat bestäms nedan.

Om en näringsidkare tillåter tobaksrökning i sin förplägnadsrörelses serveringsutrymme utomhus eller inom något annat område utomhus som är i hans besittning, skall han se till att tobaksrök inte sprider sig till förplägnadsrörelsens lokaler genom öppna fönster, dörrar eller andra öppningar eller via ventilationen.

Försäljningen och användningen av samt reklam för tobaksprodukter regleras i lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/1976).

- Att sälja tobaksprodukter och rökdon eller överlåta dessa på något annat sätt till en person som inte har fyllt aderton år är förbjudet.
- Munsnus eller tuggtobak får inte alls säljas eller överlåtas i näringsverksamhet.
- Verksamhet som bryter mot förbuden är straffbart som förseelse vid försäljning av tobak, för vilket man kan dömas till böter.

När det gäller bestämmelser om tobak är det bra att också känna till paragraferna 13a, 13b, 13c, 32 och 33 i lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/1976):

13 a §

Om någon röker i ett allmänt kommunikationsmedel, en lokal eller på ett utomhusområde där rökning enligt 12 eller 13 § är förbjuden och trots uppmaning inte slutar röka, får innehavaren av kommunikationsmedlet eller trafikpersonalen, arrangören av en offentlig tillställning eller innehavaren av lokalen eller utomhusområdet eller deras representant avlägsna honom från kommunikationsmedlet, lokalen eller utomhusområdet, om det inte kan anses oskäligt att han avlägsnas.

13 b §

Tobaksrökning i restaurangers eller andra förplägnadsrörelsers lokaler kan tillåtas endast i separata rökrum som godkänts för tobaksrökning. Tobaksrök får i så fall inte sprida sig till det område där tobaksrökning är förbjuden. Det är förbjudet att servera och inta mat och dryck i rökrum.

13 c §

Det är förbjudet att utföra arbete i rökrum, med undantag av nödvändigt arbete som utförs av brand- och räddningsväsendet eller av ordnings- och säkerhetsskäl. Det är tillåtet att städa i rökrum först efter det att rummet vädrats noggrant, med beaktande av vad som särskilt föreskrivs om arbetstagares arbetarskydd.

32 § (21.7.2006/700)

Den som trots påminnelse från innehavaren av ett allmänt kommunikationsmedel, en lokal eller ett utomhusområde, från innehavarens representant, från tillsynsmyndigheten eller från arrangören av eller en ordningsman vid en offentlig tillställning fortsätter att röka i en lokal eller utomhus på ställen där tobaksrökning är förbjuden enligt 12 §, skall för rökningförseelse dömas till böter.

33 § (21.7.2006/700)

Den som innehar en lokal, ett utomhusområde eller ett allmänt kommunikationsmedel eller dennes representant eller den som arrangerar offentliga tillställningar och som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) i strid med 12 § tillåter tobaksrökning i lokaler eller på ett utomhusområde där det är förbjudet,

2) i strid med 12 § 2 mom., 13 eller 13 b § underlåter att vidta de åtgärder för förhindrande av att tobaksrök sprider sig till lokaler där tobaksrökning är förbjuden som förutsätts i de förbud eller föreskrifter som kommunen i enskilda i fall meddelat i enlighet med 17 §, eller

3) tillåter att rökrum används för annat än i 13 b § angivet ändamål, skall, om inte försummelsen skall kan anses vara ringa och om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för brott mot skyddsåtgärder enligt tobakslagen dömas till böter.

8 PLANER OCH VERKSAMHETSANVISNINGAR

8.1 PLANER OCH ÖVRIGA MOTSVARANDE OMSTÄNDIGHETER SOM SKALL TAS I BEAKTANDE

8.1.1 Räddningsplan

Till upprätthållandet av ordning och säkerhet på ett område eller en viss plats hör även skyldighet att göra upp de planer som förutsätts på olika håll i lagstiftningen. En sådan central plan är den i räddningslagen föreskrivna räddningsplanen. En räddningsplan skall göras upp för bl.a. hotell och campingplatser med mer än 10 inkvarteringsplatser, samlings- och affärslokaler samt idrotts- och utställningshallar där det rör sig en stor publik eller ett stort antal kunder. En räddningsplan skall alltid göras upp för restauranger med flera än 50 kundplatser.

Ifall det för samma objekt enligt någon annan lag än räddningslagen skall göras upp en räddnings-, beredskaps- eller annan motsvarande plan behöver inte en räddningsplan göras upp, utan de uppgifter som motsvarar uppgifterna i räddningsplanen kan då ingå i den plan som görs upp enligt annan lag.

I räddningsplanen skall finnas en utredning om bland annat förutsägbara farliga situationer och deras konsekvenser, åtgärder för förebyggande av farliga situationer, utrymningsmöjligheterna och möjligheterna att söka skydd samt släcknings- och räddningsarrangemang. Ur planen skall dessutom framgå säkerhetspersonalen, hur denna reserveras och utbildas samt hur den övriga personalen eller invånarna görs förtrogna med planen. I räddningsplanen skall också enligt behov beaktas sådan användning av ett objekt som avviker från det normala.

Räddningsplanen skall hållas aktuell och vederbörlig information om den skall ges till invånare och personal i byggnaden eller objektet i fråga samt till andra som skall delta i verkställigheten av räddningsplanen. Räddningsplanen eller ett sammandrag av den skall tillställas områdets räddningsmyndighet enligt dess anvisningar.

Närmare föreskrifter om skyldigheten att göra upp en räddningsplan samt om planens innehåll finns i 9 och 10 § i statsrådets förordning om räddningsverksamheten (787/2003).

I 9§ i statsrådets förordning om räddningsverksamheten (787/2003) föreskrivs att en räddningsplan skall göras upp i följande situationer:

En sådan plan som avses i 9 § 3 mom. räddningslagen skall göras upp

- 1) för bostadsbyggnader eller andra byggnadsgrupper på samma tomt eller byggnadsplats vilka omfattar sammanlagt minst fem bostadslägenheter,*
- 2) för sjukhus, ålderdomshem, vårdinrättningar, service- och bostadshus för rörelsehämmade och andra specialgrupper, straffanstalter och för andra motsvarande lokaler, där det finns människor som har nedsatt förmåga att*

upptäcka en farlig situation eller försämrade möjligheter att handla i en farlig situation på det sätt som situationen kräver,

3) för hotell, internat, semesterbyar, campingplatser och för andra motsvarande inkvarteringslokaler med mer än tio inkvarteringsplatser,

4) för samlings- och affärslokaler där det rör sig en stor publik eller ett stort antal kunder, såsom restauranger med flera än 50 kundplatser, daghemslokaler med flera än 25 vårdplatser och butiker, skolor, idrotts- och utställningshallar, teatrar, kyrkor, bibliotek och trafikstationer med en yta om mera än 500 kvadratmeter,

5) för större produktions-, lager- och lantbruksproduktionslokaler,

6) för lokaler, i vilka hantering eller lagring av brand- och explosionsfarliga kemikalier kan medföra fara för människors hälsa, egendom eller miljön,

7) i lokaler som i enlighet med en författning eller ett myndighetsbeslut har försetts med en automatisk släckningsanordning eller brandlarmanläggning,

8) för företag, inrättningar och motsvarande objekt i vilka antalet anställda och andra människor som samtidigt är på plats i allmänhet uppgår till minst 30,

9) för sådana evenemang ordnade av någon som bedriver affärsverksamhet eller av någon annan sammanslutning, där den fara som föreligger för personer, brandskydd eller miljö eller de skador som kan förorsakas av en eventuell olycka beräknas vara allvarliga därför att ett stort antal människor deltar i evenemanget eller av någon annan särskild orsak.

Ifall det för samma objekt enligt någon annan lag än räddningslagen skall göras upp en räddningsplan, beredskapsplan eller annan motsvarande plan, behövs ingen räddningsplan enligt 1 mom., utan de uppgifter som motsvarar uppgifterna i räddningsplanen kan ingå i den plan som görs upp enligt annan lag.

Räddningsplanen skall hållas aktuell, och vederbörlig information om den skall ges till invånare och personal i byggnaden eller objektet i fråga samt till andra som skall delta i verkställigheten av räddningsplanen. Räddningsplanen eller ett sammandrag av den skall tillställas områdets räddningsmyndighet enligt dess anvisningar.

8.1.2 Ansvar för den som erbjuder konsumtionstjänster

Den som anordnar tillställningar och andra motsvarande evenemang måste i samband med detta även uppmärksamma bland annat bestämmelserna i lagen om konsumtionsvarors och konsumtionstjänsters säkerhet (75/2004). Enligt denna lag skall näringsidkare och andra tjänsteleverantörer med sådan omsorg och yrkesskicklighet som betingas av omständigheterna säkerställa att konsumtionsvaran eller konsumenttjänsten inte medför fara för hälsa eller egendom i fråga om konsumenter eller personer som kan jämföras med konsumenter eller andra som berörs av tjänsten. Näringsidkare och andra tjänsteleverantörer skall ha tillräckliga och korrekta uppgifter om konsumtionsvarorna eller konsumenttjänsterna samt om de risker som är förenade med dessa.

Näringsidkare och andra tjänsteleverantörer skall i sin marknadsföring lämna konsumenter och personer som är jämförbara med konsumenter de uppgifter som behövs för att dessa skall kunna bedöma de faror som är förenade med konsumtionsvaror och konsumenttjänster. Näringsidkarna och tjänsteleverantörerna skall också säkerställa att uppgifterna lämnas till konsumenterna och personer som kan jämföras med konsumenter i en för dessa begriplig form. Tillsynsmyndigheten kan kräva att näringsidkare och andra tjänsteleverantörer på ett lämpligt sätt förser konsumenterna med bruksanvisningar, instruktioner, varningar och andra uppgifter som behövs med tanke på avvärijande eller förebyggande av faror som är förenade med en vara eller tjänst.

Polisen har rätt att be arrangören av den offentliga tillställningen att, med hänsyn till tillställningens omfattning och natur, utarbeta en säkerhetsplan för tillställningen för att trygga ordning och säkerhet och som förutsättning för störningsfritt genomförande. I säkerhetsplanen skall hänsyn tas till bl.a. eventuell ordningsvaktsbemanning i passager, behövt antal ordningsvakter, placering på händelseplatsen och åtgärder gällande trafikdirigering och parkering. Eventuella säkerhets- och stängselkonstruktioner och placeringen av dessa kan i planen framläggas för godkännande, om anvisningar för dem inte har utfärdats av någon annan myndighet.

8.2 NÖDSITUATIONER

I det följande redogörs för de anvisningar för verksamheten vilka syftar till att säkerställa att den som gör en nödanmälan handlar på rätt sätt och till den som tar emot anmälan uppger allt som väsentligt anknyter sig till det inträffade. Situationen kan t.ex. gälla ett misstänkt brott, en sjukdomsattack, eldsvåda, olyckshändelse, olycka eller en annan motsvarande situation eller händelse.

8.2.1 Nödanmälan

Ring till nödnumret 112 och avbryt inte samtalet innan du har fått svar

Anmälares uppgifter

- namn och kontaktuppgifter (uppge telefonnumret samt var du kan nås på nytt)

Information	om	händelsen
-------------	----	-----------

- uppgifter om platsen för händelsen; kommun, adress och plats så noggrant som möjligt
- vad har inträffat; en allmän beskrivning av händelsen
- vilken är situationen för tillfället på händelseplatsen
- är situationen akut, hur brådskande är hjälpen

Uppgifter om gärningsmannen

- uppgifter om hur gärningsmännen/offren kan anträffas (finns de på platsen eller har de avlägsnat sig osv.)
- den plats där gärningsmannen/gärningsmännen senast observerades samt den riktning i vilken han/de avlägsnat sig och på vilket sätt
- gärningsmannens/gärningsmännens signalement; ålder, kön, klädsel, hår, kroppsbyggnad samt eventuella särskilda kännetecken
- fordonets kännetecken; registreringsnummer, märke, modell, färg, särskilda kännetecken
- gärningsmannens/gärningsmännens farlighet; beväpning, sinnesstämning, hot, berusningstillstånd

Kom överens om på vilken plats polisen och räddningsmyndigheten samt ordningsvakten skall träffas

- Den plats för att träffas man kommer överens om måste vara så entydig som möjligt och lätt att förstå för även en utomstående. Detta är viktigt eftersom platsen kan vara fullständigt okänd för myndigheten. Var själv på plats eller kom överens om att någon möter myndigheten.

Kom ihåg

Försök alltid att ringa från en fast anslutning, eftersom mobiltelefonsystemet inte nödvändigtvis fungerar om det finns mycket folk på platsen. Bryt inte samtalet innan du fått tillstånd till detta av den som tagit emot det.

Lyssna noggrant till de anvisningar som ges.

Håll dig lugn, eftersom hjälp ofta är på väg redan medan samtalet pågår.

Ordningsvaktens åtgärder

För att möta myndigheterna måste alltid finnas en person som känner till vad som inträffat och redan inledningsvis kan ge noggranna preliminära uppgifter om händelsen.

Ordna och säkra ostörd passage för myndigheterna till händelseplatsen.

Grip i mån av möjlighet gärningsmannen eller gärningsmännen eller följ efter dem.

Kom ihåg publikens säkerhet samt din egen säkerhet i arbetet.

Försäkra dig om att de inblandade och eventuella vittnen blir kvar på händelseplatsen tills myndigheterna har anlänt. Om detta inte är möjligt, skriv då upp deras person- och kontaktuppgifter.

Försäkra dig om att händelseplatsen förblir orörd, om detta är av betydelse för utredningen av det inträffade.

Kom ihåg att till ordningsvaktens skyldigheter hör att vid behov vara vittne i fråga om omständigheter som ansluter sig till händelseförloppet. Skriv av denna anledning upp de detaljer som anknyter till händelsen och gå igenom vad som verkligen inträffade och vad du såg och hörde.

Kom ihåg att nödvändiga förstahjälps- och vårdåtgärder alltid går före polisens utredningsmässiga behov.

Kom redan på förhand överens om vem som kan utnyttjas som sakkunnig i en eventuell nödsituation.

Hör efter om det finns en yrkesman inom hälsovårdsbranschen, t.ex. en läkare eller sjukskötare, på platsen.

8.2.2 Brand

Största delen av bränderna kan släckas om de upptäcks redan i ett inledande skede och det finns lämpliga primärsläckningsredskap tillgängliga för släckningen. För att uppnå färdighet i primärsläckning krävs utbildning och därpå följande regelbunden övning. Den lokala räddningsmyndigheten torde på begäran ordna utbildning och rådgivning.

Utrustning för inledande släckning är bland annat: vattenslang eller handspruta, handsläckare, släckningsfilt eller en vanlig filt eller en matta, sand, snö och hink.

8.2.3 Åtgärder vid eldsvåda

- Rädda och varna andra
 - behåll sinnesnärvaron och handla lugnt
 - rädda omedelbart dem som befinner sig i fara
- Släck
 - försök att släcka branden med primärsläckningsredskapen så länge det ännu är möjligt att få den under kontroll
 - använd aldrig vatten för att släcka en brand i en elektrisk anordning eller brinnande fett
- Alarmera
 - gör en nödanmälan till nummer 112
 - kom ihåg att rök snabbt orsakar medvetslöshet så håll dig borta från den
- Begränsa
 - stäng dörrar och fönster för att förhindra att branden sprids
- Visa
 - visa räddningspersonalen vägen till platsen

Öva användningen av primärsläckningsredskapen redan i förväg och bekanta dig med de anvisningar som gäller deras användning. Kontrollera alltid var primärsläckningsredskapen finns. Rikta alltid släckningsåtgärderna mot själva brandhärden, inte mot rök eller lågor.

8.3 VERKSAMHETSANVISNINGAR FÖR EN OFFENTLIG TILLSTÄLLNING

8.3.1 Före tillställningen

De personer som bor i omgivningen skall i regel redan på förhand informeras om tillställningen. Detta ingår i en yrkesmässig och sakenlig verksamhet.

I samband med att mer omfattande tillställningar ordnas skall ordningsvakten redan i förväg bekanta sig med platsen för tillställningen och sitt eget tjänstgöringsområde där. I detta sammanhang skall man komma överens om de verksamhetslinjer och verksamhetsprinciper som skall följas samt göra upp förhandsplaner för eventuella överraskande situationer. Samtidigt skall varje ordningsvakt bekanta sig med de räddningsvägar som kan användas, med räddningspersonalen och räddningsutrustningen samt de platser där första hjälp ges. På samma gång skall man utarbeta på lagstiftning baserade, enhetliga verksamhetslinjer för den praktiska verksamheten. Det kan t.ex. gälla ett enhetligt tillvägagångssätt i fråga om personer som vägras tillträde till tjänstgöringsområdet, avlägsnas därifrån eller grips.

Vid tillställningen kan upprättas en ledningscentral som, beroende på tillställningen, även kan vara den plats dit gripna personer förs. Vid större tillställningar skall det finnas särskilda lokaler för båda dessa ändamål. Båda lokalerna skall vara lätta att finna och de skall vara placerade i närheten av den färdväg som används. Samtidigt skall man fastställa på vilken plats man förvarar förbjudna föremål eller rusmedel som människor som anlänt till tillställningen har lämnat för förvaring eller som fräntagits någon. Förvaringsplatsen skall vara låst och noggrant bevakad.

Ordningsvakten skall också bekanta sig med den plats där gripna tillfälligt förvaras, om det har ansetts nödvändigt att en sådan plats upprättas för tillställningen. Samtidigt skall man repetera de föreskrifter för de förfaranden som skall tillämpas i fråga om denna plats och användningen av den. I anslutning till det sistnämnda bör man alltid minnas att det skall finnas ett uttryckligt godkännande av polisen för att upprätta en förvaringsplats.

Man bör även bekanta sig med de beslut och föreskrifter som polisen meddelar, så att ordningsvakterna känner till deras centrala innehåll. Dessa åtgärder har även central betydelse för ordningsvakternas rättsskydd.

God praxis är också att man delar ut skriftliga och till tillställningen anpassade säkerhetsanvisningar åt tillställningens säkerhetspersonal. Detta skall tillställningens arrangör sköta om.

Hur ordningsvakterna skall vara placerade på tjänstgöringsområdet skall också bestämmas på förhand. Detta kan dock ha bestämts redan tidigare, varvid det inte behöver göras på nytt. Samtidigt skall ordningsvakternas förman (den säkerhetsansvarige) och eventuella chefer för avsnitt, tjänstgöringsområden eller motsvarande presenteras.

Om det vid tillställningen kommer att finnas aktörer som stöder eller kompletterar det huvudsakliga programmet (bl.a. förplägnadsrörelser eller tillfällig servering av alkoholdrycker, annan försäljningsverksamhet, förströelsespel eller spelautomater) skall arrangören och ordningsvakten reda ut vilka eventuella ordnings- och säkerhetshot detta kan ge upphov till. Ofta har arrangörerna av sådan biverksamhet med sig egen säkerhetspersonal. Tillsammans med dem skall man utarbeta enhetliga verksamhetsmodeller och ställa upp klara ansvarsgränser.

Före tillställningen skall man även bekanta sig med de trafikarrangemang som vidtagits med tanke på tillställningen. Vid behov skall anvisningar och trafikmärken som gäller trafikarrangemangen sättas upp i enlighet med de föreskrifter polisen och väghållaren meddelat.

Man bör även sörja för att ordningsvakterna har att tillgå kommunikationsutrustning som både kvantitativt och kvalitativt är tillräcklig. Mobiltelefoner kan i endast få fall i tillräcklig utsträckning ersätta fördelarna med radiotelefoner och de säkerhetsaspekter som är kopplade till dem.

Ordningsvakterna skall inneha tillräckligt med engångshandskar och sådana skall även finnas tillräckligt i utrymmena för förvaring av gripna.

En tillräcklig matförsörjning skall planeras och ordnas för ordningsvakterna. Vid tillställningar som varar längre skall även möjlighet till en varm måltid reserveras. För ordningsvakternas egendom, kläder för ombyte och övriga föremål skall finnas ett låst eller bevakat utrymme.

8.3.2 Dagen för tillställningen

Anmäl dig vid den överenskomna eller angivna tidpunkten hos anordnaren av tillställningen eller förmannen för ordningsvakterna. Var i gott skick, iklädd lämplig arbetsdräkt och försedd med lämplig utrustning (t.ex. ficklampa, telefon och motsvarande). Du får inte vara påverkad av rusmedel, ha baksmälla eller vara oskäligt trött. Din arbetsdräkt skall vara sådan att du effektivt kan arbeta under även obekväma väderleksförhållanden. Undvik vid lagidrottsevenemang att klä dig i någondera lagets supporterdräkt eller en dräkt som nära påminner om dessa. Kom också ihåg att ta med dig kännetecknet för ordningsvakter (funktionsbeteckning eller väst) samt ordningsvaktskortet eller en kopia av det beslut om godkännande som polisen gett samt ditt identitetsbevis.

- Utrusta dig med sakenliga kännetecknen och arbetsredskap omedelbart då du anlänt till ditt tjänstgöringsområde.
- Kontrollera vidare:
 - innehållet i de föreskrifter som ingår i polisens beslut och deras betydelse för dina uppgifter;
 - att eventuella trafikmärken och anvisningsskyltar är på sin plats;
 - utrustningen på ditt tjänstgöringsavsnitt, allmänna utrymmen, utrymnings- och gångvägar, preliminärsläckningsredskap samt att de och nödutgångarna är utmärkta
 - att tillfälliga konstruktioner, kabeldragningar mm. har gjorts och skyddats så att ingen kan skada sig på dessa;
 - att tillställningens toalettutrymmen fungerar.
- Kom ihåg att även de preliminära åtgärderna för att motverka halka (sandning, avspärning av ett område) kan vara din uppgift.
- Försäkra dig om att den kommunikationsutrustning du eventuellt har i ditt bruk fungerar. Se även till att bland annat batterierna laddas och att de vid behov byts ut.
- Om du tjänstgör i uppgifter som omfattar övervakningen av de personer som anländer till tillställningen, bekanta dig i god tid med den väg de kommer in. Se vid behov till att övervakningen av ankomsten börjar på tillräckligt långt avstånd så att personer som äventyrar ordningen och säkerheten vid tillställningen kan gallras ut i god tid.
- Kom överens med övriga ordningsvakter om de omständigheter som ansluter sig till säkerheten, bland annat om givande och erhållande av bistånd.
- Kom överens med ledningscentralen och chefen för avsnittet om hur kontakt skall hållas.
- Klarlägg tidpunkterna för dina raster samt vem som är din ställföreträdare.
- Var omsorgsfull och noggrann och följ de tider som överenskommit.

8.3.3 Under tillställningen

- Var ett exempel på god ordning och säkerhet. Följ reglerna!
- Uppträd som en utåtriktad och förtroendeingivande tjänare av allmänheten.
- Provocera inte utan lugna ned.
- Bevara fattningen men var ändå strängt flexibel.
- Om du dirigerar trafiken, håll då dina rörelser lugna och tydliga så att de tecken du ger förstås på rätt sätt.
- Ge akt på publiken och omgivningen (följ inte främst med programmet) för att uppmärksamma eventuella störningar och faror på förhand samt för att kunna gripa eventuella gärningsmän.
- Förhindra genom att ingripa snabbt och tillräckligt tidigt att eventuella störningar av ordningen utvidgas.
- Se inte mellan fingrarna på brott och förseelser utan ingrip om så krävs mot även mindre förseelser.
- Underrätta omedelbart arrangören om du uppmärksammar någonting som äventyrar säkerheten. Om det är fråga om en allvarig sak, vidta då samtidigt säkringsåtgärder såsom alarmering av räddningsmyndigheter och polis och utrymning av den publik som finns på platsen.
- Var beredd att inleda åtgärder för att avbryta tillställningen om lindrigare medel inte är tillräckliga.
- För hittegods till den plats som särskilt överenskommit och skriv upp de kontaktuppgifter som gäller den som hittat egendomen.
- Rök endast under rasterna och endast på de platser som är reserverade för tobaksrökning, såvida rökning överhuvudtaget är tillåten vid tillställningen. Ordningsvakten får inte förtära rusmedel under sitt arbetsskift. Det kan inte ens anses vara tillåtet att dricka öl i samband med måltider.

8.3.4 Efter tillställningen

- Frige de personer som ännu eventuellt hålls i förvar eller överlåt dem till polisen.
- Skicka anmälningarna om de personer som hållits i förvar till polisen.
- Led den publik som finns på ditt avsnitt bort från platsen för tillställningen eller ditt tjänstgöringsområde. Låt dem inte utan att ha orsak till detta bli kvar i ditt tjänstgöringsområdes omedelbara närhet.
- Kontrollera att ingen blivit kvar på ditt tjänstgöringsområde. Granska även toalettutrymmena.
- Samla ihop hittegods och för det till den överenskomna platsen för att vidarebefordras till polisen eller hittegodsbyrån.
- Observera att det är fråga om inlämningsfynd på vilka inte minimivärdet för hittegods tillämpas (20 euro). Av denna anledning skall all slags egendom i regel ges till polisen eller hittegodsbyrån. Den som hittat egendomen får i fråga om inlämningsfynd inte rätt till den eller till hittelön.
- Överlåt till ägarna de lagliga ämnen och föremål som tagits i förvar i anledning av att det inte varit tillåtet att inneha dem vid tillställningen.
- Överlåt de ämnen och föremål som otillåtet innehafts jämte uppgifter om innehavaren till polisen.
- Stäng vid behov färdvägarnas dörrar och portar.
- Ta ner anvisningar och trafikmärken som använts vid dirigeringen av trafik.
- Skriv ner dina iakttagelser om eventuell skadad egendom och underrätta arrangören om detta.
- Förvara dina anteckningar en tid.
- Avlägsna dig inte från ditt tjänstgöringsområde innan du fått tillstånd till detta. Ordningsvakterna avlägsnar sig först efter att den sista person som tillhört publiken har avlägsnat sig och de åtgärder som förutsätts verkställas efter att tillställningen har upphört har verkställts.